Begroting 2024

Versie: 4 oktober 2023 - BW

Pagina 49 - Jaartal gecorrigeerd van 2025 naar 2035
Pagina 77 - Paragraaf bedrijfsvoering: Tekst informatiebeveiliging vervangen voor de juiste tekst voor het jaar 2024.

gemeente Opsterland

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 3
Inleiding 5
Programma 0 | Bestuur en ondersteuning 7
Thema Bestuur 8
Thema Dienstverlening en Organisatie 8
Wat mag het kosten 10
Programma 1 | Veiligheid 14
Thema Crisisbeheersing en brandweer 14
Thema Openbare orde en veiligheid 15
Wat mag het kosten 16
Programma 2 | Verkeer en vervoer 17
Thema Verkeer, vervoer en wegen 17
Wat mag het kosten 18
Programma 3 | Economie 20
Thema Ondernemen en werkgelegenheid 20
Thema Grondexploitatie - bedrijventerreinen 21
Wat mag het kosten 21
Programma 4 | Onderwijs 24
Thema Onderwijs 24
Wat mag het kosten 27
Programma 5 | Sport, cultuur en recreatie 29
Thema Cultuur 29
Thema Recreatie en Toerisme 30
Thema Openbaar groen 30
Thema Sport 31
Wat mag het kosten 32
Programma 6 | Sociaal domein 35
Thema Uitvoering sociale wetgeving 36
Thema Maatschappelijke ondersteuning 38
Thema Jeugdhulp 40
Thema Dorpenbeleid en dorpshuizen 42
Wat mag het kosten 43
Programma 7 | Volksgezondheid en milieu 46
Thema Milieu 46
Thema Gezondheid en Leefstijl 47
Thema Duurzaamheid 48
Wat mag het kosten 51
Programma 8 | Bouwen, wonen en gronden 54
Thema Ruimtelijke ordening 55

Thema Wonen 55
Thema Landschap, Natuur, Biodiversiteit, Landbouw en Erfgoed 56
Thema Grondexploitatie - niet bedrijventerreinen en vastgoed 56
Wat mag het kosten 58
Paragrafen 60
Lokale heffingen 60
Weerstandsvermogen en risicobeheersing 65
Onderhoud kapitaalgoederen 69
Financiering 73
Bedrijfsvoering 76
Openbaarheidsparagraaf 78
Verbonden partijen 78
Grondbeleid 91
Projecten 94
OWO samenwerking 96
Financiële begroting 99
Overzicht van baten en lasten 99
Incidentele baten en lasten 104
Uiteenzetting financiële positie 106
Bijlage: Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld 111

Inleiding

Inleiding

Perspectiefbrief

In de perspectiefbrief 2023 - in de gemeenteraad besproken op 10 juli 2023 - staat uitvoerig beschreven in welke situatie we onze plannen voor 2024 en verder maken. In deze inleiding op de begroting 2024 vatten we dat kort samen.

Sluitend

De begroting van de gemeente moet structureel sluitend zijn. Dat betekent dat we de structurele uitgaven kunnen betalen met structurele inkomsten. Daarbij hebben we als gemeente een keuze: we kunnen de jaarbegroting voor het volgende jaar sluitend maken (dus 2024). Of we maken de meerjarenraming sluitend (dus 2025 tot en met 2027). Beide mag overigens ook. Gemeenteraad en B&W hebben beide uitgesproken te kiezen voor de eerste mogelijkheid: een begroting die in 2024 sluitend is.

Daarmee blijft de situatie voor de jaren erna onzeker. Want zoals de feiten nu liggen, krijgen we als gemeenten vanaf 2026 te weinig geld van het Rijk om ons werk goed te kunnen doen. Kortgeleden heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten daarin een helder standpunt ingenomen: laat het tekort vanaf 2026 in de begroting staan, zolang het Rijk niet over de brug komt. Die lijn vindt u terug in deze begroting.

Ontwikkelingen

Anders dan een paar jaar terug, stellen we een begroting vast in een tijd van grote onzekerheden. Daarbij gaat het om verschillende dingen. Er is nog steeds een oorlog aan de gang, dicht bij ons. Met allerlei menselijke en economische gevolgen. De klimaatcrisis vraagt om maatregelen. De verhouding tussen overheid en inwoners staat onder druk; het terugwinnen van vertrouwen is een grote en belangrijke opgave. Het Rijksbeleid is onzekerder dan ooit en daarmee ook de gevolgen voor de (financiën van) de gemeenten. Tot slot hebben we ook zelf als gemeente Opsterland te maken met stijgende kosten.

Er is bij al deze onzekerheden na de bespreking van de perspectiefbrief nog een extra onzekerheid bijgekomen: de val van kabinet Rutte IV en de komende Tweede Kamerverkiezingen.

Uitkomsten gesprek perspectiefbrief verwerkt

De uitkomsten van het gesprek in de raad over de perspectiefbrief 2023 zijn in de begroting verwerkt. Alle financiële wensen uit de perspectiefbrief staan in de begroting. In deze begroting zijn ook de eerst stappen gezet om motie om de begroting meer smart te formuleren uit te voeren. Doelstellingen en maatregelen zijn zo veel mogelijk smart geformuleerd.

De cijfers in deze begroting gaan over alles wat we als gemeente in 2024 gaan doen: het lopende werk (het verstrekken van uitkeringen, vergunningen en paspoorten, het onderhouden van contacten met onze partners enzovoort). De teksten in de begroting gaan vooral over wat er nieuw of extra is en wat voldoende smart is voor 2024.

Reguliere werkzaamheden

In de begroting staan in beginsel geen teksten over wat we als reguliere werkzaamheden beschouwen. U kunt dan denken aan het verlenen van uitkeringen en vergunningen, het verstrekken van paspoorten, het onderhouden van contacten met partners in onze netwerken e.d. Alles wat we als reguliere werkzaamheden beschouwen hebben we wel in de cijfers verwerkt, maar niet apart in de teksten benoemd.

Het betekent overigens niet dat die werkzaamheden niet van belang zijn, integendeel. In onze verantwoordingsdocumenten komt dat deel van het werk nadrukkelijk aan de orde. Maar we schrijven volgens vast gebruik niet elk jaar opnieuw in de begroting hetzelfde op voor wat reguliere werkzaamheden zijn.

We geven wel aan het begin van alle programma's, na de kaderstellende documenten, een korte opsomming van de belangrijkste reguliere werkzaamheden binnen dat programma. Daarbij hebben we

beleidsvoorbereiding en ondersteuning van het bestuur niet bij elk programma apart benoemd. Ook dat is wel een belangrijk onderdeel van het werk dat de ambtelijke organisatie voor raad en college doet.

Vaststellen begroting

Deze begroting wordt voorgelegd ter vaststelling in de raadsvergadering van 6 november 2023.

Financieel beeld

Volgens de geldende voorschriften is het saldo van de structurele baten en lasten bepalend voor het resultaat van de begroting, incidentele baten en lasten mogen daarvoor niet meegenomen worden.

Het financiële beeld ziet er als volgt uit:

Financieel overzicht begroting 2024 (bedragen x € 1.000,-)				
Omschrijving	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Saldo baten en lasten	3.846	6.470	-1.129	-911
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	84	64	64	64
Begrotingssaldo	**3.930**	**6.534**	**-1.065**	**-847**
Verdeeld in				
Incidenteel begrotingssaldo	442	173	-162	-162
Structureel begrotingssaldo	3.488	6.361	-903	-685

Programma 0 | Bestuur en ondersteuning

Programma 0 | Bestuur en ondersteuning

Coalitieakkoord

Deze bestuursperiode is het coalitieakkoord van Opsterlands Belang, de FNP, de PvdA en de ChristenUnie leidend. Tegelijk passen we beleid en uitvoering aan, als nieuwe omstandigheden daarom vragen.

Samen met de samenleving

Als gemeentelijke overheid staan we dicht bij de samenleving. Dat blijkt op verschillende manieren. We betrekken inwoners, instellingen en bedrijven bij onze plannen. We zijn duidelijk over hun rol. We laten zien welke stappen we zetten en welk resultaat we willen bereiken. Onze communicatie is duidelijk. Daarbij houden we rekening met al onze inwoners. Daarom gebruiken we digitale middelen én is er de mogelijkheid van persoonlijk contact.

Gemeenteraad

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor de kaders, voor de budgetten en voor de controle op de uitvoering. Daarom betrekken B&W de gemeenteraad aan het begin van de belangrijke processen.

Zelfstandige gemeente - samenwerken

We zijn als Opsterland een zelfstandige gemeente in Zuidoost-Fryslân en dat willen we blijven. Tegelijk hebben we anderen nodig om onze doelen te halen. Vooral omdat de opgaven voor gemeenten groter en ingewikkelder worden. Daarom werken we samen met Ooststellingwerf en Weststellingwerf in OWO-verband. Ook met andere gemeenten, zoals Heerenveen en Smallingerland, werken we samen. Wij zijn lid van de P10, een samenwerkingsverband van meer dan 30 grote plattelandsgemeenten. We brengen onze belangen onder de aandacht van de landelijke en Europese politiek. Dit doen wij bijvoorbeeld via de VNG en de VFG.

Organisatie

We hebben een professionele organisatie, die aansluit op de koers die de gemeenteraad en B&W bepalen. De organisatie past haar manier van werken aan op de netwerksamenleving. De organisatie is een lerende organisatie. Een professionele organisatie vraagt om goed werkgeverschap en werknemerschap. De organisatie doet haar werk met voldoende kwaliteit en voldoende menskracht.

Kaderstellende documenten

Coalitieakkoord Opsterland 2022-2026 - Mei-inoar foarút
Romte en ferskaat 2013
Bestuursovereenkomst OWO-samenwerking (2015)
Standpuntbepaling voortgang OWO-samenwerking (2016)
OWO-visie (2021)

Reguliere werkzaamheden

- Interne advisering en ondersteuning bedrijfsvoering (communicatie, HR, financiën, control, inkoop, ICT)
- Behandelen juridische procedures (bezwaar, beroep)
- Verstrekken van documenten (rijbewijs, paspoort en uittreksels)
- Vastleggen van levensloop bepalende momenten (geboorte, huwelijk, partnerschap, overlijden en verhuizingen)
- Het te woord staan van burgers, ondernemers en andere partijen die informatie over en van de gemeente zoeken.

Thema Bestuur

Doelstellingen

Wij versterken de mienskip en het vertrouwen in de overheid

Het vertrouwen van inwoners in de overheid staat onder druk. Beide - de mienskip en dat vertrouwen - zijn onmisbaar. Wij gaan daarom met de samenleving de mienskip versterken en het vertrouwen in de overheid vergroten. We geven concreet invulling aan participatie door de samenleving. Daarbij zijn de verwachtingen over en weer vanaf het begin helder.

Maatregelen

We betrekken jongeren bij de politiek

Omschrijving (toelichting)

1. In 2024 evalueren we de instelling van de kinderburgemeester. Op basis van de evaluatie bepaalt de gemeenteraad of en hoe we ermee verdergaan.
2. We hebben een jeugdraad en/of andere vormen van betrokkenheid van jongeren. Jongeren hebben daardoor een concrete rol in of rond het politieke proces.

Wij hebben een visie op participatie en een participatieverordening

Omschrijving (toelichting)

1. De gemeenteraad stelt een visie op participatie vast en een participatieverordening. Daarin staan de spelregels voor het samenwerken van inwoners en gemeente. Bijvoorbeeld hoe de gemeente inwoners betrekt bij het maken en uitvoeren van beleid. In de visie en de verordening regelen we in elk geval dat vanaf het begin helder is welke rollen en verantwoordelijkheden de samenleving en de gemeente hebben.
2. Na een jaar doen we een eerste evaluatie hoe de visie en de verordening werken.

Doelstellingen

(Digitale) informatie bij de gemeente is veilig

Er gelden duidelijke regels voor hoe we als gemeente omgaan met (digitale) informatie. Een belangrijk voorbeeld is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Maatregelen

In 2024 onderzoeken we 20 bedrijfsprocessen op informatieveiligheid

Omschrijving (toelichting)

1. In 2024 versterken we de gelegde basis. We voeren de basisprincipes van de AVG verder in. Dit doen we door privacy-onderzoeken uit te voeren binnen bestaande en nieuwe bedrijfsprocessen. In 2024 onderzoeken we 20 processen. Dit zorgt er voor dat we persoonsgegevens alleen verwerken wanneer dat mag en nodig is. De kans op misbruik van gevoelige informatie wordt zo kleiner.
2. Daarnaast blijven we inzetten op privacy bewustzijn en het trainen van medewerkers. In 2024 volgen nieuwe medewerkers een klassikale training en spelen ze een virtual reality game. Alle medewerkers krijgen elke week een privacy-vraag voorgelegd.

Thema Dienstverlening en Organisatie

Doelstellingen

De gemeentelijke organisatie is professioneel en eigentijds

De ambtelijke organisatie is dienstverlenend aan de gemeenteraad en B&W en aan de samenleving. Zij doet haar werk professioneel en eigentijds.

Maatregelen

Wij brengen de actuele positie van de ambtelijke organisatie in beeld

Omschrijving (toelichting)

1. We brengen in beeld welke opgaven er liggen voor de ambtelijke organisatie, wat dat van de organisatie vraagt en wat er voor nodig is om die opgaven aan te kunnen. Daarbij is gezonde werkdruk een randvoorwaarde.
2. We onderzoeken wat nodig is om een sterke positie op de arbeidsmarkt te hebben en te houden.
3. We onderzoeken of en hoe het mogelijk is om de arbeidsvoorwaarden in de OWO-gemeenten te harmoniseren.
4. We gaan het gemeentehuis herinrichten. Daarbij verduurzamen we het gebouw en we maken het geschikt voor eigentijds werken.

Doelstellingen

De dienstverlening van de ambtelijke organisatie is goed

De dienstverlening van de ambtelijke organisatie is klantvriendelijk, professioneel en gericht op het vinden van oplossingen. In de basis is het antwoord op een vraag 'ja, mits...'.

Maatregelen

Onze dienstverlening krijgt minstens een 7

Omschrijving (toelichting)

Wij meten hoe de samenleving de gemeentelijke dienstverlening waardeert. Daarbij is de minimale score een 7. In die metingen krijgen in elk geval diverse onderdelen van de dienstverlening aandacht. Bijvoorbeeld of we goed bereikbaar zijn en of onze digitale diensten goed functioneren.

Beleidsindicatoren

De formatie neemt in 2024 met 2 fte toe. Deze toename is de formatie die in de perspectiefbrief 2023 is toegekend voor de uitvoering van de gemeentelijke taken voor 2024 e.v. In de perspectiefbrief 2023 is deze formatie-uitbreiding verder toegelicht.

Waar formatie staat voor de maximale omvang van de organisatie staat de bezetting voor de feitelijke omvang van de organisatie. Voor de begroting 2024 is het gepresenteerde cijfer een prognose. Die is gebaseerd op de bezetting op 1 januari 2023 opgehoogd met de toename van de formatie met 2 fte. Dit is gedaan met de aanname dat het wel de bedoeling is dat formatie ook wordt ingevuld. Naar verwachting zal de bezetting wel lager uit gaan vallen omdat het aantal moeilijk in te vullen vacatures blijft stijgen

De stijging van de apparaatskosten komt vooral doordat OWO-kosten en de loonsom zijn toegenomen. De kosten voor de OWO-uitvoering zijn een aantal jaren constant gehouden. Echter ook daar geldt dat de (ICT) risico's toenemen en de bedrijfsvoering steeds afhankelijker wordt van deze diensten. In de perspectiefbrief 2023 was voor 2024 een bijstelling van ongeveer € 0,23 mln. geraamd. De tweede oorzaak voor de stijging van de apparaatskosten zijn de loonkosten. Deze stijgen door twee oorzaken. De eerste is de indexatie van de loonkosten voor 2024. Voor de begroting is uitgegaan van 3,1% o.b.v. de macro economische verkenning maart 2023 van het CBS. De begrote loonkosten stijgen hierdoor met € 1,1 mln. Daarnaast stijgen de loonkosten met € 0,17 mln. door de uitbreiding van de formatie met 2 fte.

De externe inhuur wordt bepaald op basis van de werkelijke inhuur kosten. De externe inhuurkosten worden niet afzonderlijk begroot en daarom is deze indicator nog niet bekend voor 2023 en 2024.

Het percentage overhead daalt met 2,3%. In absolute zin is de omvang van de overhead niet afgenomen. De de uitvoeringskosten, inclusief de bijbehorende salarislasten, zijn wel toegenomen. Hierdoor is de totale omvang van de lasten gestegen waardoor de overhead naar verhouding dus een kleiner deel uitmaakt van de totale lasten.

Beleidsindicatoren	Eenheid	2021	2022	2023	2024
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	7,6	8,1	8,5	8,5
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	7,1	6,9	7,9	7,6
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 735	€ 833	€ 893	€ 959
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	14,4%	19,6%	x	x
Overhead	% van totale lasten	13,0%	14,2%	17,4%	15,1%

Bron: eigen gegevens

De berekening van deze indicatoren is gebaseerd op het document van de VNG ´Definities beleidsindicatoren 'bestuur en organisatie´.

Verbonden partijen

- CSV Amsterdam B.V. (voormalig Claim Staat Vennootschap B.V.) voortgekomen uit de verkoop van Essent.
- NV Bank Nederlandse Gemeenten.

Vennootschapsbelasting

De verwachte lasten voor de vennootschapsbelasting worden voor 2024 ingeschat op nihil.

Onvoorzien

Voor onvoorziene uitgaven is in 2024 € 37.500 beschikbaar (€ 1,25 per inwoner).

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel enkel de mutaties van programma 0 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	21.149	21.624	19.828	19.102	18.819	18.646
Baten	70.509	66.230	69.699	71.735	65.243	64.967
Saldo voor bestemming	**49.360**	**44.606**	**49.871**	**52.633**	**46.424**	**46.321**
Mutaties reserves						
Lasten	260	13.575	-	-	-	-
Baten	1.146	14.350	17	137	137	137
Saldo na bestemming	**50.246**	**45.381**	**49.888**	**52.770**	**46.561**	**46.458**

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie begroting 2023/2024
Saldo per taakveld			
0.1 Bestuur	-1.571	-1.659	-88
0.10 Mutaties reserves	1.512	84	-1.428
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	186	-3.930	-4.116
0.2 Burgerzaken	-948	-884	64
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-656	-1.024	-368
0.4 Overhead	-16.375	-14.316	2.059
0.5 Treasury	215	233	18
0.61 OZB woningen	2.447	2.474	27
0.62 OZB niet-woningen	1.546	1.594	48
0.64 Belastingen overig	94	94	-
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	59.894	63.399	3.505
0.8 Overige baten en lasten	-40	-40	-
Saldo voor bestemming	**46.304**	**46.025**	**-279**
Stortingen reserves			
Kapitaallastendekkingsreserve Verduurz. gemeentelijke gebouwen	-3.000		3.000
Opvang en begeleiding ontheemden	-500		500
Kapitaallastendekkingsreserve projecten	-10.000		10.000
Kapitaallastendekkingsreserve Werkplek van de toekomst	-75		75
Totaal stortingen reserves	**-13.575**		**13.575**
Onttrekkingen reserves			
Perspectiefbrief 2023	14.350		-14.350
Kapitaallastendekkingsreserve Werkplek van de toekomst		17	17
Totaal onttrekkingen reserves	**14.350**	**17**	**-14.333**
Saldo na bestemming	**47.079**	**46.042**	**-1.037**

Tussen het hoofdoverzicht en de specificatie per taakveld zit een verschil van €3.846.000,- Dit ontstaat doordat alle mutaties reserves op taakveld 0.10 geboekt zijn (€ 84.000).

Om het juiste inzicht per programma te krijgen worden de mutaties in de reserve toegelicht in het desbetreffende programma ipv in programma 0.

Verder is in het hoofdoverzicht het resultaat van de begroting er uit gehaald, in de specificatie is dit zichtbaar op taakveld 0.11 (€3.930.000).

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2024 € 1.037.000 nadeliger dan in 2023

Algemeen

De directe personeelslasten worden verplicht toegerekend aan die taakvelden waar het personeel in kwestie wordt ingezet. De gedachte hierachter is dat zo inzichtelijk wordt hoeveel van de lasten in taakveld nodig zijn voor de personele inzet op dat taakveld. De toerekening van de personeelslasten over de verschillende taakvelden is in 2024 gestegen. Dit is het gevolg van de hogere personele kosten (zie toelichting hieronder bij taakveld 0.4). Over alle programma's gerekend, is deze toerekening budgettair neutraal.

Toelichting per taakveld:

Taakveld 0.1 Bestuur geeft in 2024 een nadeel van € 88.000 ten opzichte van 2023

De toerekening van de directe personeelslasten naar dit taakveld geeft een nadeel van € 84.000. De indexatie van de vergoedingen van het college en de raad geven een nadeel van € 65.000. In de perspectiefbrief 2023 (jaarschijf 2024) was deze indexatie volledig begroot (in taakveld 0.4). De eenmalige budgetten in 2023 uit de perspectiefbrief 2023 geven een voordeel van € 68.000. Het betreft kosten voor: de werving van de burgemeester (€ 30.000), de bijdrage aan de wederopbouw Syrië en Turkije (€ 30.000) en het afscheid van de waarnemend burgemeester en de installatie van de nieuwe burgemeester (€8.000). De overige posten geven per saldo een nadeel van € 7.000.

Taakveld 0.10 Reserves geeft in 2024 een nadeel van € 1.428.000 ten opzichte van 2023

De mutaties in de reserves worden steeds bij het desbetreffende programma toegelicht.

Taakveld 0.11 Resultaat van de rekening baten en lasten geeft in 2024 een verschil van € 4.116.000 ten opzichte van 2023

Het verwachte resultaat van de begroting 2023 na verwerking van alle raadsbesluiten bedraagt € 186.000 nadelig. Het verwachte voordelige begrotingsresultaat 2024 is € 3.930.000. Het begrotingsresultaat is in 2024 dus € 4.116.000 voordeliger dan in 2023.

Taakveld 0.2 Burgerzaken geeft in 2024 een voordeel van € 64.000 ten opzichte van 2023

De doorberekening van de directe personeelslasten geeft een voordeel van € 64.000.

Taakveld 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden geeft in 2024 een nadeel van € 368.000 ten opzichte van 2023

De effecten van de nieuwbouw Langezwaag Noord en Landerijen (beide perspectiefbrief 2023) geven in 2023 eenmalig een voordeel van € 283.000. Ten opzichte van 2024 is dit een nadeel van € 283.000. De doorbelasting van de directe personeelskosten geeft een nadeel van € 204.000. Als gevolg van de verbetering en de verduurzaming van het voormalig Groene Kruis gebouw (raadsbesluit 4-11-2022) worden deze kosten (€ 12.000) vanaf 2024 afgeschreven. Dit geeft vanaf 2024 hogere kosten Dit is een nadeel.

De eenmalige verlaging van energiekosten in 2023 (perspectiefbrief 2023, € 9.000) geeft, voor de gebouwen in dit taakveld, een nadeel in 2024.

In 2023 is de inventarisatie van ruimtelijke projecten (€ 140.000, begroting 2023) begroot, dit eenmalige budget geeft een voordeel in 2024.

Taakveld 0.4 Overhead geeft in 2024 een voordeel van € 2.059.000 ten opzichte van 2023

De personeelskosten zijn in 2024 gestegen € 300.000 ten opzichte van 2023. Dit is een nadeel. De personeelskosten zijn begroot op basis van de werkelijke salariskosten voor 2024. In de perspectiefbrief 2023 zijn voor zowel formatie als indexatie middelen opgenomen. Ten opzichte van de perspectiefbrief is in de begroting 2024 geen aanvullende formatie opgenomen.

In de begroting 2024 is voor knelpunten in de ambtelijke organisatie € 120.000 opgenomen. Dit bedrag is vanaf 2024 structureel opgenomen. In 2024 geeft dit een nadeel.

In de perspectiefbrief 2023 zijn de financiële gevolgen verwerkt van de eerste management rapportage 2023 en de kaders 2024 van de drie OWO-afdelingen. Dit geeft in 2024 een lagere last van € 28.000 ten opzichte van 2023. De personeelskosten voor de OWO-afdelingen zijn in 2024 gestegen € 307.000 ten opzichte van 2023. Dit is een nadeel. De totale kosten voor het derde deel van de OWO-afdelingen zijn in 2024 met € 279.000 gestegen ten opzichte van 2023.

In de perspectiefbrief 2023 zijn eenmalige budgetten voor 2023 beschikbaar gesteld voor: Opleidingen € 75.000, RI&E werkplek klimaat € 50.000, RI&E verbouw balies Publiekscentrum € 50.000, Informatiebeveiligingsplan € 25.000 en media-apparatuur € 20.000. In 2024 geeft dit een voordeel van € 220.000.

In 2023 zijn de energielasten eenmalig verlaagd met € 45.000 (perspectiefbrief 2023). Voor 2024 geeft deze eenmalige verlaging een nadeel van € 45.000 in dit taakveld.

De toerekening van de directe personeelslasten naar alle taakvelden in de begroting 2024 geeft een voordeel van € 3.109.000. De toerekening van de directe personeelslasten geeft aan taakveld 0.4 een nadeel van € 505.000. Per saldo geeft dit een voordeel van € 2.604.000.

De kapitaallasten voor de Werkplek van de toekomst zijn vanaf 2024 € 17.000. Dit geeft een nadeel. In de reserve mutatie worden deze onttrokken de kapitaallastendekkingsreserve.

De overige verschillen geven een nadeel van € 4.000.

Taakveld 0.5 Treasury geeft in 2024 een voordeel van € 18.000 ten opzichte van 2023

Dit is veroorzaakt doordat in 2024 geen rente meer wordt toegerekend aan de kapitaalslasten.

Taakvelden 0.61 OZB woningen en 0.62 OZB niet woningen geven in 2024 een voordeel van € 75.000 ten opzichte van 2023

Er is een een hogere opbrengst OZB van € 149.000. Dit voordeel is het gevolg van de jaarlijkse indexering van de OZB-tarieven. Daarnaast zijn de kosten (in OWO-verband) voor de aanslagoplegging (zowel personeel als materieel) met € 74.000 gestegen. Per saldo een voordeel van € 75.000.

Taakveld 0.64 Belastingen overig geeft in 2024 geen verschil ten opzichte van 2023

Taakveld 0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds geeft in 2024 een voordeel van € 3.505.000 ten opzichte van 2023

Dit voordeel is ontstaan door diverse voor- en nadelen waaronder de uitkeringsfactor (€ 4.180.000 voordelig), de herijking van het gemeentefonds (€ 321.000 nadelig), diverse integratie en decentralisatie uitkeringen (€ 240.000 nadelig) en mutaties in de grondslagen van de maatstaven (€ 114.000 nadelig).

Taakveld 0.8 Overige baten en lasten geeft in 2024 geen verschil ten opzichte van 2023

De mutatie in de reserves

De stortingen in de reserves in 2023 zijn besloten in de perspectiefbrief 2023. In 2024 zijn geen stortingen begroot. De onttrekking uit de reserve in 2023 is besloten in de perspectiefbrief 2023. In 2024 worden de afschrijvingslasten uit de reserve Werkplek van de toekomst onttrokken.

Programma 1 | Veiligheid

Programma 1 | Veiligheid
Doelstelling

De leefomgeving in Opsterland is veilig en gezond.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Ervaring en feiten

Veiligheid gaat over ervaring (hoe veilig voelen inwoners zich) en feiten (bijvoorbeeld hoeveel inbraken zijn er).

Integraal

Het gaat bij veiligheid over veel verschillende onderdelen. Dat varieert van overlast door personen met verward gedrag tot georganiseerde criminaliteit. In het bevorderen van veiligheid, is er integraal aandacht voor die verschillende onderdelen. We letten op alle schakels in de veiligheidsketen, we werken samen met partners en we houden rekening met andere beleidsterreinen.

Mienskip

We stimuleren en ondersteunen eigen initiatieven van inwoners en organisaties om de veiligheid te vergroten.

Kaderstellende documenten
Integraal Veiligheidsbeleid Opsterland 2019-2022
Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving - Fysieke Ruimtelijke Leefomgeving 2020 - 2024 OWO-gemeenten

Reguliere werkzaamheden
- Procesregie op complexe casuïstiek openbare orde en veiligheid
- Regie op aanpak ondermijning
- Regie op inbraakpreventie
- Regie op jeugdoverlast
- Regie op aanpak jaarwisseling
- Advisering evenementen op gebied van veiligheid
- Beheer crisisorganisatie

Thema Crisisbeheersing en brandweer

Doelstellingen

Wij zijn voorbereid op een crisis of incident

Wij zijn als gemeente goed voorbereid op een crisissituatie of incident.

Maatregelen

In 2024 actualiseren we de plannen en processen

Omschrijving (toelichting)

We actualiseren in 2024 alle plannen en processen die vallen onder crisisbeheersing. We organiseren opleidingen en oefeningen. Daarmee professionaliseren we de crisisorganisatie om zo goed voorbereid te zijn op inzet bij een ramp, crisis of incident.

Thema Openbare orde en veiligheid

Doelstellingen

Wij hebben zicht op ondermijnende criminaliteit en verminderen die

In 2024 geven we uitvoering aan het uitvoeringsprogramma ondermijning. We zetten verschillende instrumenten in om ondermijnende criminaliteit te ontdekken en krachtig te bestrijden. Bijvoorbeeld door de bewustwording te vergroten. We zorgen er zo voor dat er minder maatschappelijke voedingsbodem voor is.

Maatregelen

We actualiseren het Bibob- en Damoclesbeleid

Omschrijving (toelichting)

In 2024 actualiseren we het Bibob- en Damoclesbeleid. Hiermee sluiten we aan op actuele wet- en regelgeving. Met het Bibob-beleid kunnen we de integriteit beoordelen van personen en instanties waarmee we als lokale overheid zaken doen. Met het Damoclesbeleid kunnen we bestuursrechtelijke maatregelen nemen tegen panden die met drugshandel te maken hebben.

Doelstellingen

Wij vergroten het veiligheidsbewustzijn en de zelfredzaamheid in de samenleving

Opsterland is een veilige gemeente. Dit houden we in 2024 vast. Met de inzet van handhaving, het jongerenwerk en andere ketenpartners verminderen we (ernstige) overlast in de buurt en beperken we escalatie. In 2024 gaan we maatregelen uitvoeren om inwoners en ondernemers weerbaar te maken tegen woninginbraken en heling.

Maatregelen

De gemeenteraad stelt het Integraal Veiligheidsbeleid 2024-2026 vast

Omschrijving (toelichting)

1. In 2024 stelt de gemeenteraad nieuw veiligheidsbeleid vast. Onderdeel daarvan is de veiligheidsagenda.
2. Na vaststelling door de gemeenteraad, geven we uitvoering aan de prioriteiten in het beleid en de agenda.

Beleidsindicatoren

		Opsterland			Nederland		
Beleidsindicatoren	Eenheid	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Winkeldiefstallen	Per 1.000 inwoners	0,5	0,3	0,7	2,0	1,8	2,3
Diefstallen uit woning	Per 1.000 inwoners	0,8	0,5	0,8	1,8	1,3	1,4
Geweldsmisdrijven	Per 1.000 inwoners	1,8	2,0	1,8	4,5	4,3	4,6
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Per 1.000 inwoners	3,4	4,0	3,5	6,2	6,0	6,0
Verwijzingen Halt	Per 1.000 jongeren	3,0	8,0	4,0	11,0	8,0	8,0

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 7 september 2023

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 1 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	3.087	6.243	6.527	2.465	2.449	2.449
Baten	3.541	4.125	4.118	18	18	18
Saldo voor bestemming	**454**	**-2.118**	**-2.409**	**-2.447**	**-2.431**	**-2.431**
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	**454**	**-2.118**	**-2.409**	**-2.447**	**-2.431**	**-2.431**

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie begroting 2023/2024
Saldo per taakveld			
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-1.940	-2.108	-168
1.2 Openbare orde en veiligheid	-178	-301	-123
Saldo voor bestemming	**-2.118**	**-2.409**	**-291**
Stortingen reserves			
Totaal stortingen reserves	**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen reserves			
Totaal onttrekkingen reserves	**-**	**-**	**-**
Saldo na bestemming	**-2.118**	**-2.409**	**-291**

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2024 € 291.000 nadeliger dan in 2023

Taakveld 1.1. Crisisbeheersing en brandweer geeft in 2024 een nadeel van € 168.000 ten opzichte van 2023

De kosten van dit programma zijn gestegen door een hogere bijdrage aan Veiligheidsregio Fryslân (VRF), onderdeel brandweer en rampenbestrijding. Dit om aan te sluiten met de vastgestelde begroting 2024 van de VRF. Dit geeft een nadeel van € 158.000. De toerekening van de directe personeelslasten geeft een nadeel van € 10.000.

Taakveld 1.2 Openbare orde en veiligheid geeft in 2024 een nadeel van € 123.000 ten opzichte van 2023

De toerekening van de directe personeelslasten geeft een nadeel van € 123.000.

Programma 2 | Verkeer en vervoer

Programma 2 | Verkeer en vervoer
Goed bereikbaar

Opsterland is goed bereikbaar. Daarbij zijn de ligging aan de A7 en de aanwezigheid van meerdere provinciale wegen van belang. Opsterland is daardoor een prima gemeente om te wonen en te werken. De goede verbindingen zijn ook van waarde voor wie in Opsterland woont en bijvoorbeeld in de grotere plaatsen in de buurt werkt. Daarom is een goed gemeentelijke wegenstelsel van groot belang.

Beeldkwaliteitsplan

Het in stand houden van het wegennet (en waterwegen) vraagt daarbij nadrukkelijk aandacht. We onderhouden onze wegen, bruggen, duikers, kades en dergelijke op de manier die vastligt in het beeldkwaliteitsplan openbare ruimte. Hierin is sprake van een verantwoorde balans in de kwaliteitsniveaus van deze belangrijke kapitaalgoederen. Veiligheid en bereikbaarheid staan hierin centraal.

Fiets- en voetpaden

Het netwerk van fiets- en voetpaden heeft een belangrijke fijnmazige functie. Niet alleen voor wonen en werken. Maar zeker ook voor recreatie & toerisme in onze gemeente. We onderhouden de fiets- en voetpaden goed, zodat ze uitnodigen tot gebruik.

Openbaar vervoer

Voor de leefbaarheid en vitaliteit van het platteland is het openbaar vervoer een belangrijke voorziening voor onze inwoners. De vergrijzing van de bevolking zal de vraag naar (passend) openbaar vervoer vergroten. We zoeken - waar we als gemeente een rol hebben - naar maatwerk. Daarmee houden we het aanbod bereikbaar en betaalbaar en laten het aansluiten op de vraag.

Kaderstellende documenten
Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010 Bereikbaar zijn en blijven (GVVP)
Evaluatie Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010
Meerjaren uitvoerend beleidsplan gladheidbestrijding (2011)
Beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2021-2025
Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2014
Fietsagenda Zuidoost-Fryslân 2019

Reguliere werkzaamheden
- In stand houden bovengrondse infrastructuur (wegen, fiets- en voetpaden, parkeerterreinen)
- Onderhoud wegen combineren met verbeteren verkeersveiligheid
- Monitoren verkeer (intensiteit, snelheid en categorie) op gemeentelijke wegennet
- Diverse activiteiten verkeerseducatie

Thema Verkeer, vervoer en wegen

Doelstellingen

De 16 dorpen in onze gemeente zijn goed en veilig toegankelijk

Weggebruikers kunnen zich veilig en snel binnen de gemeente verplaatsen. Het wegennet is afgestemd op gebruik en functie.

Maatregelen

We breiden het netwerk van elektrische laadpunten voor auto’s met 20 uit

Omschrijving (toelichting)

Als onderdeel van de Provinciale concessie breiden we het aantal elektrische laadpalen in de gemeente verder uit. Op basis van het aantal aanvragen, gaan we ervan uit dat we twintig nieuwe laadpalen realiseren in de openbare ruimte.

We onderzoeken de mogelijkheden om bermschade te verminderen

Omschrijving (toelichting)

Langs verschillende erftoegangswegen buiten de bebouwde kom komt periodiek bermschade voor. We onderzoeken in 2024 de mogelijkheden om deze schade te verminderen. We vertalen dit naar concrete acties om uit te voeren.

We werken mee aan de Doorfietsroute Drachten – Heerenveen

Omschrijving (toelichting)

Samen met de provincie en met Heerenveen en Smallingerland gaan we een doorfietsroute maken tussen Drachten en Heerenveen. Dit wordt een onderdeel van een nog langere route. Daarmee stimuleren we het (elektrisch) fietsgebruik. Op dit traject kunnen fietsers zich comfortabel, veilig en aantrekkelijk verplaatsen van, naar en tussen de kernen.

We onderzoeken de parkeersituatie in Beetsterzwaag

Omschrijving (toelichting)

In Beetsterzwaag ervaart een aantal inwoners, ondernemers en bezoekers parkeeroverlast. Samen met Plaatselijk Belang en de ondernemersvereniging gaan we de parkeersituatie onderzoeken. Daarbij houden we rekening met de subjectieve (wat mensen ervaren) en objectieve (feiten) kant.

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 2 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	3.687	3.827	4.004	4.072	4.072	4.072
Baten	292	188	200	200	200	200
Saldo voor bestemming	**-3.395**	**-3.639**	**-3.804**	**-3.872**	**-3.872**	**-3.872**
Mutaties reserves						
Lasten		-	-	-	-	-
Baten	185	71	-	-	-	-
Saldo na bestemming	**-3.210**	**-3.568**	**-3.804**	**-3.872**	**-3.872**	**-3.872**

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie begroting 2023/2024
Saldo per taakveld			
2.1 Verkeer en vervoer	-3.626	-3.796	-170
2.5 Openbaar vervoer	-13	-8	5
Saldo voor bestemming	**-3.639**	**-3.804**	**-165**
Stortingen reserves			
Totaal stortingen reserves	**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen reserves			
Perspectiefbrief 2023	71	-	-71
Totaal onttrekkingen reserves	**71**	**-**	**-71**
Saldo na bestemming	**-3.568**	**-3.804**	**-236**

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2024 € 236.000 nadeliger dan in 2023

Taakveld 2.1 Verkeer en vervoer geeft in 2024 een nadeel van € 170.000 ten opzichte van 2023

De toerekening van de directe personeelslasten geeft een nadeel van € 621.000.

In de perspectiefbrief 2023 is voor 2023 een eenmalig budget beschikbaar gesteld voor: het afwaarderen Leidyk in Wijnjewoude € 150.000, een proef met de toepassing van plastic roads € 50.000 en de realisatie voetgangersoversteekplaats (zebrapad) in Frieschepalen € 10.000. Deze eenmalige budgetten in 2023 geven lagere kosten in 2024. Dit is een voordeel van totaal € 210.000.

Bij de vaststelling van het Beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2021-2025 is het budget verhoogd. Voor de jaren 2022 en 2023 was de verhoging € 400.000 per jaar, voor de jaren na 2023 is de verhoging € 200.000. Deze bijstelling geeft in 2024 een voordeel van € 200.000.

In de begroting 2023 is eenmalig een onderzoek naar bermschade op 60km/u-wegen (€ 20.000) opgenomen. Dit geeft een voordeel in 2024.

In 2023 zijn de energielasten voor openbare verlichting eenmalig verlaagd met € 59.000 (perspectiefbrief 2023). Voor 2024 geeft deze eenmalige verlaging een nadeel van € 59.000.

In de perspectiefbrief 2023 is een resultaatsbestemming voor zwerfafval opgenomen. Hierdoor is het budget in 2023 € 71.000 hoger dan in 2024. Ten opzichte van 2024 geeft dit een voordeel. Deze resultaatsbestemming is onttrokken uit de Algemene reserve.

De overige verschillen geven een voordeel van € 9.000.

Taakveld 2.5 Openbaar vervoer is in 2024 € 5.000 voordeliger dan in 2023

Het budget van dit taakveld is aangepast naar de werkelijk uitgaven. Dit geeft een voordeel van € 5.000.

De mutatie in de reserve wordt toegelicht in taakveld 2.1

Programma 3 | Economie

Programma 3 | Economie
Doelstelling

Opsterland heeft een gezonde lokale economie.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Ondernemingsklimaat en welvaart

Opsterland heeft een goed economisch en ondernemingsklimaat. Er is ruimte voor kwaliteit, innovatie, duurzaamheid en circulariteit. De lokale economie heeft diverse pijlers. Daarbij valt te denken aan: het MKB, de industrie, detailhandel, horeca, de agrarische sector en werkgevers op het gebied van welzijn & zorg en recreatie & toerisme. Al deze werkgevers zorgen voor werkgelegenheid en voor bestedingen in onze gemeente. Daarmee dragen ze bij aan onze brede welvaart en leefbaarheid.

Duurzaamheid en groei
Met ons economisch beleid werken we aan een duurzame en evenwichtige groei van de Opsterlandse economie. Dat is van belang voor het behoud van de bestaande werkgelegenheid. We geven tegelijk ruimte aan nieuwe werkgelegenheid.

Samen ontwikkelen
De lokale economie is steeds in beweging. Daar spelen we tijdig op in. We doen dat samen met de ondernemers in de gemeente. Waar we dat kunnen, bieden we informatie, advies en ondersteuning. In het overleg met de ondernemersverenigingen is de toekomstbestendigheid en duurzaamheid van bedrijventerreinen een vast agendapunt. Ook de transformatie van bedrijventerreinen is iets wat we alleen maar samen met de werkgevers kunnen realiseren.

Regionaal
De drie noordelijke provincies hebben eerder al onder de noemer 'Deltaplan voor het Noorden' input geleverd aan de Rijksoverheid. Samen met een positief adviesrapport over de Lelylijn, is Zuidoost Fryslân daarmee op de noordelijke en landelijke agenda gekomen. De ruimtelijke en economische potentie van de regio langs de A7-as is nadrukkelijk naar voren gebracht. Ook de regionale samenwerking van de Regio Deal Zuidoost Friesland speelt daarin een rol. We haken aan bij deze (boven)regionale ontwikkelingen, waar ze bijdragen aan de door onze gemeente gewenste economische ontwikkeling.

Kaderstellende documenten
Bedrijventerreinplan 2010-2020 voor de regio Zuidoost Fryslân
Detailhandelsvisie 2015

Reguliere werkzaamheden
- Accounthouderschap voor ondernemers en bedrijven

Thema Ondernemen en werkgelegenheid

Doelstellingen

Opsterland kent een goed economisch en ondernemersklimaat

Opsterland kent een goed economisch- en ondernemersklimaat waarbij ruimte is voor kwaliteit, innovatie, duurzaamheid en circulariteit. Het MKB, de industrie, de detailhandel, horeca, en ook de sectoren agrarisch, welzijn & zorg en recreatie & toerisme dragen hier positief aan bij.

Maatregelen

We actualiseren ons economisch beleid

Omschrijving (toelichting)

Met ons economisch beleid werken we aan een duurzame en evenwichtige groei van de Opsterlandse economie. In 2024 actualiseren we ons economisch beleid, samen met de ondernemers in onze gemeente.

In 2024 stelt de gemeenteraad een nieuwe Detailhandelsvisie vast

Omschrijving (toelichting)

In 2024 stellen we een nieuwe Detailhandelsvisie vast. Dat doen we samen met het bedrijfsleven.

Thema Grondexploitatie - bedrijventerreinen

Thema Grondexploitatie - bedrijventerreinen

Een belangrijke pijler onder het economisch beleid is de beschikbaarheid van voldoende bedrijventerreinen. De provincie heeft enige tijd geleden geanalyseerd welke behoefte er aan zulke terreinen is en welke mogelijkheden er zijn in de regio Zuidoost Fryslân voor uitbreiding van bedrijventerreinen tot 2030. De provincie geeft beleidsmatig en planologisch ruimte. De hoofdlijnen van het grondbeleid zijn vastgelegd in de nota Grondbeleid.

De ontwikkelingen op dit gebied concentreren zich in onze gemeente in de kernen Gorredijk en (in mindere mate) Wijnjewoude. Daarnaast is er het bedrijventerrein Drachten-Azeven. Dat terrein is onderdeel van de gemeenschappelijke regeling Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten. Het valt daarom buiten het kader van de paragraaf Grondbeleid.

Doelstellingen

We hebben inzicht in de groei- en ontwikkelmogelijkheden van de bedrijventerreinen

We hebben goed inzicht in de groei- en ontwikkelmogelijkheden van onze bedrijventerreinen. Dat geldt voor alle bedrijventerreinen in alle dorpen. Die mogelijkheden benutten we.

Maatregelen

De gemeenteraad stelt in 2024 een visie op bedrijventerreinen vast

Omschrijving (toelichting)

De gemeenteraad stelt in 2024 een visie vast op alle bedrijventerreinen in de gemeente Opsterland. De voorbereidingen daarvoor gebeuren in nauwe samenwerking met de ondernemers. Ook betrekken we tijdig omwonenden, als hun belangen een rol spelen.

Beleidsindicatoren

		Opsterland			Nederland		
Beleidsindicatoren	Eenheid	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Functiemenging	%	47,3%	47,9%	47,5%	53,2%	53,3%	0,5
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners (tussen 15 t/m 64 jaar)	160,7	167,2	175,2	158,4	165,1	174,1

De functievermengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 7 september 2023

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 3 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	1.715	981	829	794	514	500
Baten	1.316	778	495	523	-22	241
Saldo voor bestemming	**-399**	**-203**	**-334**	**-271**	**-536**	**-259**
Mutaties reserves						
Lasten	225	155	220	220	220	220
Baten	35	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	**-590**	**-358**	**-554**	**-491**	**-756**	**-479**

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie begroting 2023/2024
Saldo per taakveld			
3.1 Economische ontwikkeling	-98	-228	-130
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-155	-158	-3
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-33	-121	-88
3.4 Economische promotie	83	173	90
Saldo voor bestemming	**-203**	**-334**	**-131**
Stortingen reserves			
Recreatie en toerisme	-155	-220	-65
Totaal stortingen reserves	**-155**	**-220**	**-65**
Onttrekkingen reserves			
Totaal onttrekkingen reserves	**-**	**-**	**-**
Saldo na bestemming	**-358**	**-554**	**-196**

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2024 € 196.000 nadeliger dan in 2023

Taakveld 3.1 Economische ontwikkeling geeft in 2024 een nadeel van € 130.000 ten opzichte van 2023

De toerekening van de directe personeelslasten geeft een nadeel van € 87.000. Het ontwikkelen van een visie bedrijventerreinen in 2024 geeft een nadeel van € 50.000 (perspectiefbrief 2023). De overige budgetten binnen dit taakveld geven een voordeel € 7.000.

Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur geeft in 2024 een nadeel van € 3.000 ten opzichte van 2023

In de paragraaf Grondbeleid wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen geeft in 2024 een nadeel van € 88.000 ten opzichte van 2023

De toerekening van de directe personeelslasten geeft een nadeel van € 88.000.

Taakveld 3.4 Economische promotie geeft in 2024 een voordeel van € 90.000 ten opzichte van 2023

In 2024 zijn de inkomsten van de toeristenbelasting geactualiseerd. De totale inkomsten voor 2024 zijn begroot op € 220.000, dit geeft een voordeel van € 42.000 ten opzichte van 2023.

Het budget voor recreatie en toerisme van € 22.000 is in 2024 verschoven van programma 3 naar programma 5. Deze lagere kosten geven in dit taakveld een voordeel van € 22.000. Beide voordelen zijn verwerkt in een hogere storting in de reserve Recreatie en toerisme (€ 65.000).

De toerekening van de directe personeelslasten geeft een voordeel van € 27.000. De overige verschillen geven een nadeel van € 1.000.

De mutatie in de reserve wordt toegelicht in taakveld 3.4

Programma 4 | Onderwijs

Programma 4 | Onderwijs
Doelstelling

Elk kind ontwikkelt zich optimaal.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Onderwijshuisvesting

Als gemeente hebben we een belangrijke rol in de huisvesting van scholen voor basis-, speciaal en voortgezet onderwijs. Samen met de schoolbesturen zijn we verantwoordelijk voor schoolgebouwen waarin het prettig is om te leren en te werken. We hebben een dekkend aanbod toegankelijke onderwijsgebouwen.

Bewegingsonderwijs

Elk kind kan gebruik maken van bewegingsonderwijs.

Leerplicht

Elk kind heeft recht op onderwijs. Door de preventieve inzet van de leerplichtambtenaar voorkomen we dat kinderen thuiszitten en achterstanden oplopen in educatie. We werken samen met RMC Regio Friese Wouden. Met elkaar signaleren we vroeg welke kinderen uitvallen. Zo kan ons gebiedsteam snel ondersteuning bieden of organiseren.

Leerlingenvervoer

Wanneer een kind geen onderwijs op korte afstand van huis kan volgen, is er de mogelijkheid van leerlingenvervoer.

Aansluiting op de arbeidsmarkt

Onderwijs biedt kansen aan alle kinderen. Daarbij is een goede aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt van belang.

Kaderstellende documenten
Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2022-2035
Verordening bekostiging leerlingenvervoer 2022
Preventieagenda Opsterland 2021-2030

Reguliere werkzaamheden
- Zorgen voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE)
- Overleggen met onderwijsbesturen
- Toezicht en handhaving kinderopvang
- Zorgen voor leerlingenvervoer
- Uitvoering leerplicht
- Subsidiëren cultuureducatie op scholen
- Faciliteren onderwijshuisvesting

Thema Onderwijs

Doelstellingen

Kinderen hebben gelijke kansen om hun talenten te ontwikkelen

Kinderen hebben recht op gelijke kansen om zich met hun eigen individuele mogelijkheden te ontwikkelen. De omstandigheden waarin een kind opgroeit mogen daarbij niet bepalend zijn. Elk kind heeft waardevolle talenten: 'weten waar je goed in bent' is heel belangrijk. Door te werken aan talentontwikkeling neemt de weerbaarheid en veerkracht van kinderen toe. Ze ervaren meer zelfvertrouwen, voelen zich veilig in de klas en halen betere schoolresultaten.

Maatregelen

In 2024 monitoren we het effect van de PeuterPlus-voorziening

Omschrijving (toelichting)

De PeuterPlus-voorziening biedt maatwerk aan peuters die extra zorg en ondersteuning nodig hebben. Het gaat om zorg die er niet is in de reguliere kinderopvang. In het laatste kwartaal van 2023 is de pilot voor een PeuterPlus-voorziening gestart. In 2024 monitoren wij hoeveel kinderen daadwerkelijk gebruik maken van de PeuterPlus. We monitoren ook of het zorgt voor minder doorverwijzingen naar specialistische jeugdzorg.

In 2024 evalueren we de werkwijze van de Gelijke Kansen Alliantie

Omschrijving (toelichting)

In de Gelijke Kansen Alliantie werken scholen, gemeenten en maatschappelijke partners aan het verbeteren van kansengelijkheid in het onderwijs. Daarbij is er aandacht voor thuis, school en leefomgeving. Als gemeente Opsterland leggen we de focus op talentgedreven werken. In 2024 gaan we onderzoeken wat de effecten zijn van talentgedreven werken. Met de opbrengsten van die evaluatie gaan we deze werkwijze borgen en eventueel verder verspreiden.

Doelstellingen

Jongeren halen een startkwalificatie in het onderwijs of zijn aan het werk

We zetten er op in dat jongeren een baan vinden of een startkwalificatie in het onderwijs halen. Een startkwalificatie is (minimaal) een diploma havo, vwo of mbo (niveau 2 of hoger). Jongeren met een startkwalificatie hebben een betere positie op de arbeidsmarkt.

Maatregelen

We ontwikkelen in 2024 een integrale aanpak om thuiszitten te voorkomen

Omschrijving (toelichting)

We ontwikkelen in 2024 een integrale aanpak om thuiszitten te voorkomen. Centraal daarin zal staan dat we inzetten op proactief handelen en op preventie. Zo voorkomen we dat kinderen uitvallen en hierdoor het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie.

Doelstellingen

We verbeteren de taalvaardigheid

In Opsterland is ongeveer 13% van de bevolking van 16 jaar en ouder laaggeletterd. Dit is vergelijkbaar met de rest van Friesland, maar hoger dan in Nederland als geheel (in 12%). Taalvaardigheid verbeteren past bij de ambitie: ‘Iedereen doet mee en heeft regie over zijn eigen leven’. Onze samenleving wordt sterker als iedereen kan meedoen. Als je moeite hebt met taal-, reken- en digitale vaardigheden, vind je minder snel een baan, kun je minder makkelijk gezond leven en heb je minder grip op je geldzaken. We hebben hierbij de volgende subdoelstellingen:

- Vaardigheden rond begrijpend lezen zijn in 2025 verbeterd.
- De gemeente ondersteunt het onderwijs waar nodig en interventies zijn effectief.
- Laaggeletterdheid neemt af (langetermijneffect) en is in 2025 gedaald tot op of onder het landelijk gemiddelde.

Maatregelen

We monitoren en evalueren in 2024 de extra inzet op taalvaardigheid op de scholen

Omschrijving (toelichting)

Door het inzetten van diverse programma’s (op scholen) verbetert de taalvaardigheid van jeugdigen. Ook voorkomen we dat de jeugdigen van nu later tot de groep laaggeletterden behoren. We monitoren en evalueren in 2024 de effecten van deze programma’s. Op basis van de evaluatie kijken we of het

nodig is deze inzet uit te breiden. De gemeente werkt hierin samen met ketenpartners, zoals het onderwijs, de bibliotheek en De Stipe.

We voeren de jaarschijf 2024 van het actieplan laaggeletterdheid uit

Omschrijving (toelichting)

Het is moeilijk om de doelgroep in beeld te krijgen en mee te laten doen aan activiteiten. Met het actieplan gaan we dit verbeteren. We voeren de jaarschijf 2024 uit. Onderdelen daarvan zijn de aanjager laaggeletterdheid, het ketenpartneroverleg en het digi-taalhuis.

Doelstellingen

Er zijn voldoende geschikte onderwijsgebouwen en –voorzieningen

Met het Integraal Huisvestingsplan voor het onderwijs waarborgen we als gemeente dat er genoeg geschikte onderwijshuisvesting in onze gemeente is.

Maatregelen

We voeren het integraal huisvestingsplan (IHP) uit

Omschrijving (toelichting)

1. De gemeenteraad stelt in 2024 een actuele versie van de verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Opsterland vast.
2. De gemeenteraad stelt in 2024 een krediet beschikbaar voor de bouw van KC De Finne in Beetsterzwaag en de inrichting van het openbaar gebied.
3. We gaan verder met de planvorming voor de nieuwbouw van It Aventoer in Langezwaag.
4. De gemeenteraad stelt in 2024 een krediet beschikbaar voor de uitbreiding van CBS De Opdracht in Ureterp.
5. De gemeenteraad stelt in 2024 een voorbereidingskrediet beschikbaar voor de BHS Gorredijk. Daarbij houdt hij rekening met de besluiten die al zijn genomen over de Skâns. We overleggen met het bestuur van de school om een toekomstbestendig schoolgebouw te realiseren.
6. De gemeenteraad stelt in 2024 een voorbereidingskrediet beschikbaar voor de vernieuwbouw van School Lyndensteyn in Beetsterzwaag.

Beleidsindicatoren

		Opsterland			Nederland		
Beleidsindicatoren	Eenheid	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	0	0	*	3	3	*
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	11	15	27	20	20	24
Voortijdige schoolverlaters	% deelnemers aan het VO en MBO-onderwijs	1,2%	1,2%	*	1,7%	1,9%	*

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 7 september 2023

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 4 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	3.713	4.308	3.048	3.263	3.400	3.492
Baten	720	884	361	379	379	379
Saldo voor bestemming	**-2.993**	**-3.424**	**-2.687**	**-2.884**	**-3.021**	**-3.113**
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	4.845	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	**1.852**	**-3.424**	**-2.687**	**-2.884**	**-3.021**	**-3.113**

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie begroting 2023/2024
Saldo per taakveld			
4.1 Openbaar basisonderwijs	-291	-209	82
4.2 Onderwijshuisvesting	-1.852	-1.438	414
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.281	-1.040	241
Saldo voor bestemming	**-3.424**	**-2.687**	**737**
Stortingen reserves			
Totaal stortingen reserves	**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen reserves			
Totaal onttrekkingen reserves	**-**	**-**	**-**
Saldo na bestemming	**-3.424**	**-2.687**	**737**

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2024 € 737.000 voordeliger dan in 2023

Taakveld 4.1 Openbaar basisonderwijs geeft in 2024 een voordeel van € 82.000 ten opzichte van 2023

De toerekening van de directe personeelslasten geeft een voordeel van € 82.000.

Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting geeft in 2024 een voordeel van € 414.000 ten opzichte van 2023

De verwerking van het Integraal Huisvestingsplan 2022-2035 geeft een voordeel van € 346.000. De toerekening van de directe personeelslasten geeft een voordeel van € 60.000.

De huurinkomsten van PCBS De Librije te Gorredijk zijn vanaf 2024 verwerkt (perspectiefbrief 2023). De inkomsten geven een voordeel van € 8.000.

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken geeft in 2024 een voordeel van € 241.000 ten opzichte van 2023

Door de inzet van een consulent leerlingenvervoer is het budget voor leerlingenvervoer in 2024 lager dan in 2023 (perspectiefbrief 2022). Dit geeft een voordeel van € 20.000. Voor lokaal onderwijsachterstandenbeleid (LOAB) was in 2023 eenmalig € 12.000 meer budget beschikbaar. Dit geeft een voordeel in de begroting 2024. De toerekening van de directe personeelslasten geeft in 2024 een voordeel van € 209.000 ten opzichte van 2023.

Programma 5 | Sport, cultuur en recreatie

Programma 5 | Sport, cultuur en recreatie
Doelstelling

Er is ruimte voor vrijetijdsbesteding, zowel door inwoners als recreanten.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Leefbaarheid

Voor de leefbaarheid van de dorpen zijn actieve verenigingen onmisbaar. In die verenigingen besteden onze inwoners hun vrije tijd aan sporten of andere activiteiten samen. Dat die verenigingen er zijn is daarom een vanzelfsprekend uitgangspunt in ons beleid.

Cultuur

Er is een goede culturele infrastructuur met verschillende musea en bibliotheken en evenementen.

Focus

De focus in dit programma ligt op gezondheid, sociale samenhang en participatie (mienskip).

Kaderstellende documenten
Romte foar Taal 2021-2025
Beleidsnotitie "Cultuur Promotie wordt Cultuur Evenementen"
Beleidsnotitie Cultuureducatie 2023-2026
Bibliotheekbeleid 2023-2026
Afsprakenkader Sport 2022-2026
Preventieagenda Opsterland 2021-2030
Nota Kansen Benutten 2016-2020 Regionale Toeristische Ontwikkelstrategie Zuidoost Friesland 2022-2030 Bomenbeleidsplan 2020
Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025
Erfgoedverordening

Reguliere werkzaamheden
- Stimuleren en faciliteren culturele initiatieven
- In stand houden cultureel erfgoed
- Stimulearje dat ynwenners en meiwurkers it Frysk sprekke en brûke
- Zorgen voor kwalitatief goede sportaccommodaties
- Accounthouderschap toeristische sector
- Regionale afstemming recreatie en toerisme
- Onderhoud groene buitengebied
- Extensief beheer bermen buiten de bebouwde kom (biodiversiteit)
- Terugplaatsen nieuwe bomen bij noodzakelijke bomenkap
- Periodieke inspectie speeltuinen
- Onderhouden gemeentelijke sportvelden

Thema Cultuur

Doelstellingen

Het cultureel klimaat draagt bij aan de leefbaarheid van Opsterland

Voor inwoners en bezoekers van Opsterland is het beleven en genieten van cultuur een zinvolle en prettige vrijetijdsbesteding. Er zijn volop culturele initiatieven. Erfgoedorganisaties brengen het verleden dichtbij. De openbare bibliotheken dragen bij aan de participatie van onze inwoners.

Maatregelen

De gemeenteraad stelt in 2024 nieuw museumbeleid vast

Omschrijving (toelichting)

De gemeenteraad stelt in 2024 nieuw museumbeleid op. Daarin gaat het onder andere over de mogelijkheden om musea toekomstbestendig te maken.

Wij bereiden ons in 2024 voor op de aanpassing van de Bibliotheekwet

Omschrijving (toelichting)

In 2025 treedt de aangepaste Bibliotheekwet in werking. Hierin krijgen gemeenten de wettelijke taak (zorgplicht) ervoor te zorgen dat iedere inwoner toegang heeft tot een volwaardige bibliotheek. We onderzoeken samen met de bibliotheek wat er nog nodig is om te voldoen aan deze zorgplicht. We nemen hiervoor de maatregelen die nodig zijn.

Thema Recreatie en Toerisme

Inleiding

Opsterland is een aantrekkelijke groene gemeente waar het goed toeven is. Toerisme en recreatie zijn belangrijke instrumenten die de leefbaarheid bevorderen en de lokale economie stimuleren. Binnen de regio Zuidoost Fryslân werken we programmatisch samen aan “Het Andere Friesland”. We zetten in op meer kwaliteit. We benutten onze toeristische mogelijkheden zo veel mogelijk. We werken samen met de horeca en andere ondernemers in deze sector.

Doelstellingen

De kwaliteit van toeristische voorzieningen is (verder) ontwikkeld en verbeterd

We nemen in 2024 verschillende maatregelen om de kwaliteit van onze toeristische voorzieningen te verbeteren.

Maatregelen

De faciliteiten voor toeristen en recreanten zijn in 2024 meetbaar verbeterd

Omschrijving (toelichting)

1. We verbeteren de fiets-, ruiter-, en MTB-netwerken in regionaal verband.
2. Varen in de Friese wouden: we verbeteren faciliteiten aan de wal in regionaal verband.
3. We ronden in 2024 het onderzoek naar de mogelijkheid van een Opsterlân-pas af. Die pas kan een middel zijn om recreatie en toerisme te stimuleren.

Thema Openbaar groen

Inleiding

We onderhouden de openbare ruimte op de manier die past bij de andere thema's uit dit programma: uitnodigend voor inwoners en toeristen. Ook dragen we met het onderhoud bij aan duurzaamheid. We vergroten de biodiversiteit, bijvoorbeeld door meer ruimte te geven aan bloeiende bloemen. Ook zorgen we voor herplant van bomen.

Doelstellingen

We investeren in de Mienskip en in vertrouwen in de gemeentelijke overheid

De openbare ruimte leent zich goed om ruimte te geven aan initiatieven van inwoners en organisaties. Daarmee wordt de mienskip sterker. En het vertrouwen in de lokale overheid wordt groter. Daarom zijn we zichtbaar en benaderbaar als mensen met initiatieven komen. We inspireren onze inwoners om betrokken te zijn bij hun leefomgeving.

Maatregelen

We begeleiden in 2024 initiatieven vanuit de samenleving

Omschrijving (toelichting)

Inwoners en organisaties kunnen via het 'initiatievenformulier' een aanvraag indienen voor verbetering van de leefbaarheid of openbare ruimte. Levensvatbare ideeën ondersteunen wij. Die initiatieven gaan we begeleiden.

Thema Sport

Doelstellingen

Wij hebben goede sportaccommodaties. Sporten is bereikbaar voor iedereen

Sport en bewegen zijn goed voor onze gezondheid. Daarom ondersteunen wij het verenigingsleven. We blijven de komende jaren meedoen aan de Regeling Brede Impuls Combinatiefuncties. Ook zetten we buurtsportcoaches in binnen het sociaal domein. We nemen sportaccommodaties op in het strategisch vastgoedbeleid.

Maatregelen

In 2024 maken we met 75% van de verenigingen nieuwe afspraken over gebruik en onderhoud van de buitensportaccommodaties

Omschrijving (toelichting)

We voeren samen met de verenigingen het beheer en onderhoud uit van de sportvelden en de gebouwen die daarbij horen. Dit gebeurt nu nog vaak op basis van willekeurige afspraken uit het verleden. We gaan nieuwe afspraken maken met minstens 75% van de sportverenigingen die gebruikmaken van gemeentelijke buitensportaccommodaties. We ronden dat in 2024 met 75% van de verenigingen af.

We realiseren in 2024 en 2025 de vernieuwing en uitbreiding van sportcentrum Kortezwaag in Gorredijk

Omschrijving (toelichting)

In Gorredijk werken we aan de toekomst van sportcentrum Kortezwaag. Samen met de exploitant en andere stakeholders zorgen we dat er in 2024/2025 een verbouwd en uitgebreid sportcentrum staat.

Wij laten in 2024 minstens 10 jongeren die moeite hebben om maatschappelijk mee te komen kennismaken met diverse sportmogelijkheden

Omschrijving (toelichting)

Wij laten minstens 10 jongeren die moeite hebben om maatschappelijk mee te komen, door activiteiten van de buurtsportcoaches kennismaken met diverse sportmogelijkheden. Het doel is dat zij structureel gaan sporten.

In 2024 laten we minstens 100 volwassenen met een laag inkomen en minstens 140 kinderen structureel sporten

Omschrijving (toelichting)

Wij laten zoveel mogelijk inwoners met een laag inkomen structureel sporten. Daarvoor gebruiken we het jeugdfonds sport & cultuur en het volwassenenfonds. We stimuleren hen om structureel te sporten, in samenwerking met buurtsportcoaches en verenigingen/sportaanbieders. In 2024 doen minstens 100 volwassenen en minstens 140 kinderen hieraan mee.

Beleidsindicatoren

		Opsterland		Nederland	
Beleidsindicatoren	Eenheid	2016	2020	2016	2020
Niet sporters	% Niet sporters	50,9%	53,3%	48,7%	49,3%

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Deze tabel wordt elke vier jaar geactualiseerd.

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 5 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	7.050	7.954	7.196	7.186	7.830	7.633
Baten	636	1.136	452	452	452	452
Saldo voor bestemming	**-6.414**	**-6.818**	**-6.744**	**-6.734**	**-7.378**	**-7.181**
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	356	565	177	177	177	177
Saldo na bestemming	**-6.058**	**-6.253**	**-6.567**	**-6.557**	**-7.201**	**-7.004**

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie begroting 2023/2024
Saldo per taakveld			
5.1 Sportbeleid en activering	-193	-304	-111
5.2 Sportaccommodaties	-1.445	-954	491
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-355	-355	-
5.4 Musea	-96	-97	-1
5.5 Cultureel erfgoed	-86	-55	31
5.6 Media	-619	-711	-92
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-4.024	-4.268	-244
Saldo voor bestemming	**-6.818**	**-6.744**	**74**
Stortingen reserves			-
Totaal stortingen reserves	**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen reserves			
Recreatie en toerisme	185	177	-8
Perspectiefbrief 2023	60		-60
Impuls zwembad Bakkeveen	36		-36
Duurzaamheidsreserve	34		-34
Regeling Tegemoetkoming energielasten maatsch.organisaties	250		-250
Totaal onttrekkingen reserves	**565**	**177**	**-388**
Saldo na bestemming	**-6.253**	**-6.567**	**-314**

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2024 € 314.000 nadeliger dan in 2023

Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering geeft in 2024 een nadeel van € 111.000 ten opzichte van 2023

In 2024 is het budget voor sportstimulering € 29.000 hoger dan in 2023 (perspectiefbrief 2023). Dit budget wordt gebruikt voor het volwassenenfonds sport, voor de pilot gezondheidsachterstanden bij kwetsbare doelgroepen. Dit geeft een nadeel ten opzichte van 2023. De toerekening van de directe personeelslasten geeft in 2024 een nadeel van € 82.000 ten opzichte van 2023.

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties geeft in 2024 een voordeel van € 491.000 ten opzichte van 2023

In 2023 zijn de energielasten eenmalig verlaagd, dit geeft in 2024 een nadelig verschil van € 25.000. De compensatie voor de energielasten Kortezwaag die eenmalig werd verstrekt in 2023, geeft in 2024 een voordeel van € 49.000. De kosten van de verduurzaming van zwembad Dundelle in Bakkeveen geven een voordeel van € 70.000 in 2024. De kosten zijn in 2023 onttrokken uit de reserves Zwembad Bakkeveen € 36.000 en Duurzaamheid € 34.000 (perspectiefbrief 2023).

De bijdrage van € 60.000 aan VV de Sweach (perspectiefbrief 2023) in 2023 geeft een voordeel ten opzichte van 2024. De bijdrage is onttrokken uit de Algemene reserve. De berekening van de kapitaallasten sportvelden geeft een voordeel van € 28.000. De toerekening van de directe personeelslasten geeft een voordeel van €61.000.

De subsidieregeling Tegemoetkoming energiekosten maatschappelijke organisaties werd in 2023 ingesteld, met als doel ervoor te zorgen dat deze organisaties hun functie en activiteiten kunnen blijven uitoefenen zodat het voortbestaan van deze organisaties niet in gevaar komt (perspectiefbrief

2023). Dit geeft in 2024 een voordeel van € 250.000. Deze kosten zijn in 2023 onttrokken uit de Algemene reserve.

Overige budgetaanpassingen geven een nadelig verschil van € 2.000.

Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie geeft in 2024 geen mutatie aan ten opzichte van 2023

Taakveld 5.4 Musea geeft in 2024 een nadeel van € 1.000 ten opzichte van 2023

De indexatie van de subsidie aan musea geeft een nadeel van € 1.000.

Taakveld 5.5 Cultureel erfgoed geeft in 2024 een voordeel van € 31.000 ten opzichte van 2023

In 2023 vond de actualisatie plaats van het culturele erfgoed, dit geeft ten opzichte van 2024 een voordeel van € 81.000. In de begroting 2024 is voor de verdere ontwikkeling van erfgoedbeleid € 35.000 opgenomen. Dit vanwege de inhuur van specialistische kennis en advies. Dit geeft een nadeel van € 35.000. Het toegevoegde Utfieringsbudzjet Frysk Taalbelied in 2024 (€ 15.000, perspectiefbrief 2023) geeft een nadeel.

Taakveld 5.6 Media (Bibliotheken) geeft in 2024 een nadeel van € 92.000 ten opzichte van 2023

De toerekening van de directe personeelslasten geeft een nadeel van € 92.000.

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie geeft in 2024 een nadeel van € 244.000 ten opzichte van 2023

De verwerking van de rente en afschrijving kapitaallasten geeft een voordeel van € 16.000. De toerekening van de directe personeelslasten geeft een nadeel van € 205.000.

In 2023 zijn de energielasten eenmalig verlaagd met € 3.000 (perspectiefbrief 2023). Voor 2024 geeft deze eenmalige verlaging een nadeel van € 3.000.

De intensivering van het beleidsterrein recreatie en toerisme (perspectiefbrief 2023) geeft vanaf 2024 hogere kosten. Dit is een nadeel van € 30.000.

Een verschuiving van budget van taakveld 3 naar taakveld 5 geeft een nadeel van € 22.000 ten opzichte van 2023.

De onttrekking van de reserve Recreatie & Toerisme is in 2024 geactualiseerd zodat deze overeenkomt met de kosten voor recreatie en toerisme in dit taakveld. Hierdoor wordt ten opzichte van 2023 minder onttrokken. Dit geeft in de reservemutatie een nadeel van € 8.000.

De mutatie in de reserves wordt toegelicht in taakveld 5.2 en 5.7

Programma 6 | Sociaal domein

Programma 6 | Sociaal domein

Inwoner voorop

Bij alle ondersteuning die we bieden, staan de inwoner en zijn omgeving voorop. Daarbij geldt 'voorkomen is beter dan genezen'. We richten ons dus vooral op preventie.

Betaald werk

We gaan een extra inspanning leveren om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt aan een baan te helpen. We doen dit samen met onze partners in de arbeidsmarktregio. Hierdoor hebben minder mensen een bijstandsuitkering nodig en halen zij eigenwaarde uit het verdienen van eigen inkomen.

Armoede

We hebben als gemeente een beperkte rol bij het tegengaan van armoede. Die rol nemen we, bijvoorbeeld door meer in te zetten op schuldenpreventie. Een ander voorbeeld is dat we ervoor zorgen dat meer mensen die ervoor in aanmerking komen daadwerkelijk gebruik maken van onze gemeentelijke inkomensvoorzieningen.

Zorg

In de toekomst willen we als gemeente de zorg bereikbaar en betaalbaar houden. We hebben daarbij drie uitdagingen: de vraag neemt toe (vergrijzing), de arbeidsmarkt is krap (minder handen in de zorg) en de kosten stijgen (de gemeentebegroting moet sluitend zijn). De Friese gemeenten en zorgpartijen onderzoeken deze uitdagingen. Samen kijken wij welke maatregelen ons hierin kunnen helpen. De afspraken komen in het regioplan van het Fries Integraal Zorgakkoord (FrIZA) te staan.

We richten ons daarbij vooral op het voorkomen van duurdere zorg (preventie). Daarbij staat de directe leefomgeving van de inwoner (de sociale basis) centraal. Daarvoor zetten we diverse maatregelen in, die hierna in dit programma van de begroting aan de orde komen. Ook hierin werken we vaak met anderen samen, bijvoorbeeld op het terrein van wonen en zorg.

Jeugdhulp

Bij de jeugdhulp gaat het allereerst om de jeugdige en om wat die nodig heeft. Tegelijk besteden we een groot deel van onze begroting aan die jeugdhulp. Daarom houden we deze hulp bereikbaar én betaalbaar. Ook hier richten we ons nadrukkelijk op het voorkomen van (duurdere) zorg. Net zoals we dat bij de WMO/zorg doen, nemen we diverse maatregelen om dat te bereiken. Daarbij werken we nauw samen met de scholen.

Dorpen

Hoe we met onze dorpen omgaan, staat ook in dit programma van de begroting. Nieuw dorpenbeleid wordt leidend voor de komende jaren. Daarnaast gaan we verder met de dorpstafels. Verder gaan de dorpen en de gemeente de eerste actieplannen voor de dorpshuizen uitvoeren.

Vluchtelingen

Nog steeds vragen zowel vluchtelingen uit Oekraïne als statushouders en vluchtelingen uit de rest van de wereld onze aandacht. De huisvesting van vluchtelingen en statushouders voeren wij projectmatig uit. Dat staat daarom in de paragraaf Projecten.

Kaderstellende documenten

Preventieagenda Opsterland 2021-2030
Beleidsnota nieuwe Wet inburgering 2022
Fryske Regiovisie Jeugd
Visie complementaire ondersteuning
Kadernota Dorpshuizenbeleid 2021 - 2026
Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Opsterland 2023
Verordening beslistermijn schuldhulpverlening Opsterland
Re-integratieverordening gemeente Opsterland 2023
Verordening Hart voor de Jeugd 2020

Reguliere werkzaamheden

- Verstrekken bijstandsuitkeringen
- Ondersteuning bij re-integratie naar regulier werk of werk via Caparis
- Aanbieden jeugdhulp en andere ondersteuning voor kinderen, jongeren en gezinnen
- Aanbieden ondersteuning WMO voor ouderen, mantelzorgers e.d. (bijvoorbeeld huishoudelijke hulp, hulpmiddelen, gehandicaptenparkeerplaats)
- Zorgen voor dagbesteding en begeleiding
- Ondersteuning bij geldzorgen en schulden
- Zorgen voor inburgering statushouders
- Zorgen voor opvang vluchtelingen Oekraïne
- Subsidiëren sociaal-cultureel werk
- Bieden welzijnswerk (jongerenwerk e.d.)
- Ondersteuning dorpen, dorpshuizen en plaatselijk belangen
- Behandeling klachten en bezwaren

Thema Uitvoering sociale wetgeving

Doelstellingen

In 2024 gaan er - ten opzichte van 2023 - minstens net zoveel mensen uit de bijstand en er komen minder mensen in de bijstand

We verlagen of stabiliseren het aantal bijstandsuitkeringen. Dat doen we door minstens net zoveel mensen als in 2023 uit de bijstand te laten uitstromen. We voorkómen dat in 2024 meer mensen dan in 2023 de bijstand instromen. We vergelijken onze cijfers ook met vergelijkbare gemeenten in onze regio. Dat doen we op basis van de benchmark Divosa Werk en Inkomen.

Maatregelen

Caparis ontwikkelt zich in de periode 2023-2026 naar een toekomstbestendig sociaal ontwikkelbedrijf

Omschrijving (toelichting)

De structuur van ons sociaal ontwikkelbedrijf Caparis NV verandert. Dat komt doordat de instroom in de sociale werkvoorziening is afgesloten en er meer instroom van nieuwe doelgroepen komt vanuit de Participatiewet. Daarom gaat Caparis zich de komende jaren ontwikkelen tot een toekomstbestendig sociaal ontwikkelbedrijf voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt.

Dat vraagt ook inzet van ons als gemeente. In 2024 gaan we als gemeente 5 extra afspraakbanen en 2 extra plekken Beschut Werk bij Caparis vullen. Ook gaan er inburgeraars bij Caparis aan het werk - zie hierna.

We actualiseren in 2024 het implementatieplan Meteen in Beweging

Omschrijving (toelichting)

Het is belangrijk de re-integratie vanaf dag één te starten. Hier beginnen wij al mee bij het eerste contact van een inwoner met de gemeente via de poortwachter. Daarvoor zetten we ook ons implementatieplan 'Meteen in Beweging' in. In 2024 actualiseren we dit implementatieplan.

We intensiveren in 2024 onze aanpak voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt

Omschrijving (toelichting)

Binnen de groep uitkeringsgerechtigden wordt het aandeel mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt steeds groter. Dat komt doordat uitkeringsgerechtigden die makkelijker aan het werk kunnen, snel uitstromen door de krappe arbeidsmarkt.

1. We ontwikkelen in 2024 een traject gericht op maatschappelijke participatie en op het mensen in beweging krijgen door sport en bewegen.
2. We ronden in 2024 het onderzoek af naar de mogelijkheden van basisbanen voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Daarmee voeren we de motie van de gemeenteraad uit (juli 2023).

We stimuleren de participatie van inburgeraars, onder andere met 16 werkervaringsplekken bij Caparis .

Omschrijving (toelichting)

Voor inburgeraars hebben we een weekvullend programma op grond van de Wet Inburgering 2021. Het doel is dat inburgeraars zo snel mogelijk actief meedoen en zo snel mogelijk uitstromen naar betaald werk. Een deel van de participatieplekken van inburgeraars wordt ingevuld door werkervaring op te doen bij Caparis.

We werken in 2024 de Strategische Koers 2022-2026 voor de arbeidsmarktregio uit in meerdere uitvoeringsplannen.

Omschrijving (toelichting)

De gemeente Opsterland werkt samen met onder andere onderwijspartners, zorgpartijen, UWV, de provincie en andere gemeenten. Wat we samen willen bereiken hebben we vastgelegd in de Strategische Koers 2022-2026 voor de Arbeidsmarktregio (Fryslân Werkt). Wij werken samen omdat onze werkzoekenden ook buiten onze gemeente aan de slag kunnen. De focus ligt daarbij op drie strategische doelen: een leven lang leren stimuleren, de duurzame inzetbaarheid verhogen en de arbeidsmobiliteit bevorderen.

In 2024 werken we deze koers verder uit in meerdere programmaplannen.

Doelstellingen

Inwoners leven niet in armoede

We bestrijden armoede en we vergroten de bestaanszekerheid van kwetsbare inwoners. Daar sluit ons beleid op aan: beleid voor gemeentelijke inkomensvoorzieningen, armoede- en minimabeleid en de gemeentelijke schuldhulpverlening. De afgelopen tijd is de inflatie vooral door de energieprijzen fors gestegen. Daardoor is het voor een aantal inwoners moeilijker geworden om een leven in armoede te voorkomen. Daarom besteden we hier in 2024 extra aandacht aan. De rol van ons als gemeente is beperkt. De Rijksoverheid kan het meeste doen om armoede tegen te gaan.

Maatregelen

We maken in 2024 een communicatieplan gemeentelijke inkomensvoorzieningen

Omschrijving (toelichting)

Inwoners moeten op de hoogte zijn van de voorzieningen waarvan zij gebruik kunnen maken. Bij armoede en schuldhulpverlening zijn er diverse groepen die een specifieke communicatie-aanpak nodig hebben. Denk hierbij aan inwoners waarbij sprake is van laaggeletterdheid, een taalbarrière, gebrek aan digitale vaardigheden of inwoners met een verstandelijke beperking. Om deze inwoners te kunnen bereiken wordt een communicatieplan armoede gemaakt, waarin we onze communicatie afstemmen op de behoeften van de doelgroep.

In 2024 komt er een beleidsplan voor armoede en schulden

Omschrijving (toelichting)

De afgelopen jaren is het voorkómen van schulden steeds belangrijker geworden. Dat is terug te vinden in de gewijzigde Wet schuldhulpverlening en in ons gemeentelijke beleid voor preventie. In 2024 trekken we deze lijn door. We stellen een beleidsplan ‘armoede en schuldhulpverlening' op.

We voeren in 2024 de Voorzieningenwijzer in

Omschrijving (toelichting)

We willen dat inwoners die recht hebben op inkomensondersteuning, die ondersteuning ook krijgen. De eerste stap is dat inwoners weten dat de regelingen er zijn. De voorzieningenwijzer geeft mensen dit inzicht. Onze inwoners kunnen met hun DigiD en inkomensgegevens direct kijken waar ze recht op hebben.

We bereiden ons in 2024 voor op de wetswijzing ‘Participatiewet in Balans’.

Omschrijving (toelichting)

Het Rijk werkt aan het wetsvoorstel ‘Participatiewet in balans’. Deze wet treedt waarschijnlijk op 1 januari 2025 in werking. 'De menselijke maat', 'vertrouwen' en 'eenvoud' zijn de kernwoorden voor deze wetswijziging. We gaan ons op deze wetswijzing in 2024 voorbereiden. Dat kan betekenen dat we werkprocessen en gemeentelijk beleid moeten aanpassen.

Thema Maatschappelijke ondersteuning

Doelstellingen

Inwoners houden de regie over hun eigen leven en kunnen zelfstandig blijven wonen.

Inwoners houden de regie over hun eigen leven. Zo kunnen zij zelfstandig blijven wonen. De gemeente en andere professionals maken dit mogelijk, ze stimuleren en ondersteunen als dat nodig is. De mienskip vormt daarbij een sterke basis waar inwoners op terug kunnen vallen.

Maatregelen

We maken in 2024 een regionale uitvoeringsagenda op het gebied van wonen en zorg

Omschrijving (toelichting)

Samen met de andere gemeenten in Zuidoost-Friesland en met woon- en zorgpartners hebben wij in 2023 een analyse uitgevoerd. We weten nu wat de opgave is die we in Friesland hebben op het gebied van wonen en zorg. In 2024 maken we een uitvoeringsagenda. Daarin staat wat het concreet voor onze regio en onze gemeente betekent én welke maatregelen nodig zijn.

We voeren in 2024 een verkennend onderzoek uit naar de ondersteuning van mensen met onbegrepen gedrag

Omschrijving (toelichting)

Ook in onze gemeente zijn er mensen met onbegrepen gedrag (eerder noemden we dat verward gedrag). We gaan in 2024 een verkennend onderzoek uitvoeren. We kijken of er aanvullende maatregelen nodig zijn om deze inwoners te ondersteunen. Bijvoorbeeld om zelfstandig te kunnen blijven wonen.

Wij stellen in 2024 een lokale inclusieagenda op

Omschrijving (toelichting)

Elke gemeente moet op basis van het VN-Verdrag Handicap een lokale inclusieagenda maken. Het VN-Verdrag heeft als doel dat de wereld toegankelijk en inclusief wordt voor iedereen. Mensen met een beperking ervaren vaak achterstanden. Daardoor kunnen zij niet volwaardig meedoen. De samenleving moet ervoor zorgen dat die achterstanden verdwijnen.

We stellen in 2024 een lokale inclusieagenda op. Daarin laten we zien hoe we daar in Opsterland voor gaan zorgen.

Wij stellen in 2024 een nieuwe subsidieregeling voor sociaal-cultureel werk op

Omschrijving (toelichting)

In een groot deel van onze dorpen is er sociaal-cultureel werk (SCW), zoals ouderenwerk. We evalueren de huidige regeling huisvestingskosten SCW. Daarna stellen we in 2024 een nieuwe subsidieregeling op.

Wij stellen in 2024 een uitvoeringsagenda dementievriendelijke gemeente op

Omschrijving (toelichting)

Omdat er steeds meer oudere mensen zijn, komen er ook (fors) meer mensen met dementie. Meer mensen met dementie zullen in de individuele thuissituatie wonen. Dit levert een aantal specifieke uitdagingen op. In 2023 hebben wij beleid opgesteld over dit onderwerp. We stellen in 2024 hiervoor een uitvoeringsagenda op. Daarin staan concrete stappen om een dementievriendelijke gemeente te worden.

Wij stellen in 2024 een welzijnsagenda op om de sociale basis te versterken

Omschrijving (toelichting)

De sociale basis van onze dorpen bestaat uit informele netwerken, burgeractiviteiten en betekenisvolle relaties tussen inwoners onderling. Met andere woorden: de mienskip. Een sterke sociale basis zorgt ervoor dat mensen elkaar kunnen ondersteunen. Ze hoeven dan minder snel terug te vallen op professionele hulp. We gebruiken een passende methode om per dorp te bekijken wat nodig is om de sociale basis te versterken. Hierbij kijken we ook naar de mogelijkheid van dorpskamers.

Voor deze aanpak stellen wij in 2024 een welzijnsagenda op.

Wij stellen in 2024 mantelzorgbeleid op

Omschrijving (toelichting)

Mantelzorg is alle hulp aan een hulpbehoevende door iemand uit zijn directe sociale omgeving. Het gaat daarbij om hulp die verder gaat dan de normale (gebruikelijke) zorg voor elkaar. De inzet van de mantelzorg wordt steeds belangrijker. Dat komt onder andere door vergrijzing en personeelskrapte in de zorg. Tegelijkertijd verwachten we op basis van prognoses dat er steeds minder mantelzorgers zullen zijn.
We stellen in 2024 mantelzorgbeleid op. Zo laten we zien hoe we daar in Opsterland mee omgaan.

Doelstellingen

Met preventie voorkomen en beperken we problemen en versterken we de zelfredzaamheid

Wij werken aan een samenleving met inwoners die samenredzaam zijn en zich op elkaar betrokken voelen. Een samenleving waarin iedereen zich goed kan ontwikkelen, in een gezonde en veilige omgeving. Inwoners die actief deelnemen aan de samenleving helpen mee aan de vitaliteit en het welzijn van die samenleving. We zoeken oplossingen meer in de eigen leefwereld van inwoners dan in professioneel handelen. We gaan eerder en beter in gesprek met inwoners. We sluiten aan bij vraagstukken in en van het dorp. Zo zorgen we ervoor dat we toekomstbestendig voorzieningen aan onze inwoners leveren.

Maatregelen

We stellen in 2024 een plan van aanpak op voor GALA en voeren dat uit.

Omschrijving (toelichting)

Wij ontvangen een brede specifieke uitkering (SPUK) voor GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord). We stellen hiervoor in 2024 een plan van aanpak op. Daarin leggen we vast wat we met deze middelen gaan doen. Voor een groot deel gaat het niet om nieuwe middelen, maar zijn bestaande middelen samengevoegd onder de noemer GALA. Veel onderwerpen uit het GALA zijn daarom bestaande activiteiten in de preventieagenda. De preventieagenda en het plan van aanpak voor het GALA gaan elkaar versterken. We maken samen met de dorpen een lokale aanpak.

We voeren het actieplan preventie voor 2024 uit

Omschrijving (toelichting)

De omslag naar de voorkant, naar preventie, is nodig. Dat helpt om de zorg toekomstbestendig te maken. In 2021 heeft de raad de Preventieagenda 2021-2030 vastgesteld. Hierin vormen zeven actielijnen het uitgangspunt. We stellen jaarlijks een actieplan preventie op. In dit actieplan werken we de actielijnen van de preventieagenda uit. Dit plan werken we in de loop van het jaar verder uit met onze partners en inwoners. In 2024 staat het gesprek met onze stakeholders over preventie voorop. Als zij het belang van preventie zien, zullen zij daarna ook hun eigen aanpak daarop aanpassen.

Thema Jeugdhulp

Doelstellingen

Jeugdigen ontwikkelen zich zo goed mogelijk

Door vroegsignalering en preventie ondersteunen we (aanstaande) kwetsbare ouders en kwetsbare jeugdigen op een toegankelijke manier. We zijn waar de jeugdige is. En we hebben netwerkgerichte brede aanpak. Daarmee bereiken we het volgende:

- Ouders zijn veerkrachtig. Ze hebben minder professionele hulp nodig.
- Kinderen en ouders met een hulpvraag zijn sneller in beeld. Ze worden eerder geholpen.
- Het middelengebruik onder jeugdigen daalt. Ouders geven hierin het goede voorbeeld.
- Er is een doorgaande lijn in zorg en ondersteuning. (Jong)volwassenen raken niet tussen “wal en schip“.
- Lichte opgroei- of opvoedvragen lossen we zoveel mogelijk op in het dagelijks leven.
- De sociale en pedagogische basis voor jeugdigen in onze gemeente is in 2025 versterkt.

Maatregelen

We ontwikkelen in 2024 een aanpak voor samenwerking tussen het onderwijs en de zorg voor jeugd

Omschrijving (toelichting)

We werken met het onderwijs aan een aanpak die de sociale en pedagogische basis versterkt (daarvan maakt het onderwijs deel uit). We signaleren vroegtijdig jeugdigen met problemen. Jeugdigen en ouders met lichte opvoed- en opgroeivragen kunnen laagdrempelig terecht op school. We investeren in de samenwerking tussen onderwijs en zorg. Dat doen we samen met andere partners die bij het kwetsbare kind betrokken zijn.

We ontwikkelen hiervoor in 2024 een integrale aanpak voor het onderwijs en de zorg voor jeugd. We monitoren de uitvoering ervan.

We ontwikkelen in 2024 een preventieve aanpak voor jongeren en jongvolwassenen tussen de 16 en 27 jaar

Omschrijving (toelichting)

Met het toekomstplan 18-/18+ ontwikkelen we een preventieve aanpak. We ondersteunen kwetsbare jongeren en jongvolwassenen (tussen de 16 en 27 jaar). Zodat ze meedoen en zich kunnen redden in de maatschappij. Het gebiedsteam gaat dit toekomstplan verder ontwikkelen en invoeren.

We ontwikkelen hiervoor dus in 2024 een aanpak. We monitoren de uitvoering. Als dat nodig blijkt, verbeteren we de aanpak.

We ontwikkelen in 2024 een preventieve aanpak voor jongeren van 10 tot 18 jaar

Omschrijving (toelichting)

We richten ons op een gezonde levensstijl en sociale inclusie. Zo voorkomen wij middelengebruik onder jongeren. En we dringen eenzaamheid terug. Onderdeel van deze aanpak is dat de jongeren meedoen aan culturele en sportieve activiteiten. We leggen hiervoor verbindingen tussen inwoners, scholen, verenigingen, kinderopvang, jongerenwerk, bibliotheken, enzovoort.

Hiervoor ontwikkelen wij in 2024 een integrale en preventieve aanpak voor opgroeien in een kansrijke omgeving. Deze aanpak is voor jeugdigen van 10 tot 18 jaar. We doen dat via de Fryske Mienskip Oanpak. We monitoren de uitvoering.

We ontwikkelen in 2024 een preventieve aanpak voor kinderen tussen de -10 maanden en 7 jaar

Omschrijving (toelichting)

Met het programma ‘Kansrijke start’ werken we samen met lokale partners die betrokken zijn bij (aanstaande) gezinnen met jonge kinderen (tot 1000 dagen). We versterken zo het opvoedkundig klimaat en het voorliggende (preventieve) veld. Zo bieden wij een passend en compleet aanbod aan

jeugdigen en hun ouders. We geven informatie en advies en we zorgen voor ontmoeting, lichte opvoedondersteuning en individuele hulp voor jeugdigen en hun gezinnen. We investeren in de kwaliteit van het gebiedsteam en in de samenwerking met partners die bij het kwetsbare kind betrokken zijn.

We monitoren de uitvoering van deze aanpak.

Doelstellingen

Voor de meest kwetsbare jeugdigen en hun gezinnen is passende jeugdhulp beschikbaar

Soms hebben kinderen en gezinnen jeugdhulp nodig. We letten dan altijd op de situatie van het gezin waarin een jeugdige opgroeit. Het moet voor jeugdigen en hun ouders helder zijn waar jeugdhulp voor is en waarvoor niet. Met beperkte mensen en middelen maken wij duidelijke keuzes wie in aanmerking komt voor professionele jeugdhulp. Daarbij helpen wij de meest kwetsbaren altijd. Onze doelen zijn:

- Jeugdigen en hun gezinnen ontvangen zware jeugdhulp zo lang als dat nodig is.
- Professionals weten wanneer ze kwetsbare jeugdigen en hun gezinnen moeten verwijzen naar professionele jeugdhulp.
- Jeugdigen maken in 2025 minder gebruik van residentiële jeugdhulp dan in 2023.

Maatregelen

We monitoren in 2024 de eenduidige werkwijze voor de indicaties van de Jeugdwet

Omschrijving (toelichting)

In 2023 zijn we gestart met het werken met het Fries Ondersteuningsplan. In zo'n plan staat welke hulp nodig is om gezond en veilig op te groeien naar zelfstandigheid en voor het gezin om zelfredzaam te zijn. Hiervoor brengen we met elkaar in beeld welke resultaten we gaan halen. De ingezette hulp en ondersteuning staan in het plan. Alle hulpverleners zijn hierin in beeld. Ook de evaluatie komt in het plan. Zo blijven we de juiste hulp en ondersteuning inzetten en blijft de situatie actueel.

In 2024 monitoren we deze werkwijze. Als het nodig is verbeteren we die.

We stellen in 2024 een jaarplan op bij de Fryske regiovisie jeugdhulp 2022-2026 en brengen de gevolgen van de Hervormingsagenda Jeugd in beeld

Omschrijving (toelichting)

In de Fryske regiovisie jeugdhulp staat wat we met de jeugdhulp voor de periode 2023-2026 willen bereiken. De Friese gemeenten leveren blijvend passende en kwalitatief hoogwaardige jeugdhulp.

1. We stellen hiervoor in 2024 samen met de andere Friese gemeenten een jaarplan op.
2. Daarnaast brengen we, met de andere Friese gemeenten, de gevolgen van de Hervormingsagenda Jeugd in beeld. In deze agenda hebben gemeenten en Rijk afspraken gemaakt over de toekomst van de jeugdhulp. Wij vertalen de gevolgen naar de gemeente Opsterland.

We borgen in 2024 de afspraken inkoop Jeugdhulp 2023 en het contractmanagement in de verordening Jeugdhulp

Omschrijving (toelichting)

In de nieuwe inkoop van jeugdhulp door Sociaal Domein Friesland zit een aantal aanpassingen. Die verschillen van de eerdere uitvoering door het Gebiedsteam. Deze aanpassingen liggen vast in de verordening Jeugdhulp. Het Gebiedsteam is de spil in de uitvoering van de nieuwe afspraken.

In 2024 borgen wij de juiste uitvoering van de afspraken.

Wij ontwikkelen in 2024 een aanpak gericht op het normaliseren van problematiek

Omschrijving (toelichting)

We ontwikkelen in 2024 een aanpak gericht op het normaliseren van problematiek bij jeugdigen en hun ouders.

We maken afspraken met externe verwijzers over het indiceren van zorg met behulp van het zogeheten opvoedkwadrant. We monitoren en controleren op de hoge intensiteiten. Zo ontvangen

jeugdigen en hun ouders niet onnodig lang zware jeugdzorg. Ook het bieden van complementaire ondersteuning, als “niveau” van ondersteuning tussen preventie en zwaardere zorg, is onderdeel van de aanpak.

We monitoren de uitvoering van deze aanpak.

Thema Dorpenbeleid en dorpshuizen

Doelstellingen

In elk dorp waar nu ook een dorpshuis is, is een dorpshuisfunctie aanwezig

In elk dorp waar nu een dorpshuis is, blijft een toekomstbestendige dorpshuisfunctie aanwezig. Dat vergroot de sociale samenhang. We gaan daarbij uit van maatwerk per dorp. Hoe zo'n ontmoetingsruimte er uit ziet, kan heel verschillend zijn.

De kracht van de dorpshuisbesturen is het grote zelforganiserend vermogen. De inwoners en hun ideeën staan centraal. Dit past bij de ontwikkelingen in de samenleving en bij het coalitieakkoord “Mei-inoar foarút”.

We hebben als gemeente een verbindende rol en we maken de dorpshuisfunctie mede mogelijk. We zorgen voor de juiste randvoorwaarden. Daardoor kunnen de dorpshuisbesturen zelf duurzaam zo'n dorpshuisfunctie exploiteren. We streven ernaar dat dorpshuisbesturen zelfredzaam zijn. Zij beheren, exploiteren en onderhouden de dorpshuizen in hun eigen dorp.

Maatregelen

We voeren in 2024 voor vijf dorpshuizen de actieplannen vanuit de koersplannen uit

Omschrijving (toelichting)

In 2022 zijn voor alle dorpshuizen koersplannen opgesteld. Daarin staat onder andere wie eigenaar is en hoe de staat van onderhoud is. In 2023 zijn hiervoor actieplannen opgesteld en de eerste twee zijn opgestart.

1. We voeren in 2024 voor vijf dorpshuizen de actieplannen uit. De rest volgt in 2025 en 2026.
2. We laten meerjarenonderhoudsplannen (MJOP’s) opstellen voor de dorpshuizen die niet in eigendom zijn van de gemeente.
3. We onderzoeken op basis van de MJOP’s de mogelijkheden voor een subsidieregeling om financieel bij te dragen aan het groot onderhoud van deze dorpshuizen.
4. We stellen een subsidieregeling op voor verbouw-nieuwbouw van dorpshuizen.

Doelstellingen

Wij zoeken de verbinding met de dorpen en enthousiasmeren inwoners om initiatieven te starten om hun leefomgeving te verbeteren

Wanneer inwoners een initiatief hebben, denken we als gemeente mee vanuit de mogelijkheden. Wij hebben daarvoor duidelijke kaders. Daarbij is maatwerk mogelijk in ieder dorp en voor elk initiatief.

Maatregelen

In 2024 stelt de gemeenteraad dorpenbeleid vast

Omschrijving (toelichting)

De dorpen spelen een belangrijke rol in Opsterland. Ze zijn van belang bij allerlei beleid van de gemeente. In 2024 formuleert de gemeenteraad daarvoor een gemeenschappelijke basis in nieuw dorpenbeleid.

Wij organiseren in 2024 in elk dorp een dorpstafel

Omschrijving (toelichting)

Wij organiseren dorpstafels in de dorpen. Daar gaan we met mensen en organisaties in gesprek over wat er speelt in het dorp.

Beleidsindicatoren

		Opsterland			Nederland		
Beleidsindicatoren	Eenheid	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar	638	653	654	796	805	825
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 tot en met 21 jarigen	1%	1%	*	1%	1%	*
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	% Kinderen in uitkeringsgezin	4%	4%	*	6%	6%	*
Achterstand onder de jeugd - Werkloze jongeren	% Werkloze jongeren	3%	2%	*	2%	2%	*
Netto arbeidsparticipatie	% Van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	69%	71%	73%	70%	70%	72%
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	379 ^	292	*	460^	431	*
Lopende re- integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	173	*	207	202	*	198
Jongeren met jeugdhulp	% Van alle jongeren tot 18 jaar	10,2%	9,6%	11,1%	11,9%	10,5%	13,2%
Jongeren met jeugdbescherming	% Van alle jongeren tot 18 jaar	1,7%	1,7%	1,4%	1,2%	1,2%	1,2%
Jongeren met jeugdreclassering	% Van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,2%	0,3%	0,3%	0,4%	0,3%	0,3%
WMO Clienten met een maatwerkarrangement	Aantal per 10.000 inwoners	610	610	610	700	649	700

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 7 september 2023

^ De stijging van het aantal personen met een bijstandsuitkering t.o.v. 2019 wordt veroorzaakt door het beroep dat is gedaan op de (tijdelijke) TOZO regeling. Zonder deze regeling zien we geen significante wijziging in dit aantal bij de gemeente Opsterland

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 6 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	37.527	39.710	38.418	38.301	38.251	38.251
Baten	10.352	11.448	10.192	10.066	9.941	9.816
Saldo voor bestemming	**-27.175**	**-28.262**	**-28.226**	**-28.235**	**-28.310**	**-28.435**
Mutaties reserves						
Lasten	30	30	30	30	30	30
Baten	140	289	-	-	-	-
Saldo na bestemming	**-27.066**	**-28.003**	**-28.256**	**-28.265**	**-28.340**	**-28.465**

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie begroting 2023/2024
Saldo per taakveld			
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-2.142	-2.256	-114
6.2 Wijkteams	-1.586	-4.323	-2.737
6.3 Inkomensregelingen	-2.888	-2.037	851
6.4 Begeleide participatie	-3.292	-3.300	-8
6.5 Arbeidsparticipatie	-1.188	-1.213	-25
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	-1.688	-970	718
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-6.291	-5.853	438
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-5.845	-5.328	517
6.73 Pleegzorg (a) Gezinszorg (b) & Jeugdhulp met verblijf overig (c)	-1.550	-1.564	-14
6.74 Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf(a) & Gesloten plaatsing (c)	-1.150	-1.150	-
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	282	368	86
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-924	-600	324
Saldo voor bestemming	**-28.262**	**-28.226**	**36**
Stortingen reserves			
Verbouw dorpshuizen	-30	-30	-
Totaal stortingen reserves	**-30**	**-30**	**-**
Onttrekkingen reserves			
Perspectiefbrief 2023	289		-289
Totaal onttrekkingen reserves	**289**	**-**	**-289**
Saldo na bestemming	**-28.003**	**-28.256**	**-253**

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2024 € 253.000 nadeliger dan in 2023

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie geeft in 2024 een nadeel van € 114.000 ten opzichte van 2023

In 2023 zijn er tijdelijk extra middelen voor inburgering van € 97.000 beschikbaar gesteld (perspectiefbrief 2023). Dit budget vervalt in 2023 en geeft een voordeel in 2024. Vanaf 2024 is er geen tijdelijk inzet meer voor het dorpenbeleid. Dit budget van € 60.000 vervalt in 2024 en geeft een voordeel. Voor een haalbaarheidsonderzoek voor de Skâns is in de raadsvergadering van 6 maart 2023 eenmalig € 30.000 budget beschikbaar gesteld. Dit geeft een voordeel in 2024. De toerekening van de directe personeelslasten geeft een nadeel van € 303.000. De overige verschillen geven een voordeel van € 2.000.

Taakveld 6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen geeft in 2024 een nadeel van € 2.737.000 ten opzichte van 2023

Voor het versterken van de toegang is het budget in 2024 € 195.000 lager ten opzichte van 2023 (perspectiefbrief 2023), dit is een voordeel. Voor preventievoorzieningen was in 2023 eenmalig € 50.000 meer budget beschikbaar voor het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek voor OKO (perspectiefbrief 2023). De toerekening van de directe personeelslasten geeft een nadeel van € 2.982.000.

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen geeft in 2024 een voordeel van € 851.000 ten opzichte van 2023

Het budget voor de energietoeslag is tijdelijk en is niet begroot in 2024. Dit geeft een voordeel van € 723.000. De kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen geven in 2024 een nadeel van € 20.000. De toerekening van de directe personeelslasten geeft een voordeel van € 147.000. Overige verschillen geven een voordeel van € 1.000.

Taakveld 6.4 WSW en beschut werk geeft een nadeel van € 8.000 ten opzichte van 2023

De toerekening van de directe personeelslasten geeft een nadeel van € 8.000.

Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie geeft in 2024 een nadeel van € 25.000 ten opzichte van 2023

Als gevolg van het wegvallen van budget voor extra inzet van personeel is het budget in 2024 € 60.000 lager. Dit is een voordeel. De toerekening van de directe personeelslasten geeft een nadeel van € 85.000.

Taakvelden 6.6. Maatwerkvoorziening (WM)) geeft in 2024 een voordeel van € 718.000 ten opzichte van 2023

De toerekening van de directe personeelslasten geeft dit voordeel in 2024.

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ geeft in 2024 een voordeel van € 438.000 ten opzichte van 2023

De toerekening van de directe personeelslasten geeft dit voordeel in 2024.

Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18- geeft in 2024 een voordeel van € 517.000 ten opzichte van 2023

De toerekening van de directe personeelslasten geeft een voordeel van € 452.000. Daarnaast is er een voordeel van € 65.000 als gevolg van een verlaging van de budgetten voor Jeugdzorg.

Taakveld 6.73 Pleegzorg, Gezinsgericht en Jeugdhulp met verblijf overig geeft een nadeel van € 14.000 ten opzichte van 2023

Er is in 2024 meer budget voor deze vormen van Jeugdzorg, dat geeft een nadeel van € 14.000.

Taakveld 6.74 Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf, Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf en Gesloten plaatsing is ongewijzigd in 2024

Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+ geeft een voordeel van € 86.000 ten opzichte van 2023

Er is een nadeel van € 125.000 door een lagere bate op het onderdeel Beschermd Wonen. Daarnaast is er een voordeel op de toerekening van de directe personeelslasten van € 211.000.

Taakveld 6.82 Geëscaleerde zorg 18- geeft een voordeel van € 324.000 ten opzichte van 2023

De toerekening van de directe personeelslasten geeft dit voordeel in 2024.

De mutaties in de reserves geven in 2024 een nadeel van € 289.000 ten opzichte van 2023
In 2023 is een aantal budgetten incidenteel verhoogd in de perspectiefbrief 2023. Dit betreft inburgering (o.a. invoering Wet Inburgering, zie taakveld 6.1), versterking toegang (inzet data-analist, zie taakveld 6.2), preventie (haalbaarheidsonderzoek OKO, zie taakveld 6.2) en dorpenbeleid (uitwerking koersplannen en dorpsvisies, zie taakveld 6.1). Deze resultaatsbestemmingen zijn in 2023 bij dit programma aan de Algemene reserve onttrokken, dit geeft een nadeel van € 289.000.

Programma 7 | Volksgezondheid en milieu

Programma 7 | Volksgezondheid en milieu
Doelstelling

Opsterland behoudt en beheert haar hoogwaardig leefmilieu in samenwerking met inwoners en bedrijven.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Duurzaamheid

Duurzaamheid en minder gebruik van energie en grondstoffen zijn nodig om onze samenleving leefbaar te houden. Als gemeente geven we het goede voorbeeld. Bijvoorbeeld door het verduurzamen van gebouwen en het vergroten van de biodiversiteit. We houden daarbij rekening met wat gezichtsbepalend is of wat cultuurhistorisch waarde heeft.

Samenhang

De aandacht voor duurzaamheid heeft veel samenhang met een goede aandacht voor de natuur, de landbouw, de waterkwaliteit enzovoort. Bij het nemen van maatregelen houden we met die samenhang zo veel mogelijk rekening.

Gezondheid

Lichamelijke en geestelijke gezondheid bepalen sterk of iemand gelukkig is. Dat geldt ook voor de samenleving als geheel. Daarbij hebben inwoners zelf de regie op hun leven. Als gemeente stimuleren wij inwoners om mee te doen in de samenleving. Wij moedigen de inwoners aan tot gezond gedrag. Waar dat kan ondersteunen wij dat.

Kaderstellende documenten
Beleidsnota Licht in de Duisternis (2009)
Watertakenprogramma 2020 – 2025
Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving - Fysieke Ruimtelijke Leefomgeving 2020 - 2024 OWO-gemeenten
Preventie- en handhavingsplan Drank- en Horecawet 2019-2022
Preventieagenda Opsterland 2021-2030
Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2018
Omgevingsvisie 2015-2030
Transitievisie Warmte gemeente Opsterland
Zonneplan Opsterland

Reguliere werkzaamheden
- Stimuleren gezondheidsprojecten, bijvoorbeeld via de buurtsportcoaches
- Accounthouderschap dorpen voor energietransitie
- Accounthouderschap groene ondernemers (bijvoorbeeld ontwikkelaars zonneparken)
- Onderhouden openbare verlichting
- Onderhouden riolering en watergangen

Thema Milieu

Inleiding
In het Nationaal Deltaprogramma 2022 staan plannen van de overheid. Het doel is om alle steden, dorpen en buitengebieden zo in te richten, dat we voorbereid zijn op de gevolgen van toenemende hitte, droogte en extreme neerslag. In 2015 hebben alle overheden samen al afgesproken dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht. Zo mogen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen de risico’s door extreem weer en overstromingen niet verder toenemen. We moeten de bestaande ruimte zo beheren en onderhouden dat de kans op schade en slachtoffers afneemt.

Met andere overheden in Fryslân hebben we de ‘klimaatstresstest’ uitgevoerd. Dat is een eerste stap naar een klimaat adaptieve (we passen ons aan het veranderende klimaat aan) en waterrobuuste (we

kunnen het regenwater aan) omgeving. We hebben deze kwetsbaarheden nader onderzocht. Nu zijn we toe aan het maken van keuzes voor mogelijke oplossingsrichtingen.

Doelstellingen

De omgeving en het rioolstelsel in Opsterland zijn klimaatadaptief en waterrobuust

Wanneer riolering aan vervanging toe is, vervangen we deze door een klimaatbestendig gescheiden stelsel. Als we nieuwe riolering aanleggen bij uitbreidingsplannen, is die klimaatadaptief en toekomstbestendig. Alleen als dat niet doelmatig kan, vervangen we het riool door een gemengd riool. We kijken ook naar maatregelen die we aan het riool kunnen koppelen om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Voorbeelden zijn het aanleggen van wadi's of aanpassingen aan de weg voor tijdelijk opvang van wateroverlast op en naast de weg.

Maatregelen

We hebben in 2025 100% van de huidige en te verwachten knelpunten van wateroverlast in beeld

Omschrijving (toelichting)

In 2025 hebben we alle huidige en te verwachten knelpunten van wateroverlast in beeld. De gemeenteraad heeft dan de kaders bepaald om deze knelpunten op te lossen.

Doelstellingen

Vrijwilligers ruimen het zwerfafval op

We maken in alle dorpen actieve himmelploegen mogelijk.

Maatregelen

We maken het in 2024 mogelijk dat elk dorp een himmelploeg heeft

Omschrijving (toelichting)

Het landelijke zwerfafvalbudget liep van 2013 - 2022. Er komt een nieuwe regeling. We kunnen dan het budget voor 2024 met terugwerkende kracht aanvragen.

We maken het mogelijk dat er in alle dorpen actieve himmelploegen zijn. Daarvoor benaderen we de dorpen zonder himmelploeg actief. Dat doen we via de verenigingen van plaatselijk belang.

Doelstellingen

Er is een gezonde balans tussen natuurlijke duisternis en een veilige leefomgeving

Het verlichten van de openbare ruimte kent voor- en nadelen. Verlichting kan zorgen voor lichtvervuiling en het kost geld. Tegelijk kan verlichting helpen om de omgeving veilig en leefbaar te maken. We zorgen voor een goede balans tussen die twee.

Maatregelen

In 2024 is 90% van de huidige installaties voorzien van LED-verlichting

Omschrijving (toelichting)

In 2024 is 90% van het huidige areaal voorzien van de energiezuinige en duurzame LED-techniek. Dit doen we door het plaatsen van nieuwe armaturen wanneer de oude (bijna) zijn afgeschreven. Of we gebruiken retrofit, waarbij het binnenwerk wordt omgezet.

Thema Gezondheid en Leefstijl

Doelstellingen

Onze inwoners sporten en bewegen om gezond te blijven

Door actief sporten en bewegen doen inwoners mee aan de samenleving. Ze werken ook aan de eigen lichamelijke en geestelijke gezondheid. Sporten en bewegen zorgen dat inwoners zich fitter en

energieker voelen. Sporten en bewegen helpen bij een gezonde leefstijl en een samenleving waarin iedereen meedoet.

Maatregelen

In 2024 is in elk deelnemend dorp een nieuw sport- en beweeginitiatief opgestart

Omschrijving (toelichting)

Het Lokaal sport- en beweegakkoord Opsterland 2.0 is dé aanjager voor sport- en beweeginitiatieven. We gaan met de hulp van de buurtsportcoaches in gesprek met verenigingen. Zo start in elk deelnemend dorp een nieuw sport- en beweeginitiatief.

We stimuleren verenigingen en commerciële sportaanbieders om in 2024 drie activiteiten voor jongeren op te zetten

Omschrijving (toelichting)

De buurtsportcoaches stimuleren verenigingen en commerciële sportaanbieders om drie activiteiten op te zetten. Dat kan samen met de buurtsportcoaches en Code Hans. Hiermee komen jongeren op een positieve manier in aanraking komen met sport.

We gaan in 2024 een groep niet-sporters in Gorredijk wekelijks laten sporten en bewegen

Omschrijving (toelichting)

In 2024 starten we in Gorredijk, samen met de buurtsportcoaches, een initiatief. Daardoor gaan niet-sporters wekelijks sporten en bewegen. Dit initiatief gebeurt samen met sc Heerenveen. Deze club gaat hiervoor actief werven onder seizoenkaarthouders die graag wekelijks in beweging willen komen.

In 2024 haalt minstens 50% van de scholen het Gezonde school-vignet

Omschrijving (toelichting)

Wij borgen de aanpak Sûn Opsterlân als aanjager van de gezonde leefstijl. Wij stimuleren alle basisscholen aan de slag te gaan om het Gezonde School-vignet te halen. Om dat daarna in hun beleid vast te leggen. In 2024 doet minstens 50% van de scholen mee.

Thema Duurzaamheid

Doelstellingen

De gemeente geeft het goede voorbeeld op het gebied van duurzaamheid

Wij geven als gemeente het goede voorbeeld. Daarmee inspireren we onze inwoners, organisaties en bedrijven. We benutten kansen om onze gebouwen, ons wagenpark en ons gereedschap te verduurzamen en duurzaam in te kopen. Goede voorbeelden maken wij zichtbaar.

Maatregelen

In 2026 is de helft van ons gemotoriseerde gereedschap elektrisch

Omschrijving (toelichting)

We vergroenen ons gemeentelijk wagenpark en gereedschap. In 2026 is de helft van ons gemotoriseerde gereedschap elektrisch (ten opzichte van 10% in 2022).

In 2024 staan we op niveau 3 op de CO2-prestatieladder

Omschrijving (toelichting)

De CO2-prestatieladder is een instrument om inzicht te krijgen in de CO2-reductie binnen onze organisatie. Wij laten ons in 2024 certificeren op de CO2-prestatieladder niveau 3. Dat is een goed instapniveau.

Wij nemen in 2024 concrete maatregelen om onze gemeentelijke gebouwen te verduurzamen

Omschrijving (toelichting)

Onze bedrijfsgebouwen voldoen met de aanpassingen van de laatste jaren ruimschoots aan de wettelijke duurzaamheidseisen. We hoeven nu dus geen grote investeringen te doen.

Bij het (groot) onderhoud benutten wij kansen om verder te verduurzamen.

1. We plaatsen in 2024 zonnepanelen op of bij onze loods in Ureterp, eventueel in combinatie met opslag op en bij enkele van onze gebouwen. Het is overigens nog onzeker of het netwerk teruglevering mogelijk maakt en of het dus economisch een reële mogelijkheid is.
2. We voeren in 2024 duurzaamheidmaatregelen uit bij MFC Dundelle in Bakkeveen.

Doelstellingen

Wij halen in 2035 een energiebesparing van een equivalent van 150.000 MWh

Om in 2035 energieneutraal te zijn, realiseren we een energiebesparing van 150.000 MWh ten opzichte van het jaar 2018. Eind 2026 hebben we daarvan 100.000 MWh gerealiseerd.

Maatregelen

In 2024 voeren we met drie dorpen/energiecoöperaties plannen uit om aardgas te besparen

Omschrijving (toelichting)

Op basis van de transitievisie warmte en ons uitvoeringsprogramma werken we nu al met dorpen een campagne uit om energie te besparen. We gaan in 2024 verder met campagnes in minimaal drie nieuwe dorpen.

We geven in 2024 uitvoering aan de specifieke uitkering lokale aanpak isolatie

Omschrijving (toelichting)

We hebben van het Rijk (Nationaal Isolatie Programma) geld gekregen voor de aanpak van slecht geïsoleerde koopwoningen (labels D, E, F, G) onder de gemiddelde WOZ-waarde. Daarvoor hebben we binnen OWO-verband een plan van aanpak uitgewerkt. Dat hebben we ook provinciaal afgestemd.

In 2024 werken we het plan van aanpak isolatie Opsterland verder uit en dan voeren we het ook uit. In onze communicatie en ondersteuning richten we ons daarbij vooral op woningeigenaren die ook in aanmerking komen voor de subsidieregeling ‘Aanpak energiearmoede door energiebesparing’. Bij de uitvoering betrekken wij de energiecoaches.

We geven in 2024 in onze nieuwe (prestatie)afspraken met woningcorporaties over de verduurzaming van woningen specifiek aandacht aan eigenaren van voormalige huurwoningen

Omschrijving (toelichting)

Met de corporaties en de huurdersorganisatie maken we jaarlijks afspraken over de verduurzaming van de sociale huurvoorraad. Wij stimuleren de corporaties daarbij om planmatig onderhoud en kwaliteitsverbetering niet alleen te doen. In 2024 is ons doel dat ze eigenaren van voormalige huurwoningen van hetzelfde type (in dezelfde rij/straat) hierbij betrekken. We zullen de eigenaren dan actief informeren over subsidiemogelijkheden.

Wij bouwen in 2024 het energieloket verder uit

Omschrijving (toelichting)

Informatie en advies over energiebesparing is laagdrempelig toegankelijk. Daarvoor is er het energieloket. Dit bestaat uit een netwerk van lokale energiecoaches, energie-adviseurs, het digitale (telefonische) duurzaamheidsloket en ondersteunende professionals. We gaan dit netwerk in 2024 verder uitbouwen en verstevigen.

1. Er zijn nu in totaal circa 40 energiecoaches in bijna alle dorpen van onze gemeente. Dit aantal houden we in stand door opleiding, bijscholing en ondersteuning.
2. We updaten de lijst van beschikbare energieadviseurs in de regio.
3. We subsidiëren het opstellen van woningverbeterplannen door deze adviseurs.
4. We onderzoeken de mogelijkheid van een ‘OWO-energiebureau’. Daar kunnen vooral minder zelfredzame inwoners terecht. Ze krijgen ondersteuning bij energiebesparing en bij het verduurzamen van hun woning. Vanuit dat energiebureau coördineren we de inzet van energiecoaches en –

adviseurs.
5. Daarnaast blijven we gebruik maken van het digitale/telefonische loket.

Doelstellingen

Wij realiseren in 2035 een equivalent van 450.000 MWh duurzaam opgewekte energie

Opsterland is in 2035 energieneutraal. Daarvoor is aan de ene kant energiebesparing nodig, Aan de andere kant hebben we een duurzame opwek van 450.000 MWh energie nodig. Dit bereiken we met energie uit zon, wind en groen gas uit mono-mestvergisting en energieopslag.

Maatregelen

We brengen in 2024 de meest geschikte locaties voor de opwek van duurzame energie in kaart

Omschrijving (toelichting)

Onze gemeente heeft veel opgaven die invloed hebben op het gebruik en de beleving van ons landelijk gebied. Naast de energietransitie gaat het om infrastructuur, uitbreiding van bedrijfsterreinen, woningbouw en het Frysk Programma Landelijk Gebied. Deze opgaven gaan wij in samenhang bekijken. Wij zijn in 2023 met een ruimtelijke puzzel begonnen. In 2024 leidt dat tot een kansenkaart. Daarbij betrekken wij de samenleving. De gemeenteraad heeft daarin het laatste woord.

De resultaten verwerken wij in het Zonneplan en het Omgevingsplan en brengen wij in in de Regionale Energie Strategie (de RES).

We doen in 2024 onderzoek naar (kleinschalige) collectieve warmte-oplossingen

Omschrijving (toelichting)

Voor het overgrote deel van onze gemeente zijn (individuele) volledig elektrische of hybride warmteoplossingen het enige warmte-alternatief voor aardgas. Op een aantal locaties zijn misschien kleinschalige collectieve warmte-oplossingen (in combinatie met aquathermie, warmteopslag) mogelijk. De haalbaarheid daarvan gaan we in 2024 onderzoeken.

Omdat de problematiek in de rest van Friesland vergelijkbaar is, doen we dit in provinciaal verband, in aansluiting op de Regionale Energie Strategie (de RES).

We stellen in 2024 een businessplan voor het oprichten van een gemeentelijke energiecoöperatie op

Omschrijving (toelichting)

In 2023 hebben we het onderzoek naar een gemeentelijk energiebedrijf afgerond. Aanvullend op de conclusies en aanbevelingen blijven er nog belangrijke vragen. We hebben meer inzicht nodig. Wat levert een gemeentelijke energiecoöperatie ons op? Hoe levensvatbaar is zo'n coöperatie? Om die vragen te beantwoorden, laten we een businessplan opstellen. Dat plan geeft inzicht in de (langjarige) opbrengsten. Ook laat het de risico's zien om met een gemeentelijke energiecoöperatie mee te doen in een of meer commerciële initiatieven.

Het businessplan is in 2024 klaar. Op basis van dat plan volgt een nieuw voorstel aan de gemeenteraad.

Wij geven in 2024 invulling aan de transitievisie warmte voor onze gemeente

Omschrijving (toelichting)

Eind 2021 heeft de gemeenteraad de transitievisie warmte opgesteld. In 2024 geven wij invulling aan deze visie met een aantal taken en activiteiten.

1. We gaan verder met het opstellen van dorp-/wijkuitvoeringsplannen. De ervaringen die we nu in drie dorpen opdoen gebruiken we in andere dorpen.
2. We doen aan de Friese Energietafel (FET) mee aan haalbaarheidsonderzoeken naar (semi-)collectieve warmte-alternatieven.
3. We communiceren het hele jaar door. De communicatie is gericht op bewustwording en het belang van aardgasvrij-ready maken.

De transitievisie geeft op dorps-/wijkniveau een eerste richting aan het alternatief voor het verwarmen met aardgas (met ruimte voor individuele initiatieven). We houden in de dorp-wijkuitvoeringsplannen rekening met zo laag mogelijke maatschappelijke kosten en met de technische mogelijkheden.

Beleidsindicatoren

		Opsterland			Nederland		
Beleidsindicatoren	Eenheid	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Fijn huishoudelijk restafval	Aantal kg per inwoner	158	153	*	170	169	*
Hernieuwbare elektriciteit (1)	%	18,1%	27,20%	*	26,8%	33,20%	*

Bij een verdieping van de cijfers blijkt dat met name gemeenten met veel windmolens en / of biomassacentrales hoog scoren. Dit verklaart de relatief lage realisatie van Opsterland

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 7 september 2023

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 7 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	7.900	10.517	8.612	8.569	8.030	8.030
Baten	7.402	9.203	7.809	7.814	7.249	7.249
Saldo voor bestemming	**-498**	**-1.314**	**-803**	**-755**	**-781**	**-781**
Mutaties reserves						
Lasten	783	775	-	-	-	-
Baten	158	392	61	-	-	-
Saldo na bestemming	**-1.123**	**-1.697**	**-742**	**-755**	**-781**	**-781**

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie begroting 2023/2024
Saldo per taakveld			
7.1 Volksgezondheid	-1.523	-1.497	26
7.2 Riolering	889	1.098	209
7.3 Afval	728	712	-16
7.4 Milieubeheer	-1.270	-1.068	202
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-138	-48	90
Saldo voor bestemming	**-1.314**	**-803**	**511**
Stortingen reserves			-
Aanvullende dotatie reserve Duurzaamheid	-775		775
Totaal stortingen reserves	**-775**	**-**	**775**
Onttrekkingen reserves			
Perspectiefbrief 2023	392		-392
Teruggave afvalstoffenheffing 2022		61	61
Totaal onttrekkingen reserves	**392**	**61**	**-331**
Saldo na bestemming	**-1.697**	**-742**	**955**

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2024 € 955.000 voordeliger dan in 2023

Taakveld 7.1 Volksgezondheid geeft in 2024 een voordeel van € 26.000 ten opzichte van 2023

De kosten van dit programma zijn gestegen door een hogere bijdrage aan Veiligheidsregio Fryslân (VRF), onderdeel volksgezondheid (perspectiefbrief 2023). Dit geeft een nadeel van € 74.000 ten opzichte van 2023. Voor Gezond in de Stad (GIDS) is in 2023 eenmalig € 50.000 onttrokken uit de Algemene Reserve (perspectiefbrief 2023). Dit is een voordeel in 2024. De toerekening van de directe personeelslasten geeft een voordeel van € 36.000. De lagere kapitaallasten geven in 2024 een voordeel van €14.000.

Taakveld 7.2 Riolering geeft in 2024 een voordeel van € 209.000 ten opzichte van 2023

In de paragraaf Lokale heffingen wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 7.3 Afval geeft in 2024 een nadeel van € 16.000 ten opzichte van 2023

In de paragraaf Lokale heffingen wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 7.4 Milieubeheer geeft in 2024 een voordeel van € 202.000 ten opzichte van 2023

Voor de lokale duurzaamheidsagenda werd een bedrag van € 58.000 beschikbaar gesteld en voor natuurbescherming € 20.000 (perspectiefbrief 2023). Deze bedragen werden onttrokken uit de Algemene Reserve. Dit geeft in 2024 een voordeel van € 78.000 ten opzichte van 2023. De bijdrage aan de FUMO is in 2024 door de gewijzigde berekeningssystematiek € 14.000 hoger dan in 2023, dit geeft een nadeel.

In de Meicirculaire 2022 werd € 224.000 ontvangen om het bestaande klimaat- en energiebeleid voort te zetten. Dit budget werd in de begroting 2023 opgenomen en onttrokken uit de Algemene Reserve (perspectiefbrief 2023). Dit geeft nu in de begroting 2024 een voordeel van € 224.000.

In 2023 werd een budget van € 40.000 onttrokken uit de Algemene Reserve en werd opgenomen voor het Uitvoeringsprogramma energietransitie (perspectiefbrief 2023). Dit geeft in de begroting 2024 een voordeel. De toerekening van de directe personeelslasten geeft een nadeel van € 131.000.

Overige budgetwijzigingen geven een voordeel van € 5.000.

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen en crematoria geeft in 2024 een voordeel van € 90.000 ten opzichte van 2023

De lagere storting in de voorziening Begraafrechten geeft een voordeel van € 10.000. De toerekening van de directe personeelslasten geeft een voordeel van € 80.000.

De mutaties in de reserves geven een voordeel van € 383.000

De dotatie van € 775.000 aan de reserve Duurzaamheid is opgenomen in de perspectiefbrief 2023.

In 2024 is voor de teruggave afvalstoffenheffing 2022 € 61.000 onttrokken uit de Algemene reserve. Deze onttrekking is verwerkt in de afvalstoffenheffing 2023.

De overige onttrekkingen uit de reserve worden in taakveld 7.1 en 7.4 toegelicht.

Programma 8 | Bouwen, wonen en gronden

Programma 8 | Bouwen, wonen en gronden

Plattelandsgemeente

Opsterland is een plattelandsgemeente met 16 vitale dorpen en een uniek en gevarieerd landschap.

Omgevingswet

De nieuwe Omgevingswet treedt vanaf 2024 geleidelijk in werking. Deze wet vraagt van ons als gemeente anders denken en handelen. We zorgen voor een goed samenspel tussen de gemeente en de samenleving. In de Omgevingsvisie 2015 - 2030 hebben we daarvoor al belangrijke stappen gezet. We hebben in 2023 een actuele Omgevingsvisie vastgesteld, passend bij de Omgevingswet.

Wonen

De gemeenteraad heeft in 2023 de Woonvisie Opsterland vastgesteld. De Woonvisie geeft richting bij het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties en bij het maken van afspraken met andere maatschappelijke partners en met de dorpen. De Woonvisie is - voor zover het om wonen gaat - bepalend voor dorpsvisies, voor het gemeentelijk grondbeleid. Tot slot stuurt de Woonvisie in de keuze op welke locaties woningbouw gewenst en mogelijk is.

Actueel zijn verder de afspraken met het Rijk over de verdeling van de woningbouwplannen.

Bestemmingsplannen en Omgevingsplan

Onze planologische producten (bestemmingsplannen/het omgevingsplan) zijn actueel. De bestemmingsplannen voor het buitengebied, voor de bebouwde kommen en voor de bedrijventerreinen en de beheerverordeningen die nog van kracht zijn, zijn (afzonderlijk) te raadplegen op www.ruimtelijkeplannen.nl (landelijke website).

Initiatieven

We ondersteunen, als dat kan en past, ideeën en/of initiatieven voor ruimtelijke ontwikkeling.

Regionaal

Wij hebben als gemeente belang bij een toekomstbestendig Friesland. Daarvoor is goede bereikbaarheid noodzakelijk. Met het Deltaplan voor het Noorden (en de Lelylijn) willen het Rijk, de vier noordelijke provincies en gemeenten de bereikbaarheid en het wonen en werken in Noord-Nederland verbeteren. Grootschalige verstedelijking van onze gemeente is bij het verbeteren van bereikbaarheid niet het doel.

Kaderstellende documenten

Omgevingsvisie 2023
Woonvisie (2023)
Welstandsnota Opsterland (laatste wijziging 2009)
Regionale woningbouwafspraken Zuidoost Fryslân 2022-2026
Regionale Woondeal 2020 - 2030
Nota grondbeleid (2018-2021)
Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Fysieke Ruimtelijke Leefomgeving 2020-2024 OWO-gemeenten
Omgevingsplan

Reguliere werkzaamheden

- Diverse planologische producten
- Uitvoering grondbeleid en grondzaken
- Accounthouderschap initiatieven samenleving
- Planbegeleiding
- Accounthouderschap en prestatieafspraken Woningcorporaties en huurdersorganisatie

Thema Ruimtelijke ordening

Doelstellingen

De gronden in Opsterland hebben een functie die is afgestemd op de functie van de andere (aangrenzende) gronden

De nadruk ligt op de taken die we als gemeentelijke overheid hebben. Daarnaast speelt een aantal ontwikkelingen op een hoger niveau. Denk aan NOVEX en NOVEX-Lelylijn en aan het Nationaal en het Fries Programma Landelijk Gebied, de energie-infrastructuur en de Blauwe Drager.

Maatregelen

In 2024 voeren we de nieuwe Omgevingswet uit zoals dat moet

Omschrijving (toelichting)

De Omgevingswet treedt op 1 januari 2024 in werking. Het uitgangspunt bij de Omgevingswet is ‘decentraal wat kan, centraal wat moet’. De overgang naar de nieuwe wet betekent een grote veranderopgave. Dat geldt niet alleen voor de inhoud maar ook voor hoe de ambtelijke organisatie haar werk doet.

We hebben de Omgevingsvisie in 2023 al aangepast aan de Omgevingswet. De bestemmingsplannen zijn per 1 januari 2024 van rechtswege omgezet naar een Omgevingsplan. Dit is daarmee nog geen 'echt 'omgevingsplan. Tot 2032 is een overgangsperiode. Dan moet ons Omgevingsplan helemaal passen bij de Omgevingswet.

In 2024 is de Omgevingswet van kracht. De dienstverlening aan de inwoners hebben we daarop aangepast.

Wij stellen in 2024 ruimtelijk kwaliteitsbeleid vast

Omschrijving (toelichting)

Bij het welstandsbeleid gaat het ook om het erfgoedbeleid (zie Thema Landschap, Natuur, Biodiversiteit, Landbouw en Erfgoed). We beschermen zo cultuurhistorische waarden in de ruimtelijke omgeving.

1. We actualiseren in 2024 het gemeentelijk welstandsbeleid, passend bij de Omgevingswet.
2. We ronden in 2024 samen met de andere Friese gemeenten het onderzoek af naar hoe we het adviesstelsel rond de ruimtelijke kwaliteit kunnen vormgeven.

Thema Wonen

Doelstellingen

De woningvoorraad kent mogelijkheden voor doorstroming

Gezonde doorstroming is nodig om iedereen aan een betaalbare woning te helpen. Al langer is de doorstroming in de koop- en huursector gering. Waar we dat lokaal kunnen beïnvloeden, nemen we maatregelen om die doorstroming te bevorderen.

Maatregelen

De gemeenteraad stelt in 2024 een 'Huisvestingsverordening - urgentie' vast

Omschrijving (toelichting)

Om invloed te hebben op de doorstroming, is het instrument van een 'Huisvestingsverordening - urgentie' een hulpmiddel. Daarom stelt de gemeenteraad in 2024 zo'n verordening vast.

Thema Landschap, Natuur, Biodiversiteit, Landbouw en Erfgoed

Doelstellingen

Het behoud van waardevolle historische objecten is geborgd in beleid

In 2023 zijn we gestart met gemeentelijk monumentenbeleid. In 2024 bouwen we dit verder uit. Onder andere door een begin te maken met het aanwijzen van gemeentelijke monumenten. Dit gebeurt met medewerking van de eigenaren.

Maatregelen

We hebben in 2024 instrumenten voor het behoud van waardevolle historische objecten en erfgoed

Omschrijving (toelichting)

In 2023 heeft de gemeenteraad een Erfgoedverordening vastgesteld als vervolg op onze Monumentenverordening. We zetten in 2024 de volgende stappen.

1. We ontwikkelen in 2024 een cultuurhistorische waardenkaart en een archeologische verwachtingskaart en beleidsadvieskaart.
2. We stellen in 2024 een nieuwe beleidsnotitie archeologie en cultuurhistorie op. Daarmee beschermen we archeologisch en cultuurhistorisch waardevolle relicten. We werken ook aan een landschapsbiografie.
3. We ronden in 2024 de Kerkenvisie af. Daarin regelen we het duurzaam behoud van kerkgebouwen. Ook starten we met de ontwikkeling van funerair erfgoedbeleid. Daarmee zorgen we voor cultuurhistorisch waardevolle grafstenen en begraafplaatsen.
4. We starten in 2024 met een inventarisatie en een beoordeling van historische interieurs.

Doelstellingen

We behouden landschappelijk en cultuurhistorisch kenmerkende elementen

In de ruimtelijke omgeving zijn gezichtsbepalende kenmerken en de landschappelijke en cultuurhistorische elementen op juiste waarde geschat. Wij behouden die voor toekomstige generaties.

Maatregelen

In 2024 onderzoeken we de mogelijkheid om een beschermde status te geven aan beeldbepalende delen van het landschap

Omschrijving (toelichting)

We onderzoeken in 2024 de mogelijkheid om een beschermde status te geven aan beeldbepalende delen van het landschap.

Thema Grondexploitatie - niet bedrijventerreinen en vastgoed

Doelstellingen

Het gemeentelijk vastgoed is geschikt voor de doelen die in de begroting staan

Met de kadernota Vastgoedbeleid (2022) sluiten we aan bij andere beleidsstukken, zoals het dorpshuizenbeleid. We monitoren het maatschappelijk vastgoed. Daarbij letten we op het actuele en mogelijk toekomstige gebruik. We bepalen dan welke ingrepen wenselijk of nodig zijn (beheer, onderhoud, renovatie, (ver-) nieuwbouw enzovoort).

Maatregelen

Wij organiseren in 2024 het vastgoedbeheer volgens de kadernota Vastgoedbeleid (2022)

Omschrijving (toelichting)

In 2024 voeren wij de beleidskaders uit de kadernota Vastgoedbeleid in.

1. We stemmen taken en rollen af van de verschillende beleidsdomeinen met vastgoedexploitatie en het vastgoedbeheer.
2. We beoordelen het nuttig en effectief gebruik door (maatschappelijke) organisaties en verenigingen.
3. We leggen een financieel gezonde, nuttige en effectieve verkoop- en verwervingsstrategie vast. Daarbij gaan we de exploitatie in beginsel stoppen als de tekorten oplopen of het gebouw zijn functie verliest.
4. We realiseren kostprijs dekkende huurprijzen in relatie tot subsidies vanuit maatschappelijk beleid.
5. We verduurzamen het vastgoed ten behoeve van klimaatdoelstellingen.
6. We realiseren duurzame instandhouding, vernieuwing en renovatie als dat (financieel) kan.

Doelstellingen

Wij hebben een toekomstgericht woonklimaat

We hebben een toekomstgericht woonklimaat. Dat sluit aan bij de ontwikkeling van de bevolkingssamenstelling. Het draagt bij aan de leefbaarheid van de woonomgeving.

In de Regionale Woondeal Zuidoost Fryslân heeft Opsterland vijf zogenoemde sleutelprojecten opgevoerd (Loevestein fase 5 Gorredijk, Aylvalân Bakkeveen, Fûgelliet noord Ureterp, Terwispel Kolderveen en Langezwaag noord). Dit zijn projecten die een bijdrage leveren aan de volkshuisvestelijke doelen (voldoende betaalbare woningen, corporatiewoningen en wonen en zorg voor ouderen). Rijk, provincie en gemeente vinden dat we daar tijd en geld in moeten steken. Binnen deze vijf sleutelprojecten realiseren wij 410 woningen.

In de Woonvisie gemeente Opsterland staat verder dat we in elk dorp woningbouw mogelijk maken binnen de rode contouren (zoals opgenomen in de provinciale omgevingsverordening). Zo kunnen we bestaande initiatieven ondersteunen en binnenstedelijke mogelijkheden (zoals vrijkomende scholen) benutten.

Maatregelen

We zetten in 2024 concrete stappen in de sleutelprojecten woningbouw

Omschrijving (toelichting)

1. We gaan in 2024 aan de slag met de sleutelprojecten. Daarin voeren we actief grondbeleid.
2. We starten de planvoorbereiding voor Loevestein fase 5 (300 woningen).
3. Voor de binnenstedelijke gebieden maken we herstructurering en transformatie van bestaand vastgoed mogelijk.

Beleidsindicatoren

		Opsterland				Nederland			
Beleidsindicatoren	Eenheid	2020	2021	2022	2023	2020	2021	2022	2023
Gemiddelde WOZ-waarde	per € 1.000	240	261	287^	332^	271	290	317^	369^
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	10	7	5		9	9	9	
Demografische druk 20-64 jaar	%	79%	79%	81%	81%	70%	70%	70%	70%
Gemeentelijke woonlasten eenpersoons huishouden	In euro's	622	650	714	715	700	733	823	860
Gemeentelijke woonlasten meerpersoons huishouden	In euro's	722	754	823	824	773	810	905	942

^voorlopig

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 7 september 2023

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 8 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	4.172	1.993	2.484	2.343	1.688	1.625
Baten	4.598	1.472	1.466	1.378	462	462
Saldo voor bestemming	**426**	**-521**	**-1.018**	**-965**	**-1.226**	**-1.163**
Mutaties reserves						
Lasten	228	-	-	-	-	-
Baten	96	380	79	-	-	-
Saldo na bestemming	**294**	**-141**	**-939**	**-965**	**-1.226**	**-1.163**

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie begroting 2023/2024
Saldo per taakveld			
8.1 Ruimtelijke ordening	-344	-584	-240
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	165	345	180
8.3 Wonen en bouwen	-342	-779	-437
Saldo voor bestemming	**-521**	**-1.018**	**-497**
Stortingen reserves			
Totaal stortingen reserves	**-**	**-**	**-**
Onttrekkingen reserves			
Invoering omgevingswet	380	79	-301
Totaal onttrekkingen reserves	**380**	**79**	**-301**
Saldo na bestemming	**-141**	**-939**	**-798**

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2024 € 798.000 nadeliger dan in 2023

Taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening geeft in 2024 een nadeel van € 240.000 ten opzichte van 2023

De toerekening van de directe personeelslasten geven een nadeel van € 254.000. Verder zijn de afschrijvingslasten gedaald. Dit geeft een voordeel van €14.000.

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen) geeft in 2024 een voordeel van € 180.000 ten opzichte van 2023

In de paragraaf Grondbeleid wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen geeft in 2024 een nadeel van € 437.000 ten opzichte van 2023

In het kader van de omgevingswet zijn de leges in dit taakveld verlaagd met € 374.000. Dit geeft een nadeel.

Het budget voor de implementatie van de omgevingswet is in 2023 € 300.000 en in 2024 € 400.000 (perspectiefbrief 2023). Dit geeft een nadeel van € 100.000 in 2024.

De toerekening van de directe personeelslasten geven een nadeel van € 50.000. Woonplan de Vlecke komt later gereed dan voorzien bij de opmaak van de begroting 2023. De afschrijvingslasten zijn hierdoor gedaald met € 24.000, dit geeft een voordeel. De overige verschillen geven een voordeel van € 13.000.

De mutatie in de reserve Omgevingswet geeft een nadeel van € 301.000 in dit programma. De onttrekkingen uit de reserve Omgevingswet zijn voor zowel 2023 als 2024 besloten in de perspectiefbrief 2023.

De mutatie in de reserve wordt toegelicht in taakveld 8.3.

Paragrafen

Lokale heffingen

Lokale heffingen

Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen

De diverse verordeningen belastingen en heffingen worden jaarlijks in december voorafgaand aan het betreffende jaar vastgesteld. In de begroting is al uitgegaan van het nieuwe niveau van de tarieven. Waar dat mogelijk is en wettelijk is toegestaan worden de tarieven verhoogd met de indexering (CPI conform coalitieakkoord) van 3,1% (begroting 2023 2,4%). Een uitzondering hierop vormen de tarieven voor afval en riolering. Deze tarieven zijn gebaseerd op 100% kostendekkendheid.

Kaderstellende documenten
De jaarlijks vastgestelde verordeningen belastingen en heffingen.

Overzicht geraamde inkomsten
In onderstaand overzicht staan de in onze gemeente geldende belastingen en heffingen. De verwachte opbrengst aan belastingen en heffingen bedraagt in 2024 € 13,0 miljoen, ongeveer 15% van de totale gemeentelijke baten.

Leges publiekszaken
Dit betreffen de leges ten aanzien van o.a. rijbewijzen, paspoorten en huwelijken.

Onroerendezaakbelasting
De tarieven voor 2024 worden vastgesteld in de betreffende verordening.

Toeristenbelasting
Het tarief voor de toeristenbelasting bedraagt 5% van de logiesomzet in onderkomens niet toebehorende of ter beschikking gesteld door de belastingplichtige en 2,5% van de logiesomzet in onderkomens van of ter beschikking gesteld door belastingplichtige. Deze percentages zijn niet gewijzigd.

Afvalstoffenheffing
De tarieven voor 2024 worden vastgesteld in de betreffende verordening. In principe zijn de tarieven kostendekkend.

Rioolheffing
De tarieven voor 2024 worden vastgesteld in de betreffende verordening. In principe zijn de tarieven kostendekkend.

Leges omgevingsvergunningen
Op dit moment loopt de invoering van de omgevingswet nog. Het is daarom moeilijk in te schatten wat de verwachte legesopbrengsten zullen zijn in de nieuwe situatie. De verwachte opbrengst is gedaald ten opzichte van vorig jaar en ligt nu ruim onder de daadwerkelijke opbrengst van de afgelopen jaren. Door voorzichtig te begroten wordt al rekening gehouden met een mogelijke daling van de legesopbrengsten. De uiteindelijke tarieven voor 2024 worden vastgesteld in de betreffende leges verordening.

Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen
Bestemmingsheffingen (afvalstoffenheffing en rioolrecht) en retributies (bijvoorbeeld leges, marktgelden en standplaatsgelden) zijn bedoeld om met de inkomsten uit die belastingheffing de gemeentelijke lasten van die activiteiten te bekostigen. Om te voorkomen dat een gemeente met deze specifieke belastingen ook andere activiteiten financiert, is in de Gemeentewet het verbod opgenomen dat de geraamde baten de geraamde lasten overschrijden. (De wetsbepalingen die de kostendekkende tarieven voorschrijven, spreken steeds over geraamde bedragen. Dit komt doordat de rechtsbescherming vereist dat de verordening voor aanvang van de belastingheffing moet zijn vastgesteld. Op dat moment zijn alleen de verwachtingen bekend. De mate van kostendekkendheid moet daarom op begrotingsbasis worden vastgesteld.) Door dit vereiste mogen de opbrengsten hooguit kostendekkend zijn. In de praktijk spreekt men dan ook wel van kostendekkende tarieven. Als de opbrengsten minder dan kostendekkend zijn, zullen de lasten uit andere inkomsten worden betaald. Bijvoorbeeld uit de algemene belastingen (met name ozb) of uit de algemene middelen. Als

de gemeente niet voor kostendekkende tarieven kiest, betekent dit dat niet alleen de kostenveroorzakers, maar alle belastingplichtigen meebetalen. Het uitgangspunt dat de veroorzaker betaalt, wordt dan losgelaten.

Kruissubsidiëring
Zeker bij leges waarbij de tarieven voor verschillende activiteiten in één belastingverordening worden geregeld, kan zich de vraag voordoen op welk niveau de kostendekkendheid moet worden getoetst. Het uitgangspunt daarbij is toetsing op verordeningenniveau, waarbij de geraamde lasten van alle benoemde activiteiten worden gedekt door de gezamenlijke baten uit de te heffen belastingen/leges. Hierdoor is zogenoemde kruissubsidiëring mogelijk: een verwacht overschot bij de ene activiteit wordt gebruikt voor de dekking van een verwacht tekort bij een andere activiteit en omgekeerd.

x € 1.000

Programma	Lokale belastingen en heffingen	Begroting 2024	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Jaarrekening 2022
0	Leges publiekszaken	313	313	353
0	Onroerendezaakbelasting	4.962	4.813	4.756
1	Algemeen plaatselijke verordening	18	25	15
3	Toeristenbelasting	220	178	225
7	Begrafenisrechten	150	150	154
7	Afvalstoffenheffing (excl. kwijtscheldingen)	3.095	3.064	3.339
7	Rioolheffing, baten	3.539	3.180	2.974
8	Leges omgevingsvergunning	432	756	997
Totaal		**12.730**	**12.479**	**12.813**

Kostendekkendheid
De mate van kostendekkendheid wordt in de onderstaande tabellen weergegeven.

Soort	Dekkingspercentage Begroot 2023	Dekkingspercentage Begroot 2024
Afval	100%	100%
Riolering	97%	100%
Omgevingsvergunningen	85%	47%

Afval en Riolering
Onze gemeente heeft als vastgesteld beleid dat de tarieven van afvalstoffenheffing en rioolheffing kostendekkend moeten zijn.

Afval

Voor 2024 is het uitgangspunt een kostendekkend tarief. In het jaar 2022 was er een eenmalig voordeel van € 61.000,- Dit voordeel is bij het bepalen van het tarief 2024 gebruikt voor het dekken van een aantal kosten. Hierdoor daalt het vast tarief voor 2024 met anderhalve euro naar € 157,- voor een meerpersoonshuishouden.

Riolering

De tarieven voor de rioolheffing stijgen niet t.o.v. 2023. Dit ondanks dat de kosten van riolering door de hogere energie en personele lasten zijn gestegen. Het afgelopen jaar zijn er nieuwe aansluitingen bijgekomen. De toename van het aantal aansluitingen maakt dat de kosten over meer aansluitingen kan worden verdeeld. Het effect hiervan is dat de tarieven 2024 dus niet stijgen terwijl de kostendekkendheid toeneemt van 97% naar 100%.

x € 1.000

Afval	Begroting 2023		Begroting 2024	
Directe kosten				
Totaal van de gemeentelijke lasten	2.894		2.941	
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	445		445	
Netto directe kosten taakveld		2.449		2.496
Indirecte kosten				
Btw	557		560	
Overhead en rente	58		39	
Netto indirecte kosten taakveld		615		599
Totale lasten		**3.064**		**3.095**
Totale heffingen				
Afvalstoffenheffing	2.036		2.025	
Verrekening overdekking 2022			61	
Afvalstoffenheffing Restafval	989		967	
Afvalstoffenheffing GFT	41		42	
Totale heffingen		**3.066**		**3.095**
Dekkingspercentage		**100%**		**100%**

x € 1.000

Riolering	Begroting 2023		Begroting 2024	
Directe kosten				
Totaal van de gemeentelijke lasten	2.460		2.637	
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	-		-	
Netto directe kosten taakveld		2.460		2.637
Indirecte kosten				
Btw	388		403	
Overhead en rente	439		500	
Netto indirecte kosten taakveld		827		903
Totale lasten		**3.287**		**3.540**
Totale heffingen				
Rioolheffing	3.180		3.539	
Totale heffingen		**3.180**		**3.539**
Dekkingspercentage		**97%**		**100%**

Omgevingsvergunningen

De Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb) gaan in per 2024. Gelijktijdig met het invoeren van de nieuwe wetgeving, word ook de legesverordening aangepast om aan te sluiten op de nieuwe wetgeving. Tot op heden zitten er aanzienlijke verschillen in de legesverordeningen van de OWO-gemeenten. Bestuurlijk is de ambitie uitgesproken om zowel beleidsinhoudelijk als qua financiën (zoveel mogelijk) in te zetten op harmonisatie binnen de OWO-gemeenten. De harmonisatie betreft de hoofdstukken 2 (omgevingsvergunningen) en 3 in de leges verordening. Dit omdat de diensten binnen deze hoofdstukken worden uitgevoerd door de OWO-afdeling VTH. Via themabijeenkomsten bent u

geïnformeerd over de belangrijkste gevolgen van de nieuwe wetgeving. U ontvangt eind dit jaar het voorstel voor een nieuwe geharmoniseerde legesverordening.

Berekening van kostendekkendheid leges

In onderstaande tabel staan de berekeningen van kostendekkendheid van de heffingen omgevingsvergunningen. De kostendekkendheid komt uit op 47%. De kostendekkendheid daalt als gevolg van Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb). De kostendekkendheid varieert daarnaast jaarlijks door de omvang van bouwactiviteiten. De berekening van de tarieven geschiedt extracomptabel. Bij de kosten zijn de directe personeelskosten en de materiële kosten opgenomen die samenhangen met het verstrekken van de diensten waarvoor leges geheven wordt. Denk hierbij aan de uren van van de medewerkers bij Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) en Ruimtelijke Ordening (RO). De basis voor de toerekening van deze kosten zijn de teamplannen en historische cijfers. De overhead wordt via een opslag op de directe personeelskosten toegerekend. BTW is niet als kostenelement mee te wegen, daar het overgrote deel van de kosten de eigen personele kosten betreft, waarvoor geen BTW verschuldigd is. De wel toerekenbare BTW maakt slechts een klein onderdeel uit van de kosten.

x € 1.000

Omgevingsvergunningen	Begroting 2023		Begroting 2024	
Directe kosten				
Totaal van de gemeentelijke lasten	736		630	
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	-		-	
Netto directe kosten taakveld		736		630
Indirecte kosten				
Btw	-		nvt	
Overhead en rente	158		281	
Netto indirecte kosten taakveld		158		281
Totale lasten		**894**		**911**
Totale heffingen				
Heffingen	756		432	
Totale heffingen		**756**		**432**
Dekkingspercentage		**85%**		**47%**

Toelichting invoering Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb)

De invoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb) hebben impact op de legesbaten. De impact van de Omgevingswet is in 2024 nog relatief beperkt, doordat de OWO gemeenten beleidsneutraal overgaan. Tot 2032 krijgen gemeenten de tijd om het omgevingsplan vast te stellen. Hierin zullen gemeentelijk keuzes worden gemaakt of omgevingsplanactiviteiten vergunningsplichtig blijven, meldingsplichtig worden of geen van beide. Deze keuze hebben gevolgen voor de legesbaten.

Door de Wkb wordt de leges voor bouwactiviteiten opgeknipt in een ruimtelijk en een bouwtechnisch deel. De technische bouwkundige toets wordt voor gevolgklasse 1 door kwaliteitsborgers uitgevoerd en niet meer door de gemeente. Hierdoor komt de leges voor het bouwtechnisch deel te vervallen. Gevolgklasse 1 zijn bijvoorbeeld eensgezinswoningen en simpele bedrijfspanden. Circa 90% van alle bouwvergunningen in de OWO gemeenten zit in gevolgklasse 1. Historisch heeft ruim 90% van de legesopbrengsten van titel 2 en 3 betrekking op bouwvergunningen. De consequenties voor de legesopbrengsten zijn derhalve aanzienlijk.

De raming van de legesopbrengsten bevat een groot aantal onzekerheden. Die onzekerheden waren er in andere jaren ook, maar zijn door de nieuwe wetgeving nu groter. Door de knip tussen de ruimtelijke en technische vergunning (Wkb) hebben we de kosten voor deze vergunningssoorten

opnieuw geraamd. Na invoering van de Wkb moet blijken of deze raming accuraat is. Ook het aantal vergunningsaanvragen varieert jaarlijks. Het eerste jaar waarin we met de nieuwe wetgeving werken is een overgangsjaar, waarin ivm overgangsrecht ook nog oud recht van toepassing is. We monitoren de komende jaren de werkelijke kosten en opbrengsten en kunnen tarieven desgewenst bijstellen. Een echt goed beeld van de werkelijke kostendekkendheid ontstaat naar verwachting in 2025.

Lokale lastendruk

De lokale lastendruk 2023 kan niet eerder vastgesteld worden dan na vaststelling van de tarieven. Bij het vaststellen van de tarieven zal rekening worden gehouden met de uitgangspunten uit het coalitieakkoord en de aangekondigde maatregelen.

De tarieven van afval en riolering zijn al wel bekend:

- Afval vast tarief € 157,- (2023 € 158,50, 2022 € 179,50)
- Rioolheffing € 277,- (2023 € 277,-, 2022 € 256,-)

In 2024 dalen de lasten voor afval en riolering met € 1,50. Dit is mogelijk omdat bij afval de overrealisatie 2022 in het tarief is teruggegeven. De rioolheffing kan gelijk blijven omdat de grondslag (aantal aansluitingen waarover geheven wordt) zo is toegenomen dat het tarief niet hoeft te stijgen terwijl de kostendekkendheid toeneemt tot 100%.

Hierdoor dalen de totale lasten met -0,4% van € 435,50 naar € 434,00

De “Atlas van de lokale lasten 2023” (COELO) geeft voor onze gemeente het volgende rangnummer (nummer 1 heeft de laagste woonlasten, nummer 375 de hoogste):

- Woonlasten meerpersoonshuishouden eigenaar-bewoner rangnummer 49
  (2022 nr. 66, 2021 nr. 82)

Kwijtscheldingsbeleid

Voor de onroerendezaakbelastingen en de heffingen voor riool- en afvalstoffenheffing, zoals die elk jaar gecombineerd worden opgelegd, kan kwijtschelding worden verkregen. Bij kwijtschelding vindt een vermogenstoets en een inkomenstoets plaats. De gemeente moet hiervoor een norm vaststellen. Deze norm wordt gerelateerd aan de bijstandsnorm. In onze gemeente is de kwijtscheldingsnorm gelijk aan de bijstandsnorm (100%).

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Een juist oordeel over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit kan alleen maar worden gegeven als er een juist en volledig beeld bestaat van de risico's, de kans hierop en de eventuele financiële gevolgen. Daartoe wordt jaarlijks een risicoprofiel opgesteld.

Kaderstellende documenten

Beleidskader reserves en voorzieningen
Beleidskader vaststelling bedrag post onvoorzien

Risicobeheersing

In onderstaande tabel benoemen we de risico's en schatten daarbij de factoren "kans" (dat het risico zich voordoet) en "invloed" (de impact als het risico zich voordoet) in. De genoemde maximale financiële gevolgen zijn relatief. Een risico met een groot maximaal financieel gevolg kan op basis van de "kans" en "invloed" een relatief beperkte invloed op het aan te houden minimale weerstandscapaciteit hebben. Omgekeerd kan een klein maximaal financieel gevolg een grote invloed hebben. De grootste risico's, op basis van de invloed op de weerstandscapaciteit, zijn:

De belangrijkste risico's met de geschatte "kans" en de "invloed" (x €)					
	Risico	Kans	Max fin. effect	Invloed	Totaal risico
1	Algemene uitkering (gemeentefonds) fluctueert	50%	1.000.000	8%	500.000
2	Onzekerheid werving personeel	45%	500.000	4%	225.000
3	Effecten invoering Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor bouwen (Wkb)	60%	750.000	7%	450.000
4	Borgstellingen	1%	31.552.000	5%	315.520
5	Effect invoering eigen belastinggebied gemeenten per 2026	70%	5.000.000	57%	3.500.000
6	Mogelijke WW-verplichtingen personeel	25%	1.200.000	5%	300.000
7	Financiële tegenvallers projecten	60%	10.000.000	2%	150.000
8	Effect fluxtuerende energieprijzen	50%	300.000	2%	150.000
9	Tegenvallende resultaten grondexploitaties	15%	1.000.000	2%	150.000
10	Effecten hoge inflatie op exploitatielasten	40%	1.000.000	7%	400.000
Totaal			**52.302.000**	**100%**	**6.140.520**

Toelichting op de risico's

1. Algemene uitkering fluctueert: De omvang van de algemene uitkering (het gemeentefonds) is niet constant. Elk jaar wordt de groei of krimp van de basisomvang gebaseerd op uitgaven die het Rijk verwacht te gaan doen in het begrotingsjaar. Het gevolg hiervan is dat de omvang dus kan fluctueren. Een krimp van het gemeentefonds is in het lopende begrotingsjaar vaak niet meer op te vangen met bezuinigingen en kan tot een negatief rekeningresultaat leiden.
2. Onzekerheid werving personeel: De arbeidsmarkt is overspannen. Dat maakt het moeilijk om als gemeente tijdig nieuwe medewerkers aan te trekken. Ook het vasthouden van medewerkers is een uitdaging. Het mogelijk risico is dat er niet voldoende eigen personeel beschikbaar is voor het uitvoeren van het vastgestelde beleid. Om toch de doelen te realiseren is dan aanvullende inhuur noodzakelijk wat meer kosten met zich meebrengt dan eigen personeel.
3. Effecten invoering omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor bouwen (Wkb): De Omgevingswet en de Wkb worden op 1 januari 2024 definitief ingevoerd. Een effect is dat door de wijziging een aantal legesinkomsten vervallen maar dat een deel van de

werkzaamheden (o.a. registratie) wel moeten worden uitgevoerd. Omdat alleen voor de aanvragen na invoering van de nieuwe wetgeving gelden de nieuwe legestarieven. Voor 2024 betekent dit dat er ook nog aanvragen onder het oude regime zullen vallen met de bijbehorende opbrengsten.

4. Borgstellingen: De gemeente staat borg voor de leningen die de Stichting Waarborg Woningbouw de woningcorporaties verstrekt. Deze borgstelling is in breed landelijk verband met alle gemeenten afgesproken. Het optreden van het risico is echter zeer beperkt. Zo heeft het faillissement van de woningcorporatie Vestia (2012) niet geleid tot het aanspreken van de borgstelling.
5. Effecten invoering eigen belastinggebied gemeenten per 2026: Dit is geen risico voor 2023, maar het effect is groot en de invulling is nog onbekend. Het effect is ook zichtbaar in het meerjarenperspectief. Daarom is het risico al opgenomen zodat er rekening kan worden gehouden met dit risico in de omvang van het weerstandsvermogen.
6. Mogelijke WW-verplichtingen personeel: Als een arbeidsovereenkomst met wederzijdse goedkeuring wordt ontbonden of het contract niet wordt verlengd dan kan er sprake zijn van een WW-verplichting. De gemeente is hier niet voor verzekerd en is dus zelf WW-risicodrager. Op voorhand is niet bekend of en zo ja in welke mate er sprake is van een WW-verplichting en daarom is deze ook niet begroot.
7. Financiële tegenvallers projecten: Projecten kennen risico's. Deze risico's worden in de projecten zelf benoemd. Het risico op de risico's is niet financieel afgedekt in de projecten. Een aantal risico's, zoals hyperinflatie, rampen en oorlogen, zijn te generiek en daarom worden ze op een hoger niveau algemeen afgedekt. De reden dat ondanks de omvang van het risico het effect beperkt is komt doordat de meeste projecten in 40 of 50 jaar worden afgeschreven. Hierdoor is het af te dekken risico een stuk lager, een factor 40 c.q. 50, uit dan het effect.
8. Effecten fluctuerende energieprijzen: De gemeente moet in 2024 nieuwe energiecontracten afsluiten. Door de huidige marktsituatie kan het af te sluiten contract duurder uitvallen dan waarmee in de begroting rekening is gehouden. Het risico richt zich op uitschieters die nu niet te voorzien zijn maar als ze zich voordoen onontkoombaar zijn.
9. Tegenvallende resultaten grondexploities: Het resultaat van de grondexploitaties is afhankelijk van de mate waarin er verkocht kan worden en of er gronden beschikbaar zijn. Ook externe ontwikkelingen zoals de stikstof problematiek en hogere bouwkosten kunnen het resultaat beïnvloeden.
10. Effecten inflatie op exploitatielasten: De momentele hoge inflatie is gedeeltelijk vertaald in een bijstelling in de algemene uitkering. Hierdoor kan er in het lopende jaar een verschil ontstaan die tot een tegenvaller bij het opstellen van jaarrekening kan leiden.

Weerstandsvermogen

Beheersing van de hiervoor genoemde risico's

Financiële consequenties die voortvloeien uit het actueel worden van bovengenoemde risico's worden opgenomen in de jaarstukken (verantwoording) en komen via het resultaat ten laste van de algemene reserve. Zoals hierna aangegeven is het niveau van de algemene reserve voldoende.

Bepalen weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is berekend op € 6,1 miljoen. De weerstandscapaciteit is € 21,8 miljoen. Dit betekent dat wij in staat zijn om met de huidige weerstandscapaciteit ook grotere risico’s het hoofd te bieden. Naast de incidentele weerstandscapaciteit is er ook een structurele weerstandscapaciteit in de begroting opgenomen namelijk de post onvoorzien (€ 37.500). In onderstaande tabellen wordt de (incidentele) weerstandscapaciteit en het verloop van de algemene reserve weergegeven. De bedragen zijn geactualiseerd tot het moment van opstellen van de begroting.

Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's

Jaarlijks worden de risico’s geïnventariseerd. Daarnaast berekenen we het beschikbare weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen moet minimaal de berekende risico’s kunnen dekken.

x € 1.000

Incidenteel weerstandsvermogen	
Algemene reserve ultimo 2022	**22.314**
Mutaties 2023	
Resultaat 2022	14.800
Resultaatbestemming	-15.162
Primaire Begroting 2023	564
Begrotingsmutaties 2023 (PPB en RV)	-750
Totaal algemene reserve	**21.766**
Totaal incidenteel weerstandvermogen 1-1-2024	**21.766**

Kengetallen

Met ingang van 2016 zijn een vijftal financiële kengetallen verplicht gesteld. Dit onder andere om de financiële positie van de gemeente voor de raad inzichtelijker en beter vergelijkbaar te maken. Het gaat om de netto schuldquote, de solvabiliteitsratio en indicatoren met betrekking tot de grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit.
Kengetallen hebben een signalerende functie, geven inzicht in de financiële positie en over de weerbaarheid en wendbaarheid van een gemeente. Zoals opgenomen in de nota Financieel beleid vanaf 2017 (zie ook hiervoor onder ‘beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico’s’) sluiten we aan voor de verplichte kengetallen bij de signaleringswaarden uit de stresstest voor gemeenten. Ons streven is minimaal te voldoen aan categorie B. Over het algemeen kan worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Als de uitkomst van één van de kengetallen uit de pas schiet, wil dat niet zeggen dat we financieel niet (langer) gezond zijn. Het is een mogelijke indicatie dat er (aanvullende) beheersmaatregelen moeten worden getroffen of herijkt.

Kengetal		Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote	a. zonder correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130%	> 130%
	b. met correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio		> 50%	20 - 50%	< 20%
Structurele exploitatieruimte		Eerste jaar en meerjarig > 0%	Begroting en meerjarig 0%	Begroting en meerjarig < 0%
Grondexploitatieruimte		< 20%	20 - 35%	> 35%
Belastingcapaciteit		< 95%	95 - 105%	> 105%

Kengetallen	Jaarrekening 2022	Begr. 2023 (P)	Begr.2024	Begr.2025	Begr.2026	Begr.2027
Netto schuldquote	8,6%	24,2%	11,8%	16,1%	25,2%	26,2%
Netto schuldquote excl. verstrekte leningen	8,6%	24,2%	12,1%	16,4%	25,5%	26,5%
Solvabiliteit	37,4%	31,7%	41,9%	47,1%	47,4%	47,8%
Structurele exploitatieruimte	5,4%	0,1%	3,7%	6,9%	-1,1%	-1,0%
Grondexploitatie	-0,5%	2,5%	0,2%	0,9%	0,0%	0,0%
Belastingcapaciteit	91,5%	85,3%	78,5%	78,5%	78,5%	78,5%

Toelichting kengetallen

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie:

Netto Schuldquote

We verwachten dat de netto schuldquote in 2024 daalt ten opzichte van 2023. De schuldquote van Opsterland bevindt zich ruim binnen de in de theorie genoemde (en door de VNG gehanteerde) grens van 130 procent.

Netto Schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen aan derden)

Het kengetal van de netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen aan derden) is bij Opsterland gelijk aan het kengetal netto schuldquote.

Solvabiliteitsratio

We verwachten dat de solvabiliteit van de gemeente stijgt ten opzichte van de begroting 2023 en de komende jaren ook blijft stijgen. Solvabiliteit is de verhouding tussen leningen en eigen vermogen (reserves). De stijging komt doordat de gemeente de komende jaren een positief resultaat heeft waardoor het eigen vermogen stijgt. Het solvabiliteitspercentage is aanvaardbaar.

Structurele exploitatieruimte

Een positief percentage betekent dat incidentele lasten deels uit structurele middelen wordt gedekt. Een negatief percentage houdt in dat structurele lasten incidenteel gedekt worden. Het kengetal drukt dus niet uit of sprake is van een begrotingstekort of –overschot. Een overzicht van de incidentele lasten en baten is opgenomen in de financiële begroting.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft inzicht in de waarde van de gronden ten opzichte van de totale baten van de gemeente. Het percentage geeft aan dat Opsterland geen bovenmatige risico's op de grondexploitaties loopt afgezet tegen de omvang van de begroting. Daar komt bij dat de gemeente met de algemene reserve ook nog over voldoende weerstandsvermogen beschikt.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit wordt berekend met de tarieven voor een meerpersoonshuishouden. Bij een percentage hoger dan 100 zijn de woonlasten hoger dan het landelijk gemiddelde. Bij een percentage lager dan 100 zijn ze lager. De woonlasten bevinden zich op een stabiel en landelijk gezien laag niveau.

Frauderisico's en continuïteit

Bij de beoordeling van de continuïteit van een gemeente is sprake van de beoordeling van zowel de formele continuïteit als een materiele beoordeling. De eerste gaat over het voortbestaan van de organisatie als zodanig en op dat vlak heeft het Rijk harde waarborgen getroffen. De continuïteit staat in dat opzicht dus niet ter discussie. Materieel kan het wel zo zijn dat activiteiten nu of in de toekomst, niet of anders worden vormgegeven als gevolg van externe of interne ontwikkelingen. Dat kan leiden tot aanpassing in taken, activiteiten, beleid, projecten of doelstellingen. Politieke keuzes daarin kunnen leiden tot bijvoorbeeld afwaardering van activa of de noodzaak om voorzieningen te treffen. Indien dat majeure financiële effecten heeft dienen ook deze in de continuïteitsbeoordeling of risicoparagraaf te worden betrokken voor zover deze niet al in de jaarrekening zijn verwerkt.

Op dit moment ziet de gemeente Opsterland geen verhoogde continuïteitsrisico.

Mocht er een fraude blijken, dan zal dat op deze plaats aangegeven worden. Uit diverse controles blijken geen signalen voor fraude door eigen medewerkers.

Onderhoud kapitaalgoederen

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van een groot deel van de openbare ruimte. Deze ruimte is opgebouwd uit onze kapitaalgoederen. Dit zijn onder andere de wegen, riolering, bruggen, verlichting, openbaar groen en gebouwen. De kwaliteit van deze kapitaalgoederen heeft invloed op de beleving door inwoners, bezoekers en ondernemers bij hun activiteiten in de openbare ruimte. Daarnaast vertegenwoordigen de kapitaalgoederen een aanzienlijke waarde en brengt vroegtijdige vervanging onnodige kosten met zich mee. Het is daarom belangrijk dat we goed op deze kapitaalgoederen passen om de leefbaarheid en veiligheid te waarborgen en kapitaalverlies te voorkomen.

De kaders voor het onderhouden van de arealen verhardingen, openbare verlichting, civiele kunstwerken en het openbare groen zijn vastgelegd in het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025. Het onderhoud van deze arealen is daarbij gedifferentieerd naar gebruik; netjes waar het moet, sober waar het kan. Hierin is gezocht naar een verantwoorde balans tussen kosten enerzijds en een prettige leefomgeving anderzijds.

De kaders voor het beheren onderhouden van de riolering en daarbij horende (zuiverings)installaties zijn vastgelegd in het Watertakenprogramma 2020-2025. Naast de verankering van de zorgplicht voor de inzameling van het afvalwater, hemelwater en grondwater voorziet het plan in kaders voor de klimaatadaptatie en andere gemeentelijke watertaken.

Het gemeentelijke vastgoed dat nog in overeenstemming met de functie in gebruik is wordt in stand gehouden door preventief onderhoud binnen de daarvoor gestelde bestekskwaliteit.

Kaderstellende documenten

Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025
Watertakenprogramma 2020-2025
Notitie licht in de duisternis (2009)

Verharding en openbare verlichting

Kerncijfers en kwaliteitsambitie

De gemeente heeft ongeveer 2,81 miljoen m2 verharding in beheer. Deze bestaat voor 51% uit dicht asfaltbeton, 41% elementenverharding (klinkers, tegels e.a.), 3 % cementbeton en 5% overige soorten verharding. De totale verharding vertegenwoordigt een geschatte waarde van € 175 mln. In de gemeente staan ongeveer 4.400 lantaarnpalen, waarvan 4.121 in beheer en eigendom van de gemeente. De overige palen zijn in beheer en eigendom van de Provincie Fryslân, Rijkswaterstaat, woningcorporaties en VvE's. De ondergrondse infrastructuur die hierbij hoort is voor het grootste deel in eigendom van netbeheerder Liander. Van het areaal bestaat ongeveer 80% uit energiezuinige LED armaturen. De totale vervangingswaarde van de installatie bedraagt ongeveer € 6 mln.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal van verhardingen en openbare verlichting weergegeven met daarbij de vastgestelde kwaliteitsambitie.

Verharding en openbare verlichting	Hoeveelheid	Structuurelement						
		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Rijbanen	204 ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Parkeerstroken / overig	17 ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Fietspaden	26 ha	Basis	*N.v.t.*	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Voetpaden	34 ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Openbare verlichting	4.121 stuks	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Vastgelegde kwaliteitsambitie (CROW) in overeenstemming met het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025

Toekomst

Uit de laatste inspectie is naar voren gekomen dat het areaal er op plaatsen onvoldoende bijligt. Op deze plekken zijn schadebeelden geconstateerd die conform de verwachte levensduur van de betreffende wegvakken niet zijn voorzien. Deze schades zijn voornamelijk aangetroffen op de wegen in het westen van de gemeente (veengronden) en zijn gerelateerd aan de lange droge periodes van de afgelopen jaren. Voor het aanpakken van deze schades zijn met het vaststellen van het Beeldkwaliteitsplan aanvullende middelen beschikbaar gesteld. We blijven de schadebeelden nauwlettend monitoren en voeren proeven uit om ervaring op te doen met lichtere wegen.

Riolering

Kerncijfers

De gemeente is voor een (groot) deel verantwoordelijk voor de inzameling, transport en verwerking van afvalwater, hemelwater en grondwater. Hiervoor zijn drie verschillende systemen in de gemeente aanwezig: vrijvervalriolering, drukriolering en individuele systemen voor de behandeling van afvalwater (IBA's). Van de vrijvervalriolering bestaat nog ongeveer 70% uit een gemengd systeem. Bij de rest is sprake van scheiding tussen hemelwater (HWA) en afvalwater (DWA). Het totale systeem vertegenwoordigt een geschatte waarde van € 150 mln.

In de tabel hieronder is een overzicht weergegeven van het volledige areaal.

Riolering	Hoeveelheid
Vrijvervalriolering	215.003 m1
Putten	4.582 stuks
Straatkolken	10.796 stuks
Bergbezinkvoorzieningen	5 stuks
Overstorten	34 stuks
Drukriolering / persleiding	137.082 m1
Minigemalen	522 stuks
Opvoer- / tussengemalen	28 stuks
Gemalen overig	8 stuks
IBA-systeem (individuele behandeling afvalwater)*	112 stuks

** 21 IBA's zijn in beheer bij het Wetterskip Fryslan*

Kwaliteitsambitie

Het gewenste kwaliteitsniveau van de installatie is vastgelegd in het Watertakenprogramma 2020-2025. Met het voortzetten van het huidige beleid wordt de installatie op de vastgestelde niveaus onderhouden.

Areaal		Structuurelement			
		Centrum	Woongebied	Bedrijventerrein	Buitengebied
Afvalwater	Inzameling	Hoog > Basis	Hoog > Basis	Hoog > Basis	Basis
	Transport	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog
Hemelwater	Inzameling (overtollig)	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis
	Verwerking (in riolering)	Basis	Basis	Basis	Basis
	Verwerking (in openbare ruimte)	Basis	Basis	Basis	Basis
Grondwater	Inzameling	Basis	Basis	Basis	Basis
	Verwerking	Basis	Basis	Basis	Basis

Vastgelegde kwaliteitsambitie (CROW) in overeenstemming met het Watertakenprogramma 2020-2025

Toekomst

De voorziening geeft voldoende dekking voor de uitvoering van de gestelde ambities. Bij de te nemen onderhoudsmaatregelen wordt rekening gehouden met de klimaatverandering. Gestreefd wordt naar het voorkomen of beperken van wateroverlast en hittestress. In 2024 wordt verder gewerkt aan een nieuw Watertakenprogramma voor de periode vanaf 2025.

Vaarwegen en kunstwerken (water)

Kerncijfers en kwaliteitsambitie

In de gemeente liggen twee grote vaarroutes. De civiele kunstwerken die hierbij horen zijn deels in beheer en eigendom van de gemeente. Daarbuiten zijn diverse (kleinere) civiele kunstwerken. Van drie tunnels die in eigendom zijn van de Provincie Fryslân of Rijkswaterstaat heeft de gemeente het dagelijkse beheer. Het totale areaal vertegenwoordigd een vervangingswaarde van ongeveer € 55 mln.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal voor de civiele kunstwerken weergegeven met daarbij de vastgestelde kwaliteitsambitie.

Civiele kunstwerken	Hoeveelheid	Structuurelement						
		Bedrijventerreien	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Bruggen (vast)	31 stuks	Basis	*N.v.t.*	Basis	Basis	*N.v.t.*	Basis	Basis
Bruggen (hout)	85 stuks	*N.v.t.*	*N.v.t.*	Basis	*N.v.t.*	Basis	Basis	Basis
Bruggen (beweegbaar)	17 stuks	*N.v.t.*	*N.v.t.*	Basis	Basis	*N.v.t.*	Basis	Basis
Vaarrecreatieve voorzieningen	33 stuks	Basis	*N.v.t.*	Basis	*N.v.t.*	*N.v.t.*	*N.v.t.*	Basis
Waterwerken	7 stuks	*N.v.t.*	*N.v.t.*	Basis	Basis	*N.v.t.*	*N.v.t.*	*N.v.t.*
Tunnels*	7 stuks	*N.v.t.*	*N.v.t.*	Basis	*N.v.t.*	*N.v.t.*	*N.v.t.*	*N.v.t.*
Kademuren	6838 m1	Basis	*N.v.t.*	Basis	Basis	*N.v.t.*	*N.v.t.*	Basis
Beschoeiingen	5791 m1	*N.v.t.*	*N.v.t.*	Basis	*N.v.t.*	Basis	*N.v.t.*	Basis

Vastgelegde kwaliteitsambitie (CROW) in overeenstemming met het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025

**Van drie tunnels heeft de gemeente het dagelijks beheer. Het eigendom ligt bij de Provincie Fryslân of Rijkswaterstaat*

Toekomst

Voor kunstwerken is geen verwachte vervangingspiek. Tot en met 2040 betreft de theoretische vervanging circa €19 mln. Op dit moment is er geen sprake van kapitaalvernietiging aan vaste en houten bruggen.

Groen

Kerncijfers en kwaliteitsambities

Opsterland is een groene gemeente met een diversiteit aan openbaar groen. De werkzaamheden aan het openbaar groen worden deels uitgevoerd door de eigen dienst en Caparis.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal voor groen weergegeven met daarbij de vastgestelde kwaliteitsambitie.

Openbaar groen	Hoeveelheid	Structuurelement						
		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Bomen	51.337 stuks	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Natuurlijke beplanting	9.600 are	Laag (bio)	Basis (bio)	Laag (bio)	Basis (bio)	Laag (bio)	Laag (bio)	Basis (bio)
Cultuurlijke beplanting	702 are	Laag	Hoog	Laag	Basis	Basis	Basis	Basis
Hagen	106 are	Basis	Hoog	Laag	Basis	Laag	Basis	Basis
Gras	30.338 are	Laag (bio)	Hoog	Laag (bio)	Basis	Laag (bio)	Laag (bio)	Laag (bio)
Bermen		Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	*N.v.t.*	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Watergangen (waterlopen en sloten)	442 km	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Watervlakte (vijvers)	1.423 are	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Parkmeubilair	559 stuks	Basis	Hoog	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Op basis van de CROW-kwaliteitsnorm zoals vastgesteld in het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025

Gebouwen

Kerncijfers en beheer

De gemeente heeft divers vastgoed in eigendom en beheer en heeft een herbouwwaarde van circa € 63 mln. Het grootste deel (90%) van de gebouwen wordt onderhouden op basis van de kwaliteit ‘instandhouding’. Dit betekent dat aan de gebouwen werkzaamheden worden verricht om het gebouw te behouden in de staat waarin het zich bevindt. Deze gebouwen voldoen wat betreft het onderhoud aan de gestelde bestekskwaliteit. De overige gebouwen (10%) zijn niet meer in gebruik of zullen binnenkort niet meer in gebruik zijn en worden verkocht of gesloopt. Aan deze gebouwen wordt het minimaal noodzakelijke onderhoud gepleegd. Deze gebouwen zijn meestal al geheel afgeschreven, indien dit niet het geval is, is de boekwaarde lager dan de marktwaarde.

Voor het planmatig onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is een voorziening beschikbaar. Er is jaarlijks een zodanige dotatie aan de voorziening dat deze toereikend is voor het gemiddelde van het planmatig onderhoud voor de komende 10 jaar.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal voor gebouwen weergegeven.

Gemeentelijk vastgoed	
Functieomschrijving	**Aantal**
Bedrijfsvoering	11
Maatschappelijk	15
Monumentaal	8
Voormalige scholen en leegstaande gebouwen	2
Dorpshuizen	7
Overig	9
Totaal	**52**

Toekomst

Overbodig vastgoed wordt afgestoten (sloop of verkoop). Voor het in stand houden van de gemeentelijke gebouwen is een voorziening beschikbaar.

Financiering

Financiering

Inleiding

Deze paragraaf gaat over de taken financiering, cashmanagement en renterisicobeheer. Deze taken hebben als doel de gemeente te voorzien van voldoende vreemd vermogen tegen zo laag mogelijke kosten en de gemeente te beschermen tegen ongewenste financiële risico's.

Beleid ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille

In de financiële verordening heeft de raad het college bestuurlijk mandaat gegeven voor het uitoefenen van de financieringsfunctie. Het college zorgt daarbij voor:

1. Het aantrekken van voldoende financiële middelen en het uitzetten van tijdelijke overtollige gelden;
2. Het beheersen van de risico's verbonden aan de financieringsfunctie, zoals renterisico's, koersrisico's en kredietrisico's.
3. Het beperken van de kosten van leningen en het bereiken van voldoende rendement op uitzettingen.
4. Het beperken van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities.

Kaderstellende documenten

Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet (2017).
Beleidskader reserves en voorzieningen (2016).

Rentelasten, rentebaten, renteverdeling

De door de gemeente betaalde en ontvangen rente wordt per saldo verantwoord op Algemene dekkingsmiddelen.

Financieringsbehoefte

De financieringsbehoefte is vastgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Voor komend jaar wordt niet verwacht dat er een nieuwe langlopende lening aangetrokken hoeft te worden.

Renteverwachtingen 2024

Een belangrijke variabele bij de uitvoering van het financieringsbeleid is de toekomstige renteontwikkeling. De keuze tussen korte en lange looptijden wordt mede bepaald door de verwachte renteontwikkelingen. Het gewogen gemiddelde rentepercentage in 2024 is 0,51% (2023 0,52%).

Renterisicobeheer

Het renterisico is het volume aan uitstaande schuld, dat aan renteherziening onderhevig is. De wetgever heeft in de Wet financiering decentrale overheden (Fido) eisen gesteld aan het renterisico dat een gemeente in enig jaar mag lopen. Deze eisen komen tot uitdrukking in de kasgeldlimiet (voor leningen met een looptijd tot 1 jaar) en de renterisiconorm (voor leningen met een looptijd vanaf 1 jaar). Het college zorgt ervoor dat de gemeente verantwoord en goedkoop financiert binnen de gegeven normen.

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet houdt in, dat maximaal 8,5% van de totale begroting met kort geld gefinancierd mag zijn. Voor 2024 is dit voor onze gemeente maximaal € 8,1 miljoen (2023 € 7,2 miljoen). Normaliter wordt getracht tot aan de kasgeldlimiet via kortlopende leningen te financieren omdat de rente voor kortlopende leningen lager is dan die van langlopende leningen. Eind 2020 hebben we echter een langlopende lening afgesloten waardoor we verwachten in 2024 geen kortlopende lening te hoeven afsluiten.

Renterisiconorm
De renterisiconorm houdt in dat maximaal 20% van het totaal van de begroting aan een renteherziening onderhevig mag zijn. Dit betekent dat we maximaal over € 19 miljoen (2023 € 17 miljoen) renterisico mogen lopen. Het totaal op de langlopende leningen af te lossen bedrag in 2024 bedraagt € 3,8 miljoen (gelijk aan 2023). We voldoen aan de renterisiconorm.

Renteschema
Er is voor 2024 geen rente geen toegerekend aan de verschillende taakvelden op basis van de boekwaarde van de activa. Dit doordat het verplicht schatkistbankieren op dit moment meer oplevert dan dat we kwijt zijn aan de rentes voor de lopende leningen. Deze situatie is van tijdelijke aard door de geplande investeringen in de komende jaren. Rente aan het grondbedrijf is toegerekend op basis van het gewogen gemiddelde rentepercentage afgezet tegen de waarde van de bouwgrondexploitaties.

Liquiditeiten

Ook in de toekomst zullen wij een beroep moeten blijven doen op de kapitaalmarkt. Aan de hand van de vastgestelde begroting 2024 wordt een meerjarige liquiditeitenplanning opgesteld. Op deze wijze hebben we sturing op onze financieringsbehoefte en de daaraan verbonden kosten.

Schatkistbankieren
Door de wet over schatkistbankieren zijn de decentrale overheden verplicht het grootste deel van hun liquide middelen aan te houden in de schatkist. De hoogte van deze drempel bedraagt 0,75% van het jaarlijkse begrotingstotaal en bedraagt voor onze gemeente voor 2024 ongeveer € 713.000,- (2023 ongeveer € 636.000).

x € 1.000

Renterisico vaste schuld over de jaren 2023 t/m 2026	2024	2025	2026	2027
Omvang begroting (stand primaire begroting)	95.126	92.879	84.236	84.098
Grondslagpercentage	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	19.025	18.576	16.847	16.820
Renteherziening	0	0	0	0
Aflossingen	3.800	3.800	1.800	1.800
Rente risico	3.800	3.800	1.800	1.800
Toets renterisico				
Renterisiconorm	19.025	18.576	16.847	16.820
Totaal rente risico	3.800	3.800	1.800	1.800
Ruimte (+)/Overschrijding (-)	**15.225**	**14.776**	**15.047**	**15.020**

x € 1.000

Renteschema begroting 2024				
a. Werkelijke lasten over de korte en lange financiering				182
b. Werkelijke externe rentebaten (idem)				182
Saldo rentelasten en rentebaten				**0**
c1. Werkelijke rente die aan de grondexploitatie moet worden doorgerekend			-2	
c2. Werkelijke rente van projectfinanciering			0	
c3. Werkelijke rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering)			0	
				-2
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente				**2**
d1. Werkelijke rente over eigen vermogen				0
d2. Werkelijke rente over voorzieningen				0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente				**2**
e. De aan taakvelden werkelijke toegerekende rente				0
Verschil				**2**

Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering

De hoofdpunten van beleid worden beschreven in de programma's van de begroting. Het realiseren van die beleidsdoelen kan alleen met de inzet van diverse middelen als personele inzet, financiële middelen en administratie, communicatie, ICT, onderzoek, informatievoorziening en archivering, juridische adviezen, inkoop, huisvesting en andere ondersteunende faciliteiten. De inzet dient effectief, efficiënt en integer te zijn.

De bedrijfsvoering en de ontwikkeling daarvan hangt nauw samen met vraagstukken rondom sturing en control. Met de woorden: "zijn we in control" wordt bedoeld of de besturing van de ambtelijke organisatie beheerst wordt. Lopen de processen zoals ze moeten lopen en zijn ze efficiënt ingericht, worden de processen en de kosten beheerst en zijn (financiële) risico's benoemd, zijn risicobeheersmaatregelen tijdig getroffen, zijn de te behalen resultaten helder en smart geformuleerd, boeken we de resultaten die zijn afgesproken, wordt er op de juiste momenten verantwoording afgelegd? Al deze zaken hebben permanent aandacht.

Bedrijfsvoering gaat daarnaast ook over innovatie: kunnen we de processen slimmer organiseren en kan het beter en goedkoper? In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de belangrijkste ontwikkelingen die in de gemeentelijke bedrijfsvoering spelen.

Kaderstellende documenten

Organisatiebesluit (2021)
OWO-Visie (2021)
Inkoop en aanbestedingsbeleid OWO 2018 (2018-16078)
Uitvoeringsnotitie inkoop en aanbestedingen 2021
Normenkader rechtmatigheid (wordt jaarlijks door het college vastgesteld)
Bestuursovereenkomst OWO 2015 (2016-13886)

Accountantscontrole en rechtmatigheid

De raad heeft een kaderstellende rol met betrekking tot de accountantscontrole. In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden staan de wettelijke goedkeurings- en rapporteringstoleranties in een percentage van de omvangsbasis (de totale lasten van de gemeente) vermeld. De raad kan een lager percentage voor deze toleranties vaststellen. De uitgangspunten voor de accountantscontrole 2023 zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren:

De goedkeuringstolerantie is vastgesteld op de wettelijke norm van 1% voor fouten en 3% voor onzekerheden.
De rapporteringstolerantie is vastgesteld op 0,5% voor fouten en 1,5% voor onzekerheden.

Overige uitgangspunten zijn:

1. Budgetrecht raad

Als blijkt dat het door de raad geautoriseerde budget onvoldoende is dan doet het college voorstellen aan de raad voor aanvullende budgettaire ruimte. Deze stap is niet nodig als hiervoor door het college dekking wordt gevonden binnen het programma. Als de uitgave echter inhoudelijk niet overeenkomt met de doelstellingen van de raad, dan moet het college dit alsnog ter besluitvorming voorleggen aan de raad. Mutaties worden elk jaar bij de Perspectiefbrief gemeld, waarbij het college een voorstel aan de raad overlegt tot het wijzigen van de lopende begroting.

2. Normenkader

Het normenkader bestaat uit alle wet- en regelgeving, die van belang zijn voor de accountantscontrole. Het normenkader per 31 december wordt jaarlijks door het college vastgesteld en ter kennis van de raad gebracht.

3. Controleplan

Het controleplan van de accountant wordt met de auditcommissie van de raad afgestemd. Met het vaststellen van de begroting worden ook de bovenvermelde uitgangspunten voor de accountantscontrole vastgesteld.

Vanaf 2023 moet het college van B&W een verantwoording opnemen in de jaarstukken over de rechtmatigheid. De eerste keer zal dit plaatsvinden in 2024 over de jaarstukken van 2023. Er zijn meerdere wijzigingen nodig, zoals het vaststellen van een verantwoording- en rapportagegrens. De wijzigingen zullen in vernieuwde verordeningen door de raad vastgesteld worden.

Informatiebeveiliging

De gemeente heeft een grote hoeveelheid aan informatie van onder andere inwoners, burgers, medewerkers en samenwerkingspartners. Informatie is een van de belangrijkste bedrijfsmiddelen van de gemeente. Het beschermen van deze informatie is van groot belang in de huidige digitale samenleving. De ontwikkelingen in de digitale wereld vragen om een continue doorontwikkeling van onze informatiebeveiliging. Met het oog op de toekomst wordt in 2024 het strategische informatiebeveiligingsbeleid herzien. Hierin wordt de nadruk gelegd op de (door)ontwikkeling van toekomstbestendig (afdelingsspecifiek)beleid, procedures en werkprocessen op het gebied van informatiebeveiliging.

Als gemeente werken we met de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De BIO bestaat uit een stelsel van maatregelen op organisatorisch, fysiek en technisch gebied en geldt voor de gehele overheid. Daarnaast zijn er specifieke wetten die eisen stellen op het gebied van privacy en informatiebeveiliging, zoals: de Wet basisregistratie personen (BRP), de Paspoortuitvoeringsregeling Nederland (PUN), de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen (Suwinet).

De eisen uit de BIO, aangevuld met eisen uit specifieke nationale wetten & Europese richtlijnen en verordeningen, dienen als basis voor de ontwikkeling van nieuw beleid voor de gemeente op het gebied van informatiebeveiliging.

ENSIA-audit

Door middel van de ENSIA-audit zijn we als gemeente in staat om te kijken hoe de organisatie ervoor staat op het gebied privacy en informatiebeveiliging. De audit wordt jaarlijks uitgevoerd en bestaat voor een deel uit een zelfevaluatie en voor een deel uit een toetsing door een externe IT-auditor. Door het verkrijgen van zicht op de stand van zaken kunnen concrete acties worden gesteld om de beveiliging van de informatie van onze inwoners verder te versterken. ENSIA sluit aan op de gemeentelijke planning & control-cyclus en heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren.

Ook in 2024 wordt de ENSIA-audit uitgevoerd. De toetsing van de externe IT-auditor wordt uitgebreider voor een vijftal DigiD-normen. De gemeente speelt in op deze ontwikkelingen door beleid en werkprocessen te herzien en/of aan te vullen.

Rekenkamercommissie Opsterland

De Rekenkamercommissie heeft als taak het onderzoeken van de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het door de gemeente vastgestelde beleid en de uitvoering van het beleid. De Rekenkamercommissie is volledig onafhankelijk.

Voor 2024 zal de Rekenkamercommissie een onderzoeksprogramma aan de raad voorleggen.

Openbaarheidsparagraaf

Inleiding
Per 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) inwerking getreden. De wet is bedoeld om overheidsorganisaties transparanter te maken en dat moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar en uitwisselbaar is. Het grote verschil tussen de Woo en de Wob betreft de actieve openbaarmaking van documenten behorende tot 11 informatiecategorieën. Dat is een belangrijke aanvulling op de Wob.

De Woo kent enkele doelstellingen waarvan de belangrijkste onderstaand zijn weergegeven:
1. Actieve openbaarmaking. Hieronder valt het actief openbaar maken van informatie uit eigen beweging.
2. Passieve openbaarmaking (Woo-verzoeken). Met de inwerkingtreding van de Woo is de afhandelingstermijn op Woo-verzoeken verkort. Feitelijk betekent dit dat Woo-verzoeken nu binnen 6 weken afgehandeld moeten worden in plaats van 8 weken die er onder de Wob nog voor stonden. Een Woo-verzoek moet daarbij elektronisch kunnen worden ingediend.
3. Bestuursorganen moeten maatregelen treffen om de duurzame toegankelijkheid van digitale documenten te borgen als randvoorwaarde om uitvoering te geven aan openbaarheid.

Wat hebben we gedaan?
In 2023 werden de eerste stappen gezet ten behoeve van de Woo-implementatie. In 2023 zijn de wettelijke kaders van het niveau basis ingericht zoals het instellen van een Woo-coördinator. Daarnaast is er anonimiserings-software aangeschaft die bij het verwerken van Woo-verzoeken nu gebruikt wordt; niet alle informatie is namelijk openbaar, zeker omdat er bijvoorbeeld tevens rekening gehouden dient te worden met de privacy vanuit de AVG.

Wat gaan we doen
De focus zal komen te liggen op de implementatie van de actieve openbaarmaking vanuit de informatiecategorieën die in 2024 verplicht worden. Dat betreft dus het Woo-ambitieniveau Basis. We willen echter doorgroeien naar het ambitieniveau Medium, om daarmee nog meer stappen te kunnen zetten t.a.v. de optimalisering van de transparantie. In 2024 zal daarom worden gewerkt aan diverse stappen. Dat betreft onder andere:

- Het onderzoeken welke stukken openbaar gemaakt dienen te worden vanuit zowel het niveau Basis als ook het niveau Medium.
- Het publiceren (actief openbaar maken) van stukken die onder de verplichte informatiecategorieën vallen (niveau Basis).
- Een start maken met het publiceren van overige informatiecategorieën (niveau Medium).
- Onderzoeken van de mogelijkheden die het e-depot biedt. Stukken worden namelijk openbaar zodra ze worden overgebracht naar het e-depot en hoeven dan niet langer of ook nog eens elders gepubliceerd te worden.

Tevens wordt voor inbedding van alle te zetten stappen gezorgd in de drie OWO-organisaties. Dat betreft dan niet alleen het uitvoering geven aan de verplichtingen, maar zeker ook het communiceren over de verplichtingen die de Woo met zich meebrengt. Als ook het opleiden van medewerkers om hier binnen hun huidige werkzaamheden opvolging aan te kunnen geven. Want de implementatie van een wet als de Woo betreft een cultuurverandering die moet zorgen voor een verandering van een houding van ‘gesloten mits' naar 'open tenzij’.

Verbonden partijen

Verbonden partijen
Het doel van deze paragraaf

In de verschillende programma’s worden maatschappelijke effecten beoogd die (mede) door externe organisaties worden verwezenlijkt. In een aantal daarvan heeft de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang. In deze paragraaf wordt daarvan een overzicht gegeven.

Definitie verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een *bestuurlijk* én een *financieel* belang heeft.

Van een *financieel belang* is sprake als:

- Een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat.
- De gemeente voor bedragen aansprakelijk kan worden gesteld als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Van een *bestuurlijk belang* is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht. Dit betekent concreet dat er sprake is van een *bestuurlijk belang* als de burgemeester, een wethouder of een raadslid van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt of namens de gemeente stemt.

Visie op en de beleidsvoornemens betreffende verbonden partijen

De gemeente heeft met het oog op het beperken van regelgeving geen afzonderlijke Kadernota verbonden partijen vastgesteld. Visie en beleid op verbonden partijen zijn daarom terug te vinden in deze paragraaf. De gemeente voert overheidstaken uit en wil doelen bereiken in de samenleving. Dit moet effectief en efficiënt. In een aantal gevallen kan de gemeente deze taken en doelen niet of moeilijk zelf uitvoeren en is er een noodzaak om met andere gemeenten, provincie of waterschap samen te werken. De gemeente Opsterland voert hierbij een terughoudend beleid. Verbonden partijen worden alleen aangegaan als dit door de wet verplicht wordt gesteld of als er een ondubbelzinnig gemeentelijk belang is, gerelateerd aan grensoverschrijdende belangen en/of de kwaliteit en efficiëntie van de uitvoering van de taken.

Bij deelname aan een verbonden partij moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

1. De op te richten verbonden partij moet bij uitstek het instrument zijn om het gemeentelijke doel te realiseren.
2. Er moet een gedegen afweging plaatsvinden met betrekking tot de vorm van de verbonden partij (praktisch en beperken van bestuurlijke drukte).
3. De verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden moet helder en duaal omschreven worden.
4. Bij het aangaan van verbonden partijen moet volstrekte duidelijkheid bestaan over zaken als werkwijze, zeggenschapsverhoudingen, winst- en risicoverdeling en te leveren (toetsbare) prestaties.
5. Er moeten duidelijke afspraken worden gemaakt over de inzichtelijkheid en beheersbaarheid van (financiële) risico's.
6. Er moeten voldoende waarborgen in de regeling worden opgenomen voor democratische legitimatie (bij overdracht raadsbevoegdheden) en voor controle en beïnvloeding door o.a. inzichtelijke en transparante begrotingen en verantwoordingen, het verstrekken van relevante en adequate informatie (nieuwsbrieven en tussenrapportages) en door controlemechanismen als financiële adviescommissies en rekenkameronderzoek.

Kaderstellende documenten

De diverse gemeenschappelijke regelingen en daaraan ten grondslag liggende collegebesluiten en raadsbesluiten.

Overzicht verbonden partijen

Lijst verbonden partijen

- Gemeenschappelijke regelingen:
  - Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden
  - Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Grou
  - Sociale werkvoorziening Fryslân te Drachten

- Recreatieschap De Marrekrite te Leeuwarden
- Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Hûs en Hiem) te Leeuwarden
- Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten te Drachten

- <u>Vennootschappen:</u>
  - Caparis NV te Drachten
  - NV Afvalsturing Fryslân
  - NV Fryslân Miljeu
  - NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag
  - BV Publiek Belang Elektriciteitsproductie te Den Bosch
  - CSV Amsterdam BV Den Bosch

Veiligheidsregio Fryslân		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Deelnemende partijen	De Friese gemeenten	
Bestuurlijk belang	Samenwerkingsverband van de Friese gemeenten, Brandweer Fryslân, GGD Fryslân en andere partners. Ze werken samen op de terreinen van publieke gezondheidszorg, brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing. Bevorderen van de multidisciplinaire samenwerking en de coördinatie in de uitvoering van de rampenbestrijding en crisisbeheersing. Het instandhouden en beheren van een gemeenschappelijke meldkamer en tot slot het zijn van een platvorm voor samenwerking voor aan hulpverlening gelieerde diensten, partners, dan wel organisaties en andere openbare lichamen.	
Zeggenschap	3,70%	
Financieel belang	Bijdrage 2024	€ 3.408
x € 1.000	Bijdrage 2023	€ 3.176
Verwacht eigen vermogen	1-1-2024	€ 7.801
x € 1.000	31-12-2024	€ 7.000
Verwacht vreemd vermogen	1-1-2024	€ 80.075
x € 1.000	31-12-2024	€ 86.445
Vewacht financieel resultaat	2024	€ 0
Risico's	De risico's zijn in beginsel niet heel groot. Wel is er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.	
Programma	1 Veiligheid; 4 Onderwijs; 6 Sociaal domein; 7 Volksgezondheid en milieu	
Portefeuillehouder	Andries Bouwman	

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Vestigingsplaats	Grou	
Deelnemende partijen	De Friese gemeenten, de provincie Fryslân en het Wetterskip Fryslân	
Bestuurlijk belang	Deelname aan de FUMO is wettelijk verplicht gesteld voor alle Friese gemeenten. Hiermee wordt beoogd de uitvoering van de milieuregelgeving te professionaliseren, te uniformeren en de afstemming met andere handhavingspartners (Justitie) te verbeteren. In het basistakenpakket is vastgelegd voor welke activiteiten (van bedrijven en instellingen) de FUMO haar werkzaamheden moet uitvoeren. De gemeente blijft het bevoegd gezag. De FUMO voert voor de gemeente gedeeltelijk het omgevingsrecht uit: de vergunningverlening en het toezicht van het milieucomponent van grote en complexe bedrijven en instellingen.	
Zeggenschap	Het aantal stemmen is afhankelijk van de financiële bijdragen van de deelnemers en wordt jaarlijks vastgesteld. Opsterland heeft op dit moment 1 stem van de 75 (1,33%).	
Financieel belang	Bijdrage 2024	€ 313.273
	Bijdrage 2023	€ 318.202
Verwacht eigen vermogen	1-1-2024	€ 1.400
x € 1.000	31-12-2024	€ 1.400
Verwacht vreemd vermogen	1-1-2024	€ 0
x € 1.000	31-12-2024	€ 0
Vewacht financieel resultaat	2024	€ 0
Risico's	Er is een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.	
Programma	7 Volksgezondheid en milieu; 8 Bouwen, wonen en gronden	
Portefeuillehouder	Marcel van Opzeeland	

Sociale werkvoorziening Fryslân		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Vestigingsplaats	Drachten	
Deelnemende partijen	Achtkarspelen, Heerenveen, Leeuwarden, Ooststellingwerf,Weststellingwerf, Opsterland, Smallingerland en Tytsjerksteradiel	
Bestuurlijk belang	Vanaf 1-1-2020 zijn de activiteiten van de GR veranderd waarbij er geen sprake meer is van de uitvoering van de WSW. Door de gemeente is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten met Caparis voor de uitvoering van deze activiteiten. Vanaf 2020 is daarom ook geen bijdrage aan de GR meer.	
Zeggenschap	12,50%	
Financieel belang	Bijdrage 2023	opgenomen bij Caparis NV
	Bijdrage 2022	opgenomen bij Caparis NV
Verwacht eigen vermogen	1-1-2024	€ 0
x € 1.000	31-12-2024	€ 0
Verwacht vreemd vermogen	1-1-2024	€ 3.397
x € 1.000	31-12-2024	€ 3.420
Vewacht financieel resultaat	2024	€ 0
Risico's	Het risico voor de GR bestaat, dat Caparis in staat moet zijn om aan de vereiste aflossingsverplichtingen te kunnen voldoen en dat bij ingebrekestelling de waarde van de verkregen zekerheden niet toereikend is voor het aflossen van de financiering. Wel blijven we aansprakelijk voor mogelijke tekorten op de bedrijfsvoering die ontstaan bij de NV. Door ons geringe aandeel in de nieuwe NV blijft het risico qua omvang beperkt.	
Programma	6 Sociaal domein	
Portefeuillehouder	Libbe de Vries	

Recreatieschap De Marrekrite		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Deelnemende partijen	Provincie Fryslân en 13 Friese gemeenten	
Bestuurlijk belang	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van 13 deelnemende Friese gemeenten (excl. Ooststellingwerf en de vier eilanden) en de provincie Fryslân met als doel een uniforme, toeristische recreatieve infrastructuur op water en land te bewerkstelligen. Voor waterrecreatie betreft dit onderhoud en beheer van aanlegvoorzieningen, boeien en bakens, het baggeren van waterwegen en de afvoer van recreatieafval. Voor landrecreatie worden Toeristische Overstap Punten (TOP's) en het fiets-en wandelknooppuntennetwerk beheerd.	
Zeggenschap	4,55%	
Financieel belang	Bijdrage 2024	€ 27.921
	Bijdrage 2023	€ 27.108
Verwacht eigen vermogen	1-1-2024	€ 4.240
x € 1.000	31-12-2024	€ 3.995
Verwacht vreemd vermogen	1-1-2024	€ 3.907
x € 1.000	31-12-2024	€ 3.753
Vewacht financieel resultaat	2024	€ 9.579
Risico's	De risico’s zijn in beginsel niet heel groot. Wel is er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat de deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.	
Programma	5 Sport, cultuur en recreatie	
Portefeuillehouder	Rob Jonkman	

Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Hûs en Hiem)		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Deelnemende partijen	17 Friese gemeenten	
Bestuurlijk belang	De commissie Ruimtelijke Kwaliteit Hûs en Hiem, welstandadvisering en monumentenzorg heeft als doel de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeente te behartigen op het gebied van de bouwkunstige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Fryslân. Betrokken gemeenten moeten op grond van de nieuwe Omgevingswet een onafhankelijke commissie benoemen die zich uitspreekt over verbouwingen, sloop of verplaatsing van rijksmonumenten. Daarnaast adviseert deze commissie ook over meer kwaliteitsvragen dan monumenten alleen.	
Zeggenschap	3,85%	
Financieel belang	Voor de dienstverlening biedt de gemeente geen vergoeding aan deze GR. Leges die de GR bij de gemeente in rekening brengt worden één op één doorberekend naar de aanvrager.De GR is budgetneutraal.	
Eigen vermogen	1-1-2024	€ 338.222
	31-12-2024	€ 338.222
Vreemd vermogen	1-1-2024	€ 443.000
	31-12-2024	€ 421.000
Vewacht financieel resultaat	2024	€ 0
Risico's	De risico’s zijn in beginsel niet heel groot. Wel is er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.	
Programma	8 Bouwen, wonen en gronden	
Portefeuillehouder	Marcel van Opzeeland	

Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Vestigingsplaats	Drachten	
Deelnemende partijen	Gemeenten Opsterland en Smallingerland	
Bestuurlijk belang	Het te behartigen belang is het ontwikkelen en exploiteren van het bedrijvenpark Drachten en het verzorgen van een optimale afstemming van alle hiermee samenhangende aspecten en bevoegdheden van de beide deelnemers, de gemeenten Smallingerland en Opsterland.	
Zeggenschap	50%	
Financieel belang	Er wordt geen exploitatiebijdrage betaald. De activiteiten binnen de GR worden door medewerkers van de beide gemeenten verricht.	
Eigen vermogen	1-1-2022	€ 6.044
(x1.000)	31-12-2022	€ 5.532
Vreemd vermogen	1-1-2022	€ 2.260
(x1.000)	31-12-2022	€ 2.947
Financieel resultaat	2022	€ 551
(x1.000)		
Risico's	De prognoses van de resultaten zijn gebaseerd op aannames (restant looptijd, tempo van verkopen, fasering woonrijp maken). De verwachtingen, waar de resultaten op zijn gebaseerd zijn zo goed mogelijk onderbouwd. Echter hoe langer de looptijd van de exploitatie, hoe minder betrouwbaar de prognoses en dus ook het berekende resultaat zijn. Beide gemeenten zijn op basis van de afgesproken verdeelsleutel aansprakelijk voor eventuele verliezen. We gaan er op basis van de huidige verwachtingen vanuit dat er sprake is van een winstgevende exploitatie.	
Programma	3 Economie	
Portefeuillehouder	Marcel van Opzeeland	

Caparis NV		
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap	
Vestigingsplaats	Drachten	
Deelnemende partijen	Heerenveen, Leeuwarden,Opsterland, en Smallingerland	
Bestuurlijk belang	De gemeente Opsterland is aandeelhouder van het sociaal ontwikkelbedrijf Caparis NV. Caparis helpt de gemeente bij de bemiddeling van mensen naar regulier werk of biedt mensen een beschutte werkplek (sociale werkvoorziening, afspraakbanen en beschut werk). De gemeente Opsterland heeft hiervoor dienstverleningsovereenkomsten afgesloten voor de uitvoering van deze activiteiten.	
Zeggenschap	12,5% aandelenkapitaal, 25% zeggenschap	
Financieel belang	Bijdrage 2023	€ 3.218
(x1.000)	Bijdrage 2022	€ 3.162
Eigen vermogen	1-1-2022	€ 8.724
(x1.000)	31-12-2022	€ 8.174
Vreemd vermogen	1-1-2022	€ 21.255
(x1.000)	31-12-2022	€ 20.696
Financieel resultaat	2022	€ -550
(x1.000)		
Risico's	Caparis NV is omgevormd naar een sociale onderneming. We blijven aansprakelijk voor mogelijke tekorten op de bedrijfsvoering die ontstaan bij de NV. Door ons geringe aandeel (12,5%) in de nieuwe NV blijft het risico qua omvang beperkt. Onze invloed wordt wel groter omdat in de nieuwe NV de vier eigenaren elk een gelijke stem krijgen.	
Ontwikkelingen	Caparis wil hét Talentbedrijf van Fryslân worden. De komende jaren ligt het accent op drie centrale thema's: talentontwikkeling, rendement en leiderschap. Doelstelling is om in 2030 het eerste circulaire talentbedrijf van Nederland te zijn. Door de nieuwe cao Sociale Werkvoorziening (SW) kunnen medewerkers nog eerder met vroegpensioen, waardoor de krimp van de voormalige sociale werkvoorziening nog harder gaat. Om blijvend ontwikkelkansen te geven aan zowel de nieuwe doelgroep vanuit de Participatiewet als de huidige sociale werkvoorziening-medewerkers is instroom van nieuwe doelgroepen (zowel afspraakbanen als beschut werk) noodzakelijk om de infrastructuur overeind te kunnen houden. Hiervoor zijn nieuwe afspraken gemaakt om meer mensen vanuit de Participatiewet bij Caparis te plaatsen. Indien dit niet lukt zullen er andere keuzes moeten worden gemaakt voor de toekomst van Caparis.	
Programma	6 Sociaal domein	
Portefeuillehouder	Rob Jonkman	

Omrin: NV Afvalsturing Fryslân (AF) en NV Fryslân Miljeu (FM)				
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap			
Vestigingsplaats	Leeuwarden			
Deelnemende partijen	De Friese gemeenten en diverse andere gemeenten			
Bestuurlijk belang	Omrin :NV Afvalsturing (afvalverwerking) en NV Fryslân Miljeu (inzameling) is het bedrijf van en voor gemeenten voor de reinigingstaken. Zij verwerkt het ingezamelde huishoudelijke afval en exploiteert de gemeentelijke milieustraat. Het bedrijf wil als totaaloplosser, op de meest duurzame wijze, de gehele afvalketen bestrijken (van kringloop tot storten). Samen met de aandeelhouders wordt het beleid bepaald.			
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 120 aandelen in de NV Afvalsturing (4,00 %) en 11.381 in de NV Fryslân Miljeu (8,10%).			
		AF en FM		
Financieel belang	Bijdrage 2024 (begroot)	€ 2.715		
(x1.000)	Bijdrage 2021 (realisatie)	€ 2.747		
		NV Afvalsturing Fryslân	*NV Fryslân Miljeu*	
Eigen vermogen	1-1-2022		€ 64.757	€ 11.485
(x1.000)	31-12-2022		€ 70.303	€ 11.303
Vreemd vermogen	1-1-2022		€ 193.129	€ 36.816
(x1.000)	31-12-2022		€ 189.374	€ 34.789
Financieel resultaat	2022		€ 7.870	€ 1.432
(x1.000)				
Risico's	De technische beschikbaarheid van de kapitaalintensieve installaties, de beschikbaarheid van afval en de ontwikkelingen op de energiemarkt. De naar verwachting stijgende energieprijzen zullen geen nadelig effect op de exploitatie hebben door de meestijgende opbrengsten. De belangrijkste risico's zijn beheersbaar en zijn in lijn met het gewenste risicoprofiel van de onderneming. De onderneming heeft een gezonde financiële positie.			
Ontwikkelingen	Inzetten op het maximaal terugwinnen van grondstoffen en duurzame energie uit afval: door innovatie, door verbetering van voor- en nascheiding en door het aangaan van nieuwe samenwerkingen. Omrin gaat voor circulaire bedrijfsvoering: volledig duurzaam transport, meer biodiversiteit op de bedrijfslocaties en circulaire inkoop en een optimale benutting van de installaties.			
Programma	7 Volksgezondheid en milieu			
Portefeuillehouder	Rob Jonkman			

BNG Bank NV		
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Deelnemende partijen	De Staat, gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap	
Bestuurlijk belang	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De kerntaak van de BNG is om tegen lage tarieven krediet te verstrekken aan of onder garantie van Nederlandse overheden. Daarmee speelt de bank een essentiële rol in de financiering van door overheden gewenste maatschappelijke investeringen. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.	
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap in de BNG via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 66.651 aandelen (0,12 %).	
Financieel belang	De gemeente ontvangt jaarlijks dividend. Over 2022 was dit € 166.627,-.	
	Bijdrage voor verrichte diensten is niet van toepassing.	
Eigen vermogen	1-1-2022	€ 5.062.000
(x1.000)	31-12-2022	€ 4.615.000
Vreemd vermogen	1-1-2022	€ 143.995.000
(x1.000)	31-12-2022	€ 107.459.000
Financieel resultaat	2022	€ 300.000
(x1.000)		
Risico's	De BNG is een solide bank in handen van overheden met een beperkt statutair werkterrein. Dit biedt financiers vertrouwen. De bank heeft een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen scherpe prijzen. De bank heeft een gezonde financiële positie. Bij een faillissement valt het geplaatst/gestort aandelenkapitaal van € 151.225 weg en moeten kosten worden gemaakt om de uitvoering op andere wijze te continueren.	
Ontwikkelingen	Het fundingsbeleid van de BNG Bank blijft onveranderd gericht op permanente toegang tot de geld- en kapitaalmarkt voor de gewenste looptijden en volumes tegen zo laag mogelijke kosten. Er wordt verwacht dat de toenemende inflatie een drukkend effect zal hebben op de ontwikkeling van de winst. De impact van De oorlog in Oekraïne zal zeker impact hebben, maar de maatschappelijke gevolgen hiervan zijn nog niet goed in te schatten.	
Programma	0 Bestuur en ondersteuning	
Portefeuillehouder	Rob Jonkman	

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV		
Rechtsvorm	Besloten vennootschap	
Vestigingsplaats	Den Bosch	
Deelnemende partijen	Enkele gemeenten en provincies (oa. Voormalig aandeelhouders Essent)	
Bestuurlijk belang	Geen.	
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 34.746 aandelen in de PBE (0,02 %).	
Financieel belang	Bijdrage voor verrichte diensten is niet van toepassing.	
Eigen vermogen	1-1-2022	€ 1.532.074
	31-12-2022	€ 1.480.014
Vreemd vermogen	1-1-2022	€ 6.925
	31-12-2022	€ 9.914
Financieel resultaat	2022	€ -52.060
Risico's	De boekwaarde van de aandelen is verwaarloosbaar, namelijk € 1. Het risico is nihil.	
Ontwikkelingen	Het voornemen is om de vennootschap in 2022 te ontbinden en dat de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap.	
Programma	0 Bestuur en ondersteuning	
Portefeuillehouder	Rob Jonkman	

CSV Amsterdam BV		
Rechtsvorm	Besloten vennootschap	
Vestigingsplaats	Den Bosch	
Deelnemende partijen	Enkele gemeenten en provincies (oa. Voormalig aandeelhouders Essent)	
Bestuurlijk belang	Deze BV is van tijdelijke aard en handelt reserveringen voor risico's en verstrekte leningen aan derden van het voormalige Essent af.	
Zeggenschap	De aandeelhouders hebben zeggenschap via het stemrecht op de aandelen. Opsterland bezit 464 aandelen in de BV (0,02 %).	
Financieel belang	Bijdrage voor verrichte diensten is niet van toepassing.	
Eigen vermogen	1-1-2022	€ 210.079
	31-12-2022	€ 312.379
Vreemd vermogen	1-1-2022	€ 13.351
	31-12-2022	€ 22.664
Financieel resultaat	2022	€ -102.300
Risico's	De boekwaarde van de aandelen is verwaarloosbaar, namelijk € 5. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.	
Ontwikkelingen		
	CSV Amsterdam BV; In de algemene Vergadering van Aandeelhouders van 9 april 2020 is ingestemd met het bereikte compromis over de beëindiging van een geschil over vier betwiste claims en een belastingteruggave. Eveneens heeft de AVA ingestemd het uitkeren van de bedragen genoemd in de vaststellingsovereenkomst (onder inhouding van € 150.000 voor aanvulling werkkapitaal) aan de aandeelhouders na rato van het aandelenbelang in CSV. De vennootschap zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V. (vennootschap onder Attero Holding B.V.), in overleg met de aandeelhoudersommissie, het bezwaar en/of beroep te voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting. Op het moment is de vennootschap in afwachting van de reactie van de Belastingdienst op het bezwaar. Afhankelijk van de reactie van de Belastingdienst en de kans van slagen van een gerechtelijke procedure zal in overleg met Aandeelhouderscommissie de procedure al dan niet worden voortgezet. Na afwikkeling van deze bezwaar- en/of beroepsprocedure of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure zal de vennootschap kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.	
Programma	0 Bestuur en ondersteuning	
Portefeuillehouder	Rob Jonkman	

Grondbeleid

Grondbeleid

Uitgangspunten

De hoofdlijnen van het grondbeleid zijn vastgelegd in de nota Grondbeleid. Dit beleid staat ten dienste van de programma's 3 Economie (bedrijventerreinen) en 8 Bouwen, Wonen en Gronden (niet-bedrijventerreinen). Conform de nota Grondbeleid wordt de keuze voor het voeren van een actief of faciliterend grondbeleid bij het ontwikkelen van nieuwe locatieplannen jaarlijks vastgelegd in de paragraaf grondbeleid.

In de begroting zijn de baten en lasten van de bouwgrondexploitatie, en de daarmee samenhangende financiële risico's, als incidenteel opgenomen. Doordat (bouw-)grond een grote (boek-)waarde vertegenwoordigt, heeft het grondbeleid invloed op het weerstandsvermogen (hoogte van eigen vermogen). Door de grond marktconform te waarderen en door voorzieningen te vormen voor verwachte tekorten, zijn de financiële risico's beheersbaar.

In de nota Grondbeleid is vastgesteld dat de keuze voor het voeren van een actief of faciliterend grondbeleid bij het ontwikkelen van nieuwe locatieplannen jaarlijks gedaan wordt in deze paragraaf grondbeleid. In tegenstelling tot voorgaande jaren zal in 2024 een actiever grondbeleid worden gevoerd over ruimtelijke ontwikkelingen op gemeentelijke grond om de woningbouw te stimuleren. Bij ontwikkelingen op particuliere gronden zal de gemeente faciliterend en ondersteunend optreden.

In nagenoeg alle dorpen zijn op dit moment gronden in eigendom voor woningbouw. De ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvestigingen concentreren zich in de dorpen Gorredijk en (in mindere mate) Wijnjewoude. Het bedrijventerrein Drachten-Azeven is onderdeel van de gemeenschappelijke regeling Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten en valt daarom buiten het kader van deze paragraaf.

In financieel opzicht wordt een gedegen koers gevaren. Dit uit zich in de navolgende zaken:

- Exploitaties worden zorgvuldig en behoedzaam opgezet. Zo wordt bijvoorbeeld bij het investeren in het bouw- en woonrijp maken van locatie(s) rekening gehouden met de verwachte grondopbrengsten. Het streven is betalingen optimaal gedekt te houden door inkomsten; dit verlaagt het (rente-)risico.
- Winstbepaling en winstneming vindt plaats volgens de geldende verslaggevingsvoorschriften (BBV).
- De algemene reserve is de dekking voor de financiële risico's.

Kaderstellende documenten
Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet (2017)
Nota Grondbeleid 2018-2021

Ontwikkelingen grondbedrijf

1. Economische situatie en meerjarenperspectief

In 2024 en de daaropvolgende jaren zal de prognose van het financiële resultaat zich stabiliseren ten opzichte van de prognose in de begroting van 2023. Door de aantrekkende woningmarkt is er een toename van de vraag naar (koop-)woningen. Zowel in de begroting van 2024 als in het meerjarenperspectief 2025-2027 zijn de verkopen behoedzaam geraamd.

2. Bouwgrond in exploitatie (BIE)

Er zijn, verspreid over de verschillende dorpen, vijf bouwgrondcomplexen in exploitatie bestaande uit woningbouwlocaties en het bedrijventerrein Gorredijk industrie (Overtoom en Tolbaas). De boekwaarde was per 31 december 2022 circa € 0,5 miljoen inclusief de gevormde voorziening voor het complex Gorredijk industrie (€ 0,3 miljoen).

Prognose van het meerjarige resultaat

Het verwachte nog te realiseren resultaat voor de BIE is € 0,5 miljoen (voordelig) en is gebaseerd op recente verkoopprognoses. In de tijd uitgezet zullen de resultaten naar verwachting als volgt worden gerealiseerd:

Verwacht resultaat BIE	
	Verwacht resultaat
In het begrotingsjaar 2024	0,5
In de jaren 2025 t/m 2027	0,1
In de jaren ná 2027	0,0
Totaal	**0,5**

3. Belangrijke ontwikkelingen/wijzigingen in de prognose van het resultaat

Het begrote nog te realiseren resultaat vanaf 2024 voor de BIE is € 0,4 miljoen hoger dan in de begroting 2023. Dit betreft een verschuiving in de winstneming en wordt veroorzaakt door een vertraging in de verkopen in de complexen Loevestein fase 4 west en Ureterp noord en het later dan gepland afsluiten van complex Hege Kamp.

Het begrote saldo op de bouwgrondexploitatie is in het jaar 2024 € 180.000,- hoger dan begroot in 2023. Dit hogere resultaat wordt veroorzaakt door de verkoop van de laatste kavels in het complex Ureterp Noord. Zie Programma 8 Bouwen, wonen en gronden (8.2 Grondexploitatie niet-bedrijventerreinen).

4. Algemene risico's in de grondexploitatie

Het nemen van risico's is inherent aan grondexploitaties. De volgende risico's zijn van belang:

- Conjunctuur- en renterisico's, waardoor de vraag naar bouwgrond kan afnemen en extra rentekosten kunnen ontstaan.
- Verandering in woon- en werkvoorkeuren en behoeftes, tussen het tijdstip van het tot stand komen van het plan en het moment van aanbieden van de bouwgrond, waardoor het product niet meer aansluit op de vraag.
- Het niet tijdig kunnen verwerven van gronden en het stijgen van aankoopprijzen.
- Milieurisico's.
- Planschadeclaims.
- Hogere prijsstijgingen en lagere opbrengststijgingen dan voorzien in exploitatieberekeningen.
- Archeologische risico's
- Onvoldoende mogelijkheden in de met de provincie overeengekomen woningbouwruimte.

De risico's worden beheerst door het uitvoeren van (markt)onderzoeken, door te zorgen voor flexibiliteit in het proces en door vroegtijdige verwerving van grond tijdens de planontwikkeling. Daarnaast wordt de financiële ontwikkeling van de onderhanden complexen jaarlijks beoordeeld ten opzichte van de door de gemeenteraad vastgestelde exploitaties (kredieten). Als de risico's leiden tot verwachte negatieve resultaten, zijn hiervoor voorzieningen gevormd.

Actuele risico's in de bouwgrond in exploitatie

In de lopende grondexploitaties is het risico aanwezig dat toekomstige gebiedsontwikkelingen minder winstpotentie zullen hebben dan verwacht, bijvoorbeeld doordat de boekwaarden hoog opgelopen zijn door de gemaakte kosten, zoals bouwrijp maken, of door tegenvallende verkoopopbrengsten.

5. Nog te realiseren resultaten bouwgrond in exploitatie

Eind augustus 2023 waren nog 3 gemeentelijke kavels voor woningbouw te koop in lopende bouwgrond exploitaties (BIE), waarvan 1 kavel in Gorredijk-Loevestein fase 4 west en 2 kavels in Ureterp-Noord. Er was toen nog 1.632 m2 bouwgrond beschikbaar voor woningbouw. Dit is exclusief 11.000 m2 grond in Terwispel Kolderveen waarop een geurcirkel (milieucirkel) van een boerderij ligt. Hierdoor is deze grond voor onbepaalde tijd niet beschikbaar voor woningbouw. Ten westen van dit gebied loopt een dorpsinitiatief voor woningbouw. Daar heeft de geurcirkel geen betrekking op.

Op de bedrijventerreinen Overtoom en Tolbaas in Gorredijk waren eind augustus 2023 nog 9 kavels (18.870 m2) respectievelijk 1 kavel (2.596 m2) te koop. Enkele kavels zijn gereserveerd of onder optie.

x € 1.000

Nog te realiseren resultaten onderhanden complexen				
	Verwacht resultaat 2024	Verwacht resultaat ná 2024	Totaal nog te realiseren resultaat	Looptijd
Woningbouwlocaties:				
Gorredijk - Loevestein fase 4 - west	42	45	87	2025
Terwispel - Kolderveen	11		11	2024
Ureterp - Noord	254	133	387	2025
Ureterp - De Hege Kamp	157	157	314	2025
Totaal woningbouwlocaties	**464**	**335**	**799**	
Bedrijventerreinen:				
Gorredijk - Industrie	-	- 277 *)	-277	2025
Totaal bedrijventerreinen	-	**-277**	**-277**	
Totaal nog te realiseren resultaat	**464**	**58**	**522**	

*) Het verwachte verlies wordt veroorzaakt door het complex Gorredijk Industrie en is afgedekt door een voorziening. Dit verwachte verlies is ontstaan door meerjarige vertraging in de verkopen terwijl de kosten doorliepen.

Projecten

Inleiding
Binnen de gemeente Opsterland worden regelmatig projecten opgestart. In sommige gevallen zijn het initiatieven van burgers uit de gemeente waar de gemeente een toetsende en faciliterende rol heeft en in andere gevallen zijn het projecten die worden opgestart door de gemeente. De volgende projecten zijn de belangrijkste projecten die in 2024 zullen worden uitgevoerd.

MFA De Tynje
In de MFA De Tynje worden verschillende (basis)voorzieningen gecombineerd, waaronder onderwijs, ontmoeting en sport. Het dorp wil door het integreren en combineren van functies en ruimten in het gebouw én door het uitvoeren van zelfwerkzaamheid de gymnastiekvoorziening voor het dorp behouden. Daartoe heeft het dorp in samenwerking met Stichting Comprix en de gemeente plannen uitgewerkt. In de raadsbijeenkomst van 16 januari 2023 is het gemeentelijk deel van het benodigde uitvoeringskrediet voor de daadwerkelijke bouw beschikbaar gesteld. Het technisch ontwerp en bestek is op 20 juni 2023 door de stuurgroep akkoord bevonden. Er zijn inmiddels drie geldige aanbestedingsinschrijvingen gedaan. In najaar 2023 zal de opdracht worden gegund.

MFC De Finne
Medio 2023 is de vaststellingsovereenkomst ondertekend tussen gemeente, Comprix, VV De Sweach en Kinderwoud over eigendom, exploitatie en gebruik van het gebouw. Comprix heeft aangegeven bouwheerschap op zicht te nemen. Nu deze overeenkomst is vastgelegd, zit dit project in de fase van uitwerking van het daadwerkelijke ontwerp. Zodra het ontwerp gereed is en de daaraan gekoppelde bouwkosten bekend zijn, kan het uitvoeringskrediet voor de bouw van het kindcentrum en de inrichting van het openbaar gebied aangevraagd worden. De inschatting is dat dat voorjaar 2024 zal zijn.

De Verbinding
De Verbinding (voorheen Eben Haëzer) in Ureterp is aan (ver)nieuwbouw toe. Het schoolbestuur Noorderbasis heeft afgelopen jaar met de gemeente afspraken gemaakt over de vernieuwbouw en neemt het bouwheerschap op zich voor dit project. De gemeente heeft een voorbereidingskrediet afgegeven waarmee de planvorming is opgestart. De school met kinderopvang blijft op de huidige locatie. Op dit moment ligt er een voorlopig ontwerp welke is afgestemd met de omgeving en welstand. Het ontwerp wordt verder uitgewerkt tot vergunningsaanvraag en een bestek gereed uitvoeringsontwerp. Zodra er een aanbestedingsgereed bouwplan is opgesteld, wordt er een uitvoeringskrediet aangevraagd. Het voornemen is dan ook om in 2024 te starten met de sloop en vernieuwbouw.

De Opdracht
De schoolbesturen van De Opdracht en De Twirre in Ureterp, resp. VCSO en Comprix zijn medio 2023 gefuseerd. Met de fusie is het besluit genomen dat de scholen fysiek onder één dak verder gaan. Het voornemen is om het gebouw van de Opdracht uit te bereiden en hierin meteen een IKC te vormen. VCSO heeft aangegeven het bouwheerschap op zich te willen nemen en heeft een projectplan en schetsontwerp opgesteld. Op basis hiervan wordt er een voorbereidingskrediet aangevraagd. In 2024 wordt er verder gewerkt aan de ontwerpen, ruimtelijke en vergunningprocedures om te komen tot een bestek gereed uitvoeringsontwerp. Het voornemen is dat er vervolgens in 2024 een uitvoeringskrediet wordt aangevraagd.

It Aventoer
De scholen De Hoekstien in Luxwoude en De Wjukslach in Langezwaag zijn gefuseerd. Zij gaan verder onder de naam 'It Aventoer', waarbij alle leerlingen nu zijn gehuisvest in het gebouw van de Wjukslach in Langezwaag. It Aventoer is de tijdelijke huisvestingssituatie voor de leerlingen, omdat het voornemen is om een nieuwe school te realiseren. Het schoolbestuur en PB hebben als voorkeurs locatie de Boenders aangegeven. De locatiekeuze en bijbehorende afweging wordt nog voorgelegd aan het college. Comprix is als schoolbestuur bouwheer en het voorbereidingstraject is momenteel opgestart en loopt door in 2024. In 2019 is al een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld door de raad.

School Lyndesteyn
In het IHP staat een grote aanpassing opgenomen voor 2022-2027. De eerste fase zou in 2023 worden opgestart om noodzakelijke klimaatverbeteringen te realiseren met toegekende SUVIS-

subsidie. Lyndesteyn (bouwheer) heeft echter besloten om niet verder te werken aan de investering voor de installatie in 2023 maar verder te werken aan het totale masterplan vernieuwbouw 2025-2027 dat later in één keer zal worden uitgevoerd.

Singelland BHS

De Singelland Burgemeester Harmsma School (BHS) in Gorredijk is een school voor voortgezet onderwijs in de gemeente Opsterland. Het schoolbestuur heeft in 2019 een huisvestingsaanvraag ingediend voor vervangende nieuwbouw. Deze aanvraag is geparkeerd in afwachting van de ontwikkelingen bij de BHS. Inmiddels heeft een bestuurlijke fusie plaatsgevonden tussen Stichting BHS en Stichting OSG Singelland. Beide schoolbesturen hebben in 2021 de intentie uitgesproken dat het voortbestaan van de BHS in Gorredijk ook na de fusie gewaarborgd blijft op lange termijn. De huisvestingssituatie van de BHS is daarbij van belang. Op basis van voortschrijdend inzicht en een nieuwe situatie zijn de plannen van de BHS veranderd ten opzichte van de oorspronkelijke aanvraag. De BHS streeft nu naar een renovatie- of vernieuwbouwvariant van de school. De school wil hierbij graag het voorste (en nieuwste) deel van het gebouw afstoten en dit inzetten voor een nieuwe Skâns. In de raadsvergadering van september 2023 is hierover een besluit genomen.

De Skâns

In 2023 zijn de scenario's nieuwbouw van De Skâns op het parkeerterrein van de huidige locatie en vernieuwbouw bij Singelland Burgemeester Harmsma School in een haalbaarheidsonderzoek onderzocht. Het functioneel programma van eisen is in samenwerking met De Skâns en haar gebruikers geactualiseerd. Daarnaast is de denktank De Skâns, waar ook Plaatselijk Belang zitting in heeft, hierbij nauw betrokken geweest. In de raadsvergadering van september 2023 is hierover een besluit genomen en zijn in het najaar 2023 de verdere voorbereidingen opgestart.

Sportcentrum Kortezwaag

De gemeenteraad heeft op 3 juli 2023 het definitief ontwerp vastgesteld en het bijbehorende krediet voor de uitbreiding en renovatie beschikbaar gesteld. Daarnaast is een krediet ter beschikking gesteld voor de herinrichting van het omliggend openbaar gebied. Het aanbestedingstraject is inmiddels gestart. Vanwege de lange wachttijd op de verplaatsing van een stroomtrafo die nodig is voor de nieuwbouw, is besloten om het project in tweeën te splitsen. De verwachting is om de renovatie in najaar 2024 op te leveren. De nieuwbouw zal waarschijnlijk pas in jaar 2025 doorgang vinden. Inmiddels maakt de verduurzaming van zwembad De Delte ook onderdeel uit van de plannen, het gaat dan met name om de technische installaties.

Tiny houses Gorredijk

De gemeenteraad heeft november 2022 besloten de locatie aan de Sinneblom te Gorredijk bouw- en woonrijp te maken voor het (tijdelijk) realiseren van zeven tiny houses en hiervoor een krediet beschikbaar gesteld. De initiatiefnemers hebben de vereniging Tiny Sinneblom opgericht. De eerste vergunningsaanvraag is inmiddels verleend. Hiertegen is bezwaar gemaakt, deze procedure is in behandeling. Een andere vertragende factor bij de realisatie van de tiny houses is dat er een ontheffingstraject bij de provincie loopt vanwege flora en fauna (poelkikker). Afhankelijk van de duur van dat traject en de uitkomsten van de bezwaarprocedure kan worden gestart met het bouwrijp maken. Een bijkomende vertragende factor hierbij is dat de nutsbedrijven hebben aangegeven hun werkzaamheden pas te kunnen starten in 2025.

Doorfietsroute Drachten Heerenveen

De aanleg van een doorfietsroute is zeer wenselijk om meerdere redenen. Het fietspad wordt onderdeel van een netwerk van snelle fietsroutes door de provincie en moet genoeg ruimte geven voor fietsers. Dat past bij deze tijd, waarin ook snelle, elektrische fietsen steeds vaker worden gebruikt. Het buiten zijn en het fietsen wordt daarbij gestimuleerd. Bovendien worden hierdoor knelpunten in het verkeer opgelost door fietsers van de weg te halen. Dit project wordt uitgevoerd in samenwerking met de gemeenten Smallingerland en Heerenveen en de provinsje Fryslân. De werkgroep hoopt in 2023 de plannen verder vorm te geven zodat in 2024 daadwerkelijk kan worden gestart.

OWO samenwerking

Inleiding

De OWO-samenwerking is uniek te noemen. De samenwerking in de drie afdelingen, de samenwerking op het regionale of provinciale speelveld én de samenwerking op terreinen waar dit vanzelfsprekend of kostenefficiënt is, werkt. En daar mogen we trots op zijn.

Deze OWO-paragraaf gaat in op algemene ontwikkelingen en staat vervolgens stil bij de topprioriteiten uit de OWO-visie.

Algemene ontwikkelingen

De klankbordgroep

De klankbordgroep heeft in 2023 tweemaal overleg gehad, waarbij zij hebben nagedacht over de eigen rolinvulling en hebben meegedacht over de verdere ontwikkeling van de OWO-samenwerking. Ook in 2024 zal de klankbordgroep tweemaal bij elkaar komen om zo te kunnen blijven meedenken over de OWO-samenwerking in brede zin.

Harmonisatie in OWO-verband

Vanuit de OWO-samenwerking wordt continue gekeken of het mogelijk is over te gaan op de harmonisering van beleid waarbij de eigen gemeentelijke ‘kleur’ altijd een plek kan krijgen. Zoveel mogelijk werken met uniform beleid zorgt voor eenvoudigere processen, efficiënter kunnen werken en een kleinere kans op fouten. In 2024 werken we aan de harmonisatie van de arbeidsvoorwaarden en de financiële administratie.

Voortgang van de topprioriteiten

OWO 2.0: herijken en identiteit

De OWO-samenwerking brengt mensen vanuit verschillende organisaties met ieder een eigen cultuur samen. We werken aan een programma waarmee we in 2024 actief aan de slag gaan met het verder samenbrengen van de gemeenten, medewerkers en bestuurders om zo te leren van elkaar en verder te werken aan de gezamenlijke OWO-identiteit.
Eerder hebben we onderzoek gedaan wat er nodig is de OWO-afdeling Bedrijfsvoering toekomstbestendig te maken. In 2023 starten we een soortgelijk onderzoek voor de OWO-afdelingen Beheer & Registratie (B&R) en Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving (VTH). De uitkomsten verwachten we in de eerste maanden van 2024.

Ambities en inrichting dienstverlening

De inrichting van de ‘digitale’ dienstverlening is een continue proces. In 2022 zijn we begonnen met een verandertraject binnen de OWO-afdeling Bedrijfsvoering dat gericht is op het bouwen van een toekomstbestendige afdeling waar de ICT, informatievoorziening en archivering voor de gehele OWO op orde is.

ICT

In 2022 is de aanbesteding van vijf kernapplicaties gedaan. Dat zijn de programma’s die ondersteunen op het vlak van Belastingen, Dienstverlening, Sociaal Domein en Zaakgericht werken en de onderliggende koppelingen tussen programma’s. De implementatie is deels in 2023 gerealiseerd, in 2024 ronden we dit af.
Wijzigingen in wet- en regelgeving dragen bij aan de verdere digitalisering binnen de gemeenten. Denk bijvoorbeeld aan het Digitaal Stelsel Omgevingswet en de invoer van landelijke administratieprotocollen.
We zijn in 2023 ook begonnen met het overbrengen van zoveel mogelijk applicaties naar de cloud (het internet), in 2024 gaan we hiermee verder. De overgang naar Microsoft 365 is hierbij de meest omvangrijke. Dit grote project, waarbij we ook de telefonie moderniseren ronden we in de zomer van 2024 af. In navolging van de gemeente Opsterland, sluiten we in 2024 ook de gemeenten Ooststellingwerf en Weststellingwerf aan op de berichtenbox van mijnoverheid.nl. Hiermee zetten we verdere stappen in het verbeteren van de dienstverlening aan onze inwoners.

In 2023 zijn door de drie gemeenteraden aanvullende middelen beschikbaar gesteld om met name op het vlak van ICT een forse inhaalslag te maken. Vanuit een meerjarenplan (de ‘roadmap ICT’) werken we aan de versterking van onze ICT. Bij de kadernota 2025 komt het eerste ijkmoment, waarbij we u inzicht geven in de gehele stand van zaken van de ontwikkelingen in de ICT en we vooruitkijken naar

de verdere ontwikkelingen. Vooralsnog gaan we ervan uit dat we met de genomen maatregelen een goed basisniveau kunnen borgen.

(Documentaire) Informatievoorziening
We werken aan de uitvoering van het verbeterplan rondom onze (documentaire) informatievoorziening met als doel onze post- en interne processen eenvoudiger in te richten en te digitaliseren. Onderdelen van dit project zijn het vervangen van de papieren post voor een digitaal origineel (de zogenaamde 'substitutie'), het invoeren van een digitaal archief (een e-depot) en het verminderen het aantal zaaktypes in ons zaaksysteem zodat we gemakkelijker stukken kunnen vinden. We harmoniseren hiermee direct de werkwijze in de drie gemeenten zodat we een hogere doelmatigheid krijgen en een kleinere foutgevoeligheid. In 2024 zien we hiervan de concrete resultaten.

Archivering
In 2023 heeft u incidenteel middelen beschikbaar gesteld voor het wegwerken van achterstanden bij het archief. Het project 'wegwerken achterstanden archief' is ondertussen op stoom. We hebben de medewerkers met kennis van de papieren archieven vrijgemaakt om te werken aan het rubriceren en ontsluiten van de nog te archiveren stukken. Bij de kadernota 2024 is de financiering van dit project doorgetrokken naar 2024 en 2025, daarna moet het project afgerond zijn.

Verdere voortgang inkoop- en aanbestedingsbeleid
Met de gezamenlijke inkoop en aanbesteding worden naast inkoopvoordelen door goedkopere contracten, ook voordelen behaald op het gebied van de voorbereiding van de aanbesteding en de kwaliteit van de uitvraag.
In 2024 gaan we verder met het professionaliseren van het contract- en leveranciersbeheer om ook de beheersing op lopende contracten te versterken. Tenslotte kijken we naar het gehele proces (van de inkoop tot aan de betaling) of daar winst te behalen is. Dat kan bijvoorbeeld leiden tot meer raamovereenkomsten, tot minder contracten en tot minder facturen. Bij het jaarverslag over 2024 zullen we de effecten inzichtelijk maken, door de opname van prestatie indicatoren.

Datagedreven werken
Datagedreven werken is steeds meer onderdeel van onze organisaties. Het benutten van beschikbare data moet volledig onderdeel worden bij zowel het opstellen van beleid als het uitvoeren van onze gemeentelijke taken. Om dit te organiseren bouwen we binnen ICT een cluster waar data-deskundigen een plek krijgen.

Slimmer verzekeren
De OWO-samenwerking biedt ook kansen door de verzekeringsportefeuilles van de drie gemeenten te integreren. Daarom werken we in OWO nauw met elkaar samen op het gebied van verzekeren. In het eerste kwartaal van 2024 gaan we het verzekeringsbeleid actualiseren.

Harmonisatie en verduidelijking apv
De Omgevingswet is een uitgelezen kans om de APV-en van de OWO-gemeenten tegen het licht te houden en waar mogelijk deze te harmoniseren. In het eerste kwartaal van 2024 zal een voorstel aangeboden worden aan de raden van de OWO-gemeenten

Actualiseren VTH-beleidsplannen
Voor de periode 2020-2024 is een OWO-breed beleidsplan VTH vastgesteld. De drie gemeenteraden hebben kaders meegegeven voor dit beleidsplan. Met name verkeersveiligheid, leefbaarheid en ondermijning vragen meer inzet van de afdeling VTH. Niet alleen formatief, maar ook in veiligheid voor de betrokken medewerkers (opleidingen, uitrusting, wagenpark) wordt dit vertaald in deze begroting.

Zorgvuldige invoering omgevingswet
De invoeringsdatum voor de Omgevingswet is definitief vastgesteld op 1-1-2024. Tegelijkertijd treedt ook de Wet kwaliteitsborging in werking. Beide wetten hebben een forse impact op de organisaties en specifiek op de OWO-afdeling VTH. Er vindt namelijk een verschuiving van taken plaats van provincie naar gemeenten en van gemeenten naar de omgevingsdienst als gevolg van de Omgevingswet.
De Wet kwaliteitsborging voor de bouw heeft tot gevolg dat taken van VTH naar de markt gaan en de gemeente een meer controlerende taak moet gaan invullen. Ook mag er meer vergunningsvrij gebouwd worden. Beide hebben gevolgen voor de legesinkomsten. De effecten van deze veranderingen zijn meegenomen in een aangepaste, geharmoniseerde legesverordening 2024. Een mooi voorbeeld van de OWO-samenwerking.

Inwoners en bedrijven moeten wennen aan de nieuwe wet- en regelgeving en we verwachten dan ook veel vragen. Ook denken we dat er intern extra inzet nodig is om de nieuwe regelgeving toe te passen en af te stemmen met de omgevingsdienst. Wij verwachten daarom dat we in 2024 en 2025 te maken krijgen met extra frictiekosten voor onze organisatie. Hoewel het Rijk middelen voor de invoering van deze wetgeving beschikbaar stelt, is de verwachting dat deze middelen niet toereikend zullen zijn voor de te maken kosten.
Per jaar monitoren we de ontwikkelingen als gevolg van deze grote wetswijziging.

Informatiebeveiliging en veiligheid
In 2024 nemen we de WOO (wet open overheid) en de Wmbev (Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer) op in onze werkprocessen. Samen met de AVG en de nieuwe Archiefwet is dit het nieuwe wettelijk kader voor onze informatiehuishouding. Het is nodig onze processen, systemen en werkwijzen hier opnieuw op in te richten. Vanuit een uniform en overkoepelend toetsingskader gaan we vanaf 2024 de naleving van de diverse wetten en regels op het vlak van de informatiehuishouding monitoren.

We gaan daarnaast door met de versterking van de cybersecurity en het moderniseren van netwerk- en systeembeheer. Doordat steeds vaker software in de cloud draait, is er steeds meer aandacht voor de netwerkbeveiliging en het managen van koppelvlakken met de leveranciers. We zien hierdoor een verschuiving van lasten van investering in hardware naar hogere licentie- en netwerkkosten.

Innoveren voor de toekomst
Anders denken, anders doen en anders werken is nodig om te kunnen innoveren. Dit vraagt iets van de organisaties, de medewerkers en de aansturing. Ook zijn er faciliteiten nodig om op andere manieren te kunnen werken. Ondertussen kunnen alle medewerkers thuis of op ieder gemeentekantoor inloggen om te werken. Ook wordt hybride werken steeds beter gefaciliteerd en kent ieder gemeentekantoor verschillende werkplekken die aansluiten bij de behoefte van de medewerker. Denk bijvoorbeeld aan het kunnen samenkomen in een werkcafé, het kunnen bellen in een speciale belruimte of het kunnen samenwerken in projectruimtes. Hier wordt in iedere OWO-gemeente op dit moment aan gewerkt, ondersteund door de OWO afdeling Bedrijfsvoering.

Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten

Totaaloverzicht per programma

De begrote baten en lasten zijn als volgt over de diverse programma's verdeeld. De financiële analyses zijn per programma opgenomen in de beleidsbegroting.

Programmaplan begroting 2024 (x € 1.000)			
Programma's	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**
0 Bestuur en ondersteuning	891	15.049	-14.158
1 Veiligheid	4.118	6.527	-2.409
2 Verkeer en vervoer	200	4.004	-3.804
3 Economie	495	829	-334
4 Onderwijs	361	3.048	-2.687
5 Sport, cultuur en recreatie	452	7.196	-6.744
6 Sociaal domein	10.192	38.418	-28.226
7 Volksgezondheid en milieu	7.809	8.612	-803
8 Bouwen, wonen en gronden	1.466	2.484	-1.018
Algemene dekkingsmiddelen	68.455	934	67.521
Overhead	353	3.845	-3.492
Vennootschapsbelasting	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0
Resultaat voor bestemming	94.792	90.946	3.846
Mutaties in de reserves:			
0 Bestuur en ondersteuning	17	0	17
1 Veiligheid	0	0	0
2 Verkeer en vervoer	0	0	0
3 Economie	0	220	-220
4 Onderwijs	0	0	0
5 Sport, cultuur en recreatie	177	0	177
6 Sociaal domein	0	30	-30
7 Volksgezondheid en milieu	61	0	61
8 Bouwen, wonen en gronden	79	0	79
Totaal mutaties reserves	334	250	84
Resultaat na bestemming	**95.126**	**91.196**	**3.930**

Totaaloverzicht baten en lasten

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	90.000	97.157	90.946	86.095	85.053	84.698
Baten	99.366	95.464	94.792	92.565	83.922	83.784
Saldo voor bestemming	**9.366**	**-1.693**	**3.846**	**6.470**	**-1.131**	**-914**
Mutaties reserves						
Lasten	1.526	14.535	250	250	250	250
Baten	6.960	16.047	334	314	314	314
Saldo na bestemming	**14.800**	**-181**	**3.930**	**6.534**	**-1.067**	**-850**

Gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd

De ramingen zijn gebaseerd op bestaand beleid. Bedragen (zowel de baten als lasten) zijn niet meerjarig geïndexeerd. De baten met betrekking tot belastingen en heffingen zijn voor 2024, waar mogelijk geïndexeerd met het percentage CPI (consumenten prijs index) van 3,1%. Bij het bepalen van de loonkosten is rekening gehouden met (verwachte) cao-afspraken.

Programma 0 - Bestuur en ondersteuning

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	21.149	21.624	19.828	19.102	18.819	18.646
Baten	70.509	66.230	69.699	71.735	65.243	64.967
Saldo voor bestemming	**49.360**	**44.606**	**49.871**	**52.633**	**46.424**	**46.321**
Mutaties reserves						
Lasten	260	13.575	-	-	-	-
Baten	1.146	14.350	17	137	137	137
Saldo na bestemming	**50.246**	**45.381**	**49.888**	**52.770**	**46.561**	**46.458**

Programma 1 - Veiligheid

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	3.087	6.243	6.527	2.465	2.449	2.449
Baten	3.541	4.125	4.118	18	18	18
Saldo voor bestemming	**454**	**-2.118**	**-2.409**	**-2.447**	**-2.431**	**-2.431**
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	**454**	**-2.118**	**-2.409**	**-2.447**	**-2.431**	**-2.431**

Programma 2 - Verkeer en vervoer

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	3.687	3.827	4.004	4.072	4.072	4.072
Baten	292	188	200	200	200	200
Saldo voor bestemming	**-3.395**	**-3.639**	**-3.804**	**-3.872**	**-3.872**	**-3.872**
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	185	71	-	-	-	-
Saldo na bestemming	**-3.210**	**-3.568**	**-3.804**	**-3.872**	**-3.872**	**-3.872**

Programma 3 - Economie

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	1.715	981	829	794	514	500
Baten	1.316	778	495	523	-22	241
Saldo voor bestemming	**-399**	**-203**	**-334**	**-271**	**-536**	**-259**
Mutaties reserves						
Lasten	225	155	220	220	220	220
Baten	35	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	**-590**	**-358**	**-554**	**-491**	**-756**	**-479**

Programma 4 - Onderwijs

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	3.713	4.308	3.048	3.263	3.400	3.492
Baten	720	884	361	379	379	379
Saldo voor bestemming	**-2.993**	**-3.424**	**-2.687**	**-2.884**	**-3.021**	**-3.113**
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	4.845	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	**1.852**	**-3.424**	**-2.687**	**-2.884**	**-3.021**	**-3.113**

Programma 5 - Sport, cultuur en recreatie

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	7.050	7.954	7.196	7.186	7.830	7.633
Baten	636	1.136	452	452	452	452
Saldo voor bestemming	**-6.414**	**-6.818**	**-6.744**	**-6.734**	**-7.378**	**-7.181**
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	356	565	177	177	177	177
Saldo na bestemming	**-6.058**	**-6.253**	**-6.567**	**-6.557**	**-7.201**	**-7.004**

Programma 6 - Sociaal domein

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	37.527	39.710	38.418	38.301	38.251	38.251
Baten	10.352	11.448	10.192	10.066	9.941	9.816
Saldo voor bestemming	**-27.175**	**-28.262**	**-28.226**	**-28.235**	**-28.310**	**-28.435**
Mutaties reserves						
Lasten	30	30	30	30	30	30
Baten	140	289	-	-	-	-
Saldo na bestemming	**-27.066**	**-28.003**	**-28.256**	**-28.265**	**-28.340**	**-28.465**

Programma 7 - Volksgezondheid

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	7.900	10.517	8.612	8.569	8.030	8.030
Baten	7.402	9.203	7.809	7.814	7.249	7.249
Saldo voor bestemming	**-498**	**-1.314**	**-803**	**-755**	**-781**	**-781**
Mutaties reserves						
Lasten	783	775	-	-	-	-
Baten	158	392	61	-	-	-
Saldo na bestemming	**-1.123**	**-1.697**	**-742**	**-755**	**-781**	**-781**

Programma 8 - Bouwen, wonen en gronden

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Begroting 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Lasten	4.172	1.993	2.484	2.343	1.688	1.625
Baten	4.598	1.472	1.466	1.378	462	462
Saldo voor bestemming	**426**	**-521**	**-1.018**	**-965**	**-1.226**	**-1.163**
Mutaties reserves						
Lasten	228	-	-	-	-	-
Baten	96	380	79	-	-	-
Saldo na bestemming	**294**	**-141**	**-939**	**-965**	**-1.226**	**-1.163**

Incidentele baten en lasten

x €1.000

Progr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
	Baten				
8	Resultaat grondexploitatie	345	216		
	Onttrekkingen aan de reserves				
0	Algemene reserve (teruggave afvalstoffenheffing 2022)	61			
5	Reserve recreatie en toerisme	177	177	177	177
8	Reserve invoering omgevingswet	79	-	-	-
Totaal incidentele baten		**662**	**393**	**177**	**177**

	Lasten				
8	Resultaat grondexploitatie			119	119
	Dotaties in de reserves:				
3	Reserve recreatie en toerisme	220	220	220	220
Totaal incidentele lasten		**220**	**220**	**339**	**339**

Totaal incidenteel resultaat	**442**	**173**	**-162**	**-162**

Toelichting Incidentele baten en lasten

Voor het bepalen van het structureel evenwicht van de begroting is het van belang om te weten wanneer uitgaven als structureel of als incidenteel worden beschouwd. Omdat de gemeente structurele taken uitvoert, zijn structurele baten en lasten de regel. Incidentele baten en lasten zijn de uitzondering.
Deze uitzonderingen van incidentele baten en lasten worden volledig opgenomen in het verplichte overzicht van incidentele baten en lasten. Zowel in de begroting en de meerjarenraming als in de jaarrekening.

Bij het bepalen of een post als incidenteel aangemerkt kan worden, dienen de uitgangspunten van het BBV gehanteerd en toegelicht te worden. In de toelichting moet daarom tenminste het volgende zijn opgenomen:
- Waarom deze begrotingspost naar de aard van de raming als incidenteel aangemerkt is;
- De duur waarvoor de begrotingspost geraamd is, waarbij er sprake moet zijn van een duidelijke en onvoorwaardelijke einddatum.

Resultaat grondexploitatie
Mutaties grondexploitaties zijn naar de aard van de raming incidenteel. Het totaal van de lasten en het totaal van de baten grondexploitatie dient in het overzicht van incidentele baten en lasten opgenomen te worden. Betreft het verwachte resultaat op grondexploitatie plus een dekking voor de rente van de kapitaalverstrekking en de dekking voor de gemaakte uren ontwikkeling, projecten, uitvoering en beheer.

Reserves

Algemene reserve

Het bij de jaarstukken 2022 toegevoegde overdekking op de afvalstoffenheffing wordt onttrokken zodat deze kan worden gebruikt voor het eenmalig verlagen van de afvalstoffenheffing 2024.

Reserve recreatie en toerisme
De baten (toeristenbelasting) worden aan deze reserve toegevoegd en de lasten (kosten van recreatie) wordt aan deze reserve onttrokken. Doel is egalisatie van de kosten.

Reserve invoering omgevingswet

In 2024 is de omgevingswet ingevoerd. Er moet nog wel veel gedaan worden. De bult van het werk zal het maken van het omgevingsplan zijn. Het omgevingsplan is een integraal geheel aan regels dat alle aspecten van de fysieke leefomgeving omvat, feitelijk een toetsingskader. We hebben tot 2029 de tijd om het plan op te stellen. Deze tijd is ook minimaal nodig. Wat hiervoor aan middelen nodig zijn is op dit moment lastig aan te geven. De resultaten van de pilot in Appelscha geven aan dat heel veel inzet zal worden gevraagd. Dit betekent dat zonder extra middelen (inhuur) het niet mogelijk is. Voor 2024 worden een deel van de extra uitgaven gedekt met middelen die we al eerder hebben ontvangen en apart hebben gezet in de reserve Invoering Omgevingswet.

Uiteenzetting financiële positie

Balans

x €1.000

Geprognosticeerde balans 2023 tot en met 2027 (ultimo)					
Activa	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	918	873	827	781	735
Materiële vaste activa	60.979	61.025	70.347	76.073	76.053
Financiële vaste activa	27.220	24.548	12.217	5.141	3.652
Totaal vaste activa	*89.117*	*86.446*	*83.390*	*81.995*	*80.441*
Vlottende activa					
Voorraden	-397	220	869	-0	-0
Uitzettingen <1 jr	2.070	5.570	10.570	9.570	9.570
Liquide middelen	1.646	-8	-202	-92	-1.248
Overlopende activa	10.740	10.740	10.740	10.740	10.740
Totaal vlottende activa	*14.059*	*16.522*	*21.977*	*20.218*	*19.062*
Totaal activa	**103.176**	**102.967**	**105.367**	**102.213**	**99.503**

Passiva	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Vaste passiva					
Eigen vermogen	39.232	43.139	49.609	48.481	47.570
Voorzieningen	8.071	7.755	7.485	7.259	7.260
Vaste schulden	33.000	29.200	25.400	23.600	21.800
Totaal vaste passiva	*80.303*	*80.094*	*82.494*	*79.340*	*76.630*
Vlottende passiva					
Netto vlottende schulden	5.166	5.166	5.166	5.166	5.166
Overlopende passiva	17.707	17.707	17.707	17.707	17.707
Totaal vlottende passiva	*22.873*	*22.873*	*22.873*	*22.873*	*22.873*
Totaal passiva	**103.176**	**102.967**	**105.367**	**102.213**	**99.503**

EMU-Saldo

De begroting is opgesteld in overeenstemming met een stelsel van baten en lasten.

Het EMU-saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en overeenkomstig de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investeringen tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investeringen in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het begrote EMU-saldo van onze gemeente voor 2024 komt uit op € 5,7 miljoen negatief, wat betekent dat in EMU-termen de uitgaven groter zijn dan de inkomsten

Het jaarlijkse aandeel in het EMU-saldo van de decentrale overheden is gesteld op 0,4%. Er is geen onderverdeling naar gemeenten, provincies en waterschappen vastgesteld. Het aandeel in het EMU-

tekort betreft een inspanningsverplichting, er staat momenteel geen sanctie op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort.

x €1.000

Berekening EMU-saldo					
	2023	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
1 (+) Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	-1.693	3.846	6.470	-1.131	-914
2 (-) Mutatie (im)materiële vaste activa	3.137	-	9.276	5.680	-65
3 (+) Mutatie voorzieningen	-662	-316	-270	-226	1
4 (-) Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	105	617	649	-869	-
6 (-) Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo	**-5.597**	**2.913**	**-3.725**	**-6.169**	**-848**

Reserves

x € 1.000

Algemene reserve		31-12-22	bij	af	31-12-23	bij	af	31-12-24	31-12-25	31-12-26	31-12-27
Buffer		7.500	-	-	7.500	-	-	7.500	7.500	7.500	7.500
Vrij besteedbaar		14.814	14.800	15.162	14.452	-	247	14.205	18.135	24.669	23.604
Totaal algemene reserve		**22.314**	**14.800**	**15.162**	**21.952**	**-**	**247**	**21.705**	**25.635**	**32.169**	**31.104**
Kapitaallasten dekkingreserves											
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	0		3.000	-	3.000	-	-	3.000	2.880	2.760	2.640
Werkplek van de toekomst	0	260	75	-	335	-	17	318	302	285	268
Projecten	0		10.000	-	10.000	-	-	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal kapitaallasten dekkingreserves		**260**	**13.075**	**-**	**13.335**	**-**	**17**	**13.318**	**13.182**	**13.045**	**12.908**
Bestemmingsreserves	**prog**										
Egalisatie Corona	0	463	-	-	463	-	-	463	463	463	463
Organisatiedoelstellingenfonds	0	330	-	-	330	-	-	330	330	330	330
Opvang en begeleiding ontheemden	0		500	-	500	-	-	500	500	500	500
Onderhoud wegen	2	112	-	-	112	-	-	112	112	112	112
Recreatie en toerisme	3	403	155	185	373	220	177	416	459	502	545
Verbouw dorpshuizen	6	98	30	-	128	30	-	158	188	218	248
Zwembad Bakkeveen	5	36	-	36	-	-	-	-	-	-	-
Riolering	7	86	-	-	86	-	-	86	86	86	86
Energietransitie	7	500	-	250	250	-	-	250	250	250	250
Duurzaamheid	7	750	775	34	1.491	-	-	1.491	1.491	1.491	1.491
Komplannen	8	319	-	-	319	-	-	319	319	319	319
Invoering omgevingswet	8	459	-	380	79	-	79	-	-	-	-
Totaal bestemmingsreserves		**3.556**	**1.460**	**885**	**4.131**	**250**	**256**	**4.125**	**4.198**	**4.271**	**4.344**
Totaal reserves		**26.130**	**29.335**	**16.047**	**39.418**	**250**	**520**	**39.148**	**43.014**	**49.485**	**48.356**

Structurele reserve onttrekkingen en stortingen

In principe zijn mutaties in reserves incidenteel tenzij er redenen zijn om deze structureel te ramen. In de onderstaande tabel worden de geraamde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves weergegeven. De structurele onttrekkingen aan de reserve kapitaallasten betreffen de afschrijvingslasten van een aantal geactiveerde investeringen. In de exploitatie zijn deze afschrijvingen als last opgenomen. Als baat staat hier een onttrekking uit de reserve kapitaallasten tegenover tot hetzelfde bedrag.

x €1.000

Structurele reserve mutaties					
Progr.		**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
	Onttrekkingen				
0	Bestuur en ondersteuning	17	137	137	137
Totaal onttrekkingen aan de structurele reserves:		**17**	**137**	**137**	**137**
	Stortingen				
6	Sociaal domein	30	30	30	30
Totaal stortingen in de structurele reserves:		**30**	**30**	**30**	**30**
Totaal structurele reserve mutaties		**-13**	**107**	**107**	**107**

Voorzieningen

x € 1.000

	ult. 2022	Bij	af	ult. 2023	Bij	af	ult. 2024	ult. 2025	ult. 2026	ult. 2027
Voorziening wethouderspensioenen	3.616	25	146	3.495	25	146	3.374	3.253	3.132	3.011
Voorziening strategisch personeelsplan (SPP)	302	-	30	272	-	30	242	224	224	224
Voorziening verlofsparen	11	-	-	11	-	-	11	11	11	11
Voorziening onderhoud rioleringen	1.874	355	452	1.777	394	452	1.719	1.661	1.603	1.545
Voorziening beheersplan kunstwerken	1.405	524	226	1.703	524	267	1.960	214	58	273
Voorziening onderhoud gebouwen	557	693	1.173	77	693	696	73	47	32	44
Voorziening begraafrechten	561	70	-	631	60	-	691	741	791	841
Voorziening nog uit te voeren werken	213	-	-	213	-	-	213	153	153	153
Voorziening latente vennootschapsbelasting	194	-	-	194	-	-	194	194	194	194
Totaal voorzieningen	**8.733**	**1.667**	**2.027**	**8.373**	**1.696**	**1.591**	**8.478**	**6.498**	**6.198**	**6.296**

Bijlage: Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Het verplicht overzicht met de geraamde baten en lasten per taakveld. In deze tabel zijn bij een aantal taakvelden geen baten en lasten opgenomen. Dat komt omdat deze activiteiten zoals parkeerbelasting en economische havens en waterwegen niet voorkomen. Daardoor zijn er in de begroting ook geen inkomsten of uitgaven opgenomen die onder deze taakvelden vallen.

Baten en lasten per taakveld (x € 1.000)				
Taakveld		**Baten**	**Lasten**	**Saldo**
0.1	Bestuur	-	1.659	-1.659
0.10	Mutaties reserves	334	250	84
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	-	3.930	-3.930
0.2	Burgerzaken	313	1.197	-884
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	152	1.176	-1.024
0.4	Overhead	353	14.669	-14.316
0.5	Treasury	426	193	233
0.61	OZB woningen	3.368	894	2.474
0.62	OZB niet-woningen	1.594	-	1.594
0.63	Parkeerbelasting	-	-	-
0.64	Belastingen overig	94	-	94
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	63.399	-	63.399
0.8	Overige baten en lasten	-	40	-40
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	4.100	6.208	-2.108
1.2	Openbare orde en veiligheid	18	319	-301
2.1	Verkeer en vervoer	200	3.996	-3.796
2.3	Recreatieve havens	-	-	-
2.4	Economische havens en waterwegen	-	-	-
2.5	Openbaar vervoer	-	8	-8
3.1	Economische ontwikkeling	201	429	-228
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	73	231	-158
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-	121	-121
3.4	Economische promotie	221	48	173
4.1	Openbaar basisonderwijs	-	209	-209
4.2	Onderwijshuisvesting	33	1.471	-1.438
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	328	1.368	-1.040
5.1	Sportbeleid en activering	200	504	-304
5.2	Sportaccommodaties	125	1.079	-954
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-	355	-355
5.4	Musea	6	103	-97
5.5	Cultureel erfgoed	2	57	-55
5.6	Media	-	711	-711
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	119	4.387	-4.268

Taakveld		Baten	Lasten	Saldo
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	179	2.435	-2.256
6.2	Wijkteams	-	4.323	-4.323
6.3	Inkomensregelingen	9.408	11.445	-2.037
6.4	Begeleide participatie	-	3.300	-3.300
6.5	Arbeidsparticipatie	-	1.213	-1.213
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	230	1.200	-970
6.71	*Maatwerkdienstverlening 18+*	-	*200*	*-200*
6.71A	*Hulp bij het huishouden (WMO)*	-	*2.829*	*-2.829*
6.71B	*Begeleiding (WMO)*	-	*1.675*	*-1.675*
6.71C	*Dagbesteding (WMO)*	-	*1.150*	*-1.150*
6.71		**-**	**5.853**	**-5.853**
6.72	*Maatwerkdienstverlening 18-*	-	*193*	*-193*
6.72A	*Jeugdhulp begeleiding*	-	*400*	*-400*
6.72B	*Jeugdhulp behandeling*	-	*160*	*-160*
6.72C	*Jeugdhulp dagbesteding*	-	*400*	*-400*
6.72D	*Jeugdhulp zonder verblijf overig*	-	*4.175*	*-4.175*
6.72		**-**	**5.328**	**-5.328**
6.73A	*Pleegzorg*	-	*349*	*-349*
6.73B	*Gezinsgericht*	-	*365*	*-365*
6.73C	*Jeugdhulp met verblijf overig*	-	*850*	*-850*
6.73		**-**	**1.564**	**-1.564**
6.74A	*Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblij*	-	*150*	*-150*
6.74C	*Gesloten plaatsing*	-	*1.000*	*-1.000*
6.74		**-**	**1.150**	**-1.150**
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	375	7	368
6.82	*Geëscaleerde zorg 18-*	-	-	-
6.82A	*Jeugdbescherming*	-	*600*	*-600*
6.82		**-**	**600**	**-600**
7.1	Volksgezondheid	20	1.517	-1.497
7.2	Riolering	3.539	2.441	1.098
7.3	Afval	3.540	2.828	712
7.4	Milieubeheer	560	1.628	-1.068
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	150	198	-48
8.1	Ruimtelijke ordening	-	584	-584
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.004	659	345
8.3	Wonen en bouwen	462	1.241	-779
Totaal		**95.126**	**95.126**	**-**